

VISSZA OROSZORSZÁGHOZ?

Kelet-Közép-Európában évek óta nem volt olyan hideg, mint az idén. Jól jött ez azoknak, akik meg akarták mutatni, jobb lesz jóban lenni Oroszországgal, mert aki rossz, annak elzárják a gázcspaját. Valójában ki a felelős azért, hogy egy sereg ország nem kapta meg a szerződésben rögzített gázt? Ukrajna? Lehet. Ukrajna viszont azt állította, hogy ő fizetett, és alaptalanul követelték tőle több pénzt. Talán majd egy bíróság eldönti, kinek volt igaz. De addig mi lesz? Bármi kor megtörténhet, hogy fél Európa napokig, esetleg hetekig gáz nélkül marad?

Ebből a helyzetből az egyik lehetséges következtetés, hogy a Vörös Hadsereg szerepét most átvette a Gazprom, és mindenkinek úgy kell táncolni, ahogy a Kreml fűtül. De ennek az ellenkezője mellett is lehet érvelni: minél gyorsabban csökkenteni kell az egyoldalú energiafüggőséget, építsünk szeleróműveket, új atomreaktorokat, és ami mindennél fontosabb, az Európai Unió meghatározó országai végre hagyjanak fel a különalku politikájával, az Unió egységesen lépjen fel az energiaellátás ügyében. Egész Európa e két ellentétes megoldás között öröklődik, reméljük, a mostani gázmizéria a legtöbb kormányt meggyőzi arról, hogy csak közös energiapolitikával lehet a mostanihoz hasonló kríziseket megelőzni. Ez fontosabb, a Lisszaboni Szerződésnél, fontosabb, mint a közös külpolitika vagy a közös haderő.

Húsz éve kezdődött a rendszerváltozás. Mi akkor tisztában voltunk azzal, hogy bármennyien bármennyire is akarjuk a csödbe jutott rendszer megváltoztatását, Moszkva azt meg tudja akadályozni. Látványlag Gorbacsovon múltott minden, azonban már régóta tudjuk, hogy Gorbacsovot elsősorban Amerika, másodsorban saját rendszerének a válsága hozta lépéskényszerbe európai gyarmatbirodalmának a feladásra. Putyin Oroszországa ma sokkal jobban befolyásolható, mint a 80-as évek Szovjetuniója volt, mert sokkal több szállal kötődik a külvilághoz, jobban rászorul, hogy kereskedjen más országokkal. De ha a NATO és az EU nem tud egységes orosz politikát folytatni, ha az egyes országokat ki lehet játszani egymás ellen, ha a különalku politikája folytatódik, akkor Moszkva fog diktálni – nem Brüsszelnak vagy Washingtonnak, de Varsónak, Pozsonynak és Budapestnek, sőt Berlinnek, Rómának és Párizsnak is.

Mit tegyen ebben a helyzetben Magyarország? 1991 vége óta nincs Szovjetunió, legnagyobb szomszédunk pedig Ukrajna és nem Oroszország. A világ katonailag második legerősebb hatalma, energiaszükségletünk elsődleges szállítója azonban számunkra kétségtelenül ma is rendkívül fontos partner. Tehát az egyetlen megoldás igazodni, törleszkedni hozzá, ahogy a jelenlegi kormány teszi? Vissza Oroszország ölelésébe?

Ahogy Antall József még 1989-ben mondta, ahogy a bilincset levették a kezünkről, ahogy a reánk kényszerített és nemzetünknek rendkívül nagy károkat okozó birodalmi függésből ki tudtunk lépni, mi baráti viszonyra törekedtünk Oroszországgal. Ez az orosz politikában radikális fordulatot végrehajtó Jelcin elnöksége alatt meg is valósult. Az Oroszországban 1992 végétől (akkor még csak a 'vörösarna' ellenzék körében) felerősödő imperialista nosztalgia megnyilvánulásai kapcsán azonban Antall arra is figyelmeztetett bennünket, hogy „ha az orosz medve jól kialsusza magát” újra fenyegetővé válhat. „Naiv ember, aki azt hiszi, hogy az örök Oroszország lemondott a közép-európai térségben való politikai szerepéről...”

Az egyik legtekintélyesebb amerikai külpolitikai műhely, a Center for Strategic & International Studies „Új európai demokráciák” programjának az igazgatója, a lengyel származású Janusz Bugajski a három éve megjelent „Hideg béke” (Cold Peace) c. könyvében kifejti, hogy Oroszország célja „célzott külföldi befektetések és a stratégiai fontos infrastrukturális felváltások révén növekvő gazdasági előnyökre és monopolisztikus pozíciókra tenni szert Európa keleti részén. [...] Putyin az energiát a külpolitika egyik fontos tényezőjének tekinti, az energiatarsaságok pedig az államvezetés eszközeivé váltak. [...] Azzal, hogy orosz társaságok felvásárolják és birtokba veszik Európa keleti részén az olaj- és gáz infrastruktúra kulcsfontosságú elemeit, mint a csővezetékek, a finomítók és a tárolók, Moszkva további befolyásra tesz szert. Az energiaszállítási rendszerek ellenőrzése lett a volt csatlós országokkal szembeni orosz stratégia egyik fő eleme.” Újabb munkájában („Expanding Eurasia. Russia's European Ambitions,” Washington, 2008) Bugajski kimutatta, hogy az elmúlt években hogyan erősödött Oroszország külpolitikai aktivitása nemcsak egykori birodalma, de egész Európa területén. Nem nehéz belátni, hogy a gázcspaját elzárása a váratlanul lecsökkent olajárak miatt meggyengült orosz pozíciók erősítését szolgálja. Nehezen megmagyarázható, hogy a magyarországi nyilvánosság fórumain (beleértve az ún. jobboldal lapjait és TV-csatornáit) miért nem jelennek meg ezek az írások, miért nincsenek beszélgetések az említett szerzők, vagy az amerikai és az angol napilapokban az orosz helyzetet is rendszeresen elemző, Gulag-könyve nyomán nálunk is ismert Anne Applebaum gondolatairól. (Úgy tudom az osztrák sajtó sem foglalkozik túl sokat az orosz témával, de Ausztria – egyelőre – kevésbé érintett, mint Magyarország.)

A jelenlegi magyar kormány és a szélsőjobb furcsa egymásra találása az „oroszpolitikában” szembeveti a rendszerváltozással, az 1990-es orientációs válsággal, ez a külpolitikai visszarendeződések politikája. Eljelentékteleníti a Visegrádi Együttműködést, bizal-

matlanságot kelt szövetségeseinkben, az országot pedig ismét függő helyzetbe hozza. A kommunista uralom alól csak nemrég felszabadult országok között jelenleg Magyarország az egyetlen, amellyel szemben külföldön a sajtóban és a politikusok között fölmerült a dezertálás vádja, amikor a kormány az EU és a NATO tagság ellenére vitás kérdésekben hallgatott, vagy nyíltan az orosz álláspontot támogatta.

A National Intelligence Council 2025-re vonatkozó, Washingtonban nemrég publikált 120 oldalas előrejelzéséből számunkra, magyarok számára elsősorban a következő két megállapítás az igazán fontos:

1. Európán belül a legnagyobb fenyegetést az olajpénzekből működő szervezett bűnözés jelenti, amely képes lesz arra, hogy egyes közép- és kelet-európai államokat egészében a befolyása alá vonjon.

2. Az oroszoktól való eltérő energiafüggés és ebből eredően az orosz demokrácia értékelésében meglévő különbségek megakadályozzák az EU-t abban, hogy egységes energiapolitikát alakítson ki.

Az Oroszországgal szembeni szokásos bírálatok (központosított hatalom, ellenőrzött sajtó, erőszak az egyet nem értőkkel szemben, mindent átható korrupció, újból erősödő militarizmus, a sztálini múlt idealizálása, ellenőrizhetetlen bűnözés, környezeti ártalmak, faji türelmetlenség, rossz minőségű munkavégzés, alkoholizmus) számunkra figyelmeztetők: egy részükre nálunk is bőven találunk példát, másrészt ezeket a tendenciákat egy keleti külpolitikai és gazdaságpolitikai orientáció csak erősíti.

Valóban elsősorban nem Magyarország dolga, hogy Oroszországot mai bel- és külpolitikájáért bírálja, vagy megpróbálja jobb útra terelni. Nekünk arra kell ügyelnünk, hogy a vitathatatlanul rossz oroszországi tendenciák ne terjedjenek át hazánkra, mi ne kövessük az orosz utat.

A múlt nem ok arra, hogy mi oroszellenesek legyünk. Nekünk nem az orosz nép okozott mérhetetlen károkat, hanem a kommunizmus politikája – amelynek elsőszámú áldozata az orosz, a második az ukrán nép volt. Természetesen minden józan magyar szeretne kereskedni Oroszországgal, szeretné, ha az irgalmatlan nagy olaj- és gázszámla ellentételezéseket Oroszország több magyar terméket vásárolna, a leszerződött gázmennyiség pedig akadálytalanul megérkezne. Hatalmas hiba lenne azonban, ha ezt úgy akarnánk elérni, hogy lemondunk nemzeti érdekeinkről és függetlenségünkről. Aggódva látom, hogy a jelenlegi kormány mellett ellenzékének egy része is kész egy rossz orosz politika támogatójává, kiszolgálójává válni. „Mit tegyünk, ha Brüsszel és Washington is csak a maga önös érdekeit nézi?” – mondják mind többen Budapestben. Van mit bírálni az egyes nyugati nagyhatalmak és az integrációs intézmények politikáján, de ne tévesszük

Csillagnézó

el az arányokat, mérlegeljük a bennünket fenyegető veszélyek nagyságát. Ne feledjük, hogy a Kreml politikájára semmi befolyásunk nincs és nem is lesz, míg az EU-nak és a NATO-nak a tagjai vagyunk, és igenis befolyásolhatjuk e két szervezet döntéseit. Nem egyedül, de másokkal közösen. A visegrádi csoport, a balti államok, a már tag vagy tagságra törekvő délkelet-európai országok, de még Ausztria és Szlovénia is abban érdekeltek, hogy Oroszországgal jó, de nem alárendelt viszonya legyen, s hogy a fejük fölött ne barátkozzának egymással a nagyobb hatalmak.

Az új amerikai elnök hivatalba lépése alkalmat ad az euro-atlanti szövetség megerősítésére. Oroszország újabb lépéseivel – akarva-akaratlanul – erre ösztönzi a Nyugatot. Nyugaton senki sem akar új hidegháborút, és feltételezem, hogy Keleten sem. Amerika és az Európai Unió közösen óriási gazdasági, politikai, katonai és szellemi potenciált képvisel. Eurázsia ettől messze elmarad. Ezen a helyzeten csak a Nyugat tehetetlensége, ügyetlensége, széthúzása, rossz döntéseinek erősödése változtathat. Oroszország elemi érdeke nem befolyási övezetének kiterjesztése, hanem a belső szegénység és elmaradottság felszámolása. Oroszországot valódi veszély nem nyugat, hanem dél és kelet felől fenyegetheti. Jelenleg az orosz elit hatalomban lévő része ezt nem látja be. De mi, magyarok, akik szeretünk azzal tetszelegni, hogy jól ismerjük és értjük mind a Nyugatot, mind a Keletet, ne higgyük azt, a jövőnk kulcsa Moszkva és Ázsia.

JESZENSZKY GÉZA

KELET ÉS NYUGAT KÖZÖTT Magyar kül- és szomszédságpolitika

Magyarország és a magyarság nemzetközi helyzete az utóbbi évtized kétségtelen előrelépése (NATO és EU-csatlakozás) ellenére sem problémamentes. A brüsszeli központ a folyamatos konszenzuskérés közben nem bír vagy nem is kíván (?) figyelmet fordítani a regionális gondokra vagy az ún. „nemzeti sajátosságokra”. A magyar problémák jó része megegyezik a legutóbb csatlakozott másik 11 országgal. Csak lassan és nehezen jutnak azokhoz a támogatásokhoz, amelyeket a magországi vagy a korábban csatlakozottak még meg tudtak szerezni maguknak. Ennél fogva inkább növekszik, mintsem csökkenne a szintkülönbség az Unió régi és új tagállamai között. Gyakori a példálódzás a „bezeg országgal”, frosszággal, mondván: mennyire jobban sáfárkodtak a lehetőségeikkel az írek, milyen gyorsan felzárkóztak a többiekhez. Arról kevesebb szó esik, mennyivel könnyebb volt a dolguk versenytárs nélkül, kedvezőbb nemzetközi milióben csatlakozni a közösséghez 1973-ban. A bipoláris rendszer kedvezett a korabeli európai összefogásnak, hiszen biztonsági okokból szorosabb volt az együttműködés kényszere, mint a nemzetközi rendszerváltozás után, amikor megszűnt a demokratikus világrend veszélyeztetettsége, ráadásul minden exkommunista ország – fejlettségétől, geopolitikai helyzetétől függetlenül – minél előbb EU-tag kívánt lenni.

A magyar külpolitika prioritásai között, politikai irányultágtól függetlenül, a rendszerváltozás óta meghatározó a katonai és a gazdasági szövetségi rendszerhez való csatlakozás, illetve a kapcsolatrendszer elmélyítése, valamint a szomszédsági poli-

tika. A „harmadik prioritás”, a nemzeti problematika, a határon túli nemzetrészek helyzetének javítása nem volt eddig sikeres. Minden hivatalos fogadkozás ellenére alárendelődött az első két célnek. Ebben a kérdésben hasonlóan politizáltak a magyarországi politikai tényezők és a határon túli magyar pártok, amikor sorra került Szlovákia és Románia felvétele. Komolyabb feltételek helyett megelégedtek a szimbolikus politizálással, a látványos gesztusokkal és a harsány deklarációkkal. Vajon kedvezőben alakult-e az ukrajnai magyar kisebbség helyzete attól, hogy az Antall-kormány szélesebben elsőnek ismerte el 1991-ben Ukrajna szuverenitását? Célra vezető-e napjainkban folyamatosan támogatni (legújában még földgázzal is!) azt a Szerbiát, amely szinte semmi kézzelfoghatót nem tesz a magyar kisebbség jogainak és konkrét helyzetének javítására? A sort folytathatnánk... Feltűnő, hogy az utóbbi években egymás után kerülnek ki a szomszédos országok kormányából azok a magyar pártok és politikusok, akik sokat tettek hazájuk NATO és EU-csatlakozásáért, vagy legalábbis demokratizálódásáért. A Vajdasági Magyarok Szövetsége néhány éve még miniszterelnök-helyettest adott Belgrádnak Kasza József személyében. A szlovákiai Magyar Koalíció Pártja, amely nyolc évig a kormány tagja volt, Budapesttel együtt folyamatosan lobbizott Szlovákia felzárkóztatásáért, majd már ellenzékben hozzásegítette a kormányt a Lisszaboni Szerződés parlamenti elfogadásához. Látjuk, hova vezetett közreműködésük... Néhány hónapja pedig bizonyossá vált, hogy a ro-

Folytatás a 3. oldalon

Vész-üzemmód – nem csak gázzal avagy: Mi normális az államszocializmus utódjai között?

„Vészüzemmód” - így nevezte egy ukrán hivatalnok azt a helyzetet, mely az orosz gázszállítások leállítását miatt a vezetékrendszerben kialakult: A földgázt visszafelé áramoltatták a gáz-tárolók irányából. Habár a vezetékrendszer több mint 60 évvel ezelőtt, a „rég, jó időkben” épült, először fordult ez most elő, mondta az ukrán energiahatóság szóvivője. Szerinte ezért nem tudni, milyen következményekkel jár a változás.

Még jó hogy csak a krízis után vallották be, különben naív emberek úgy gondolhatnák: nincs is vége a gázválságnak. Ami viszont színgáz: A gáz áramlik, de a bizalom végleg elakadt valahol az orosz gázvezetők és az ukrajnai tárolók között.

„Moszkva és Kijev továbbra sem megbízható partner”, mondta José Manuel Barroso, az Európai Bizottság elnöke. „Csalódást okozott, ahogyan e két ország politikai vezetése tárgyalt az elmúlt napokban.” Minden optimizmusát összezedve kijelentette: „De ennek a sajtóságos időszaknak vége. Legalábbis bízunk benne, hogy vége”, tette hozzá. Egész nyugodtan mondta el: „Fiatal korom óta veszek részt különböző közvetítő tárgyalásokon, többek között afrikai országokkal folytatott konzultációkon is. Ugyanakkor ez az első eset, amikor azt kellett tapasztalnom, hogy a megállapodásokat egyszerűen és szisztematikusan nem tartják be.” Barroso szerint az Európai Uniónak le kell vonnia a tanulságokat a gázvitából. Az első tanulságot maga

fogalmazta meg: „Az Oroszországból jövő gáz bizonytalan. Az Ukrajnán keresztül érkező gáz bizonytalan. Ezek tények.” „Fenntartjuk a jogot arra, hogy kártérítést követeljünk az elszennvedett károktól”, szögezte le Alekszandr Medvegyev, a Gazprom helyettes vezérigazgatója. A „Russia Today” nevű angol nyelvű orosz lap szerint a „vita” 2,6 milliárd dolláros veszteséget okozott az orosz gázmonopolistának. Az újonnan aláírt szerződés következtében Ukrajnának több mint egymilliárd dolláros vesztesége keletkezik, mondta Bogdan Szokolovszkij, Juscsenko ukrán elnök energiaügyi megbízottja. Mivel azonban Ukrajna csak a tavalyi, 1,7 dolláros árat kérheti a gáz szállításáért, az ország 3,4 milliárd dollárt veszít a tranziton.

Hogy ez mit jelent a nyugatabbra fekvő, de gazdasági fejlődésükben „keleti” országoknak? Nincs rövid távú megoldás arra, hogy jelentősen csökkenjen Magyarország függősége az orosz importgáztól, mondta Tóth András, az E.ON Földgáz Zrt. menedzsere. Még jó, ha mindenki úgy látja a dolgot, mint ő: „Nálunk nem volt olyan igazi krízis, mint több szomszédunknál, itthon viszonylag biztonságos szinten maradt a gázellátás.”

Formálisan igaz volt. Csak a valóság nem formalizmusból tevődik össze. A sok megjelent elemzés közül talán a Heti Világgazdaságé áll ezzel a legélesebb ellentétben. Gereben Ágnes nem túl halk iróniával így fogalmaz: „A Gazprom

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül

Kicsi Jézus, ugye tudsz magyarul?

A 40. betlehemes játékokon, az Oberwart/felső-óri Kontaktzentrum-ban tette fel ezt a kérdést Dr. Radicsné, Éva néni december 8-án, hozzátéve, „Bennünk a magyar szó elhalkult, fakult, de azért igyekszünk nagyapánk nyelvét szépen ejteni”.

Bárki elégedett lehet negyven év eredményével, hiszen nem halt ki a magyar szó, legfeljebb egyesek kidőlték a sorból, vagy megfáradtak, mint Csoknyai Péter özvegye, Mimi, aki bejelentette ezúttal, hogy búcsút mond, másokra hagyva a Szentkarácsony Éccakájának további megszervezését.

A tavalyi műsor feltettén többretegűnek, színesebb mondható, talán a szereplők száma is megnőtt, így aztán az adott kereteken belül biztatott, amit láthatott, hallhatott a valamennyi ülőhelyet elfoglaló közönség. Látszatra tehát minden rendben van, mert legalábbis az érdeklődés nem csökkent, fontos, hogy legyenek továbbra is szervezők, akik tudják, miért kell, hogy minél több gyermeket, fiatalt léptethessenek fel, szó-laltathassanak meg.

A jelek szerint akadnak vállalkozók, tehát nem lenne okvetlen helyénvaló az aggodás. Biztató pl. ahogyan az Unterwart/alsóóri két nyelvű iskola igazgatója Rác András nem csupán betlehemesnek csapott fel, hanem gitárja kíséretével jól begyakorolt énekekkel léptette fel diákjait. Kitétek magukért az óvodások, a Két-nyelvű Szövetségi Gimnázium tanulóival, de ugyanúgy a felnőttek betlehemes játékkal, az alsóóri és felsőóri énekkar. A rendezvényt köszöntötte Keresztfalvi Péter OSB, alsóóri plébános és Rác Mihály volt polgármester. Szereplőként lépett fel Guthy László felsőóri református lelkész.

Valamennyi – itt külön meg nem nevezett – szervezőnek és szereplőnek csakis elismerés jár, hiszen nagy izgalommal készülődtek és buzgalommal léptek fel bizonyosságul: a kicsi Jézus negyven év elteltével is magyarul üzen, biztatja az érte összegyűlteket. Mindennek igazolására Dr. Pöschl János színes képekkel emlékkönyvet készített 40 év betlehemes játékaikról.

A Napló postája

PÓTLÁS

Bármiféle vállalkozásnak annál nagyobb az utóhatása, minél nagyobb a visszhangja. Így vagyunk a bécsi magyarok októberi megemlékezésével is. A róla megjelent beszámolóiból (2008/6. sz.) figyelemtelenségből, de eleve nem szándékosan kimaradt a Simon Márta vezényletében fellépett Liszt Ferenc kórus (Bécs), és B. Szabó András (Budapest). Előbbi zenés műsorral, utóbbi szavallatokkal nagyban járult hozzá az ünnepély színvonalának emeléséhez. Ezt külön érdemként pótlólag hozzuk olvasóink tudomására. (Szerk.)

Félreértések elkerülése végett:

A Bécsi Napló 2008/6. sz. 12. oldalán megjelent könyvismertetésben szótörődés miatt félreérthető mondat fogalmazódott meg, ami helyesen így hangzik:

Tehát a magyar Biblia hasonló körülmények között jött létre mint az úgynevezett Zürichi Biblia, melynek németre fordítását egy lelkészekből és teológiai tanárokból álló közösség végezte el Zwingli vezetésével. A Bibliát cseh nyelvre is többen fordították, és így készült el 1594-ben az úgynevezett Kralici Biblia.

NÉMETH BALÁZS

Tisztelt szerkesztőség!

Az objektivitás helyreállítása céljából kerem „Ausztriai egyenlenségek” című cikkre írt válaszom közlését. Amennyiben erre a következő számban nem kerül sor, fenntartom magamnak a jogot, hogy mellékelt válaszomat részleteiben, teljes terjedelemben vagy kiegészítve, interneten vagy/és más média bekapcsolásával nyilvánosságra hozzam.

Tisztelettel Szemerédi Tibor

Az „Ausztriai egyenlenség” valós okai.

A Bécsi Napló úgy is mint az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének (KSZ) hivatalos lapja, 2008 nov.-dec.-i számában szerkesztőségi állásfoglalást közöl „Ausztriai egyenlenségek” címen.

A nehézkes cím mögött személyi és nézetellentét húzódik meg a KSZ vezetői egyrészt, másrészt több ausztriai magyar egyesületi vezető közt, melynek valódi okaira a cikk sajnos nem tér ki.

Az ausztriai magyarság létszáma jelentősen megnőtt, és összetétele megváltozott. Az őslakos Várvidék / Burgenland-i magyarság mellett a többi tartományban, főként azonban Bécsben és Bécs környékén meglepedett kivándorlók és a több hullámban érkező menekültek (és leszármazottaik) alkották a múlt század 90-es éveiben az itteni magyarságot. Túlnyomó részük ugyan osztrák állampolgár volt, ám az akkori magyar államhoz fűződő viszony kérdésében (politikailag) megosztott. A 80-as évek erdélyi menekülteji, a 90-es évek délszláv háború elől menekülők, már nem csatlakoztak fenntartás nélkül ehhez a megosztott világhoz, a pártállamok átalakulása után érkező vendégmunkások és az uniós csatlakozás után – a moratórium dacára – itt először csak munkát vállalók, azután megkedvelve az itteni viszonyokat, letelepedők - migránsok számára a „kollaboránsok” és „56-osok” viszálya európai múlt dolog. Legtöbbjük, mint EU-polgár, egyáltalán nem érez indítást osztrák állampolgárrá válni, európai öntudatuk szerint hazájukban, az EU-ban élnek itt is, és már sok területen választójoggal is rendelkeznek.

A KSZ alapszabálya értelmében, és vezetőinek szemlélete szerint a Várvidék / Burgenlandon kívül élő osztrák állampolgárságú magyarok egyesületeit akarta egybe fogni. Közismert az a törekvés, hogy az osztrák kormány által kinevezett népcsoporttanács Bécs / bécskörnyéki magyarságot képviselő tagjainak jelölésére a KSZ-nek legyen kizárólagos joga. Az akkori / mostani elnök saját pénzén pereskedett a legfelső bírósággal e „jog” megszűnése miatt.

A KSZ jelenlegi dilemmája kétrétű:

Egyrészt a régi reflexek miatt vezetője bizalmatlan, ami új tagegyesületek felvételét illeti. Ezáltal lehetetlenné vált az az elvárás, hogy minden magyar egyesület legyen a KSZ tagja, vagyis hogy a KSZ legyen - a Várvidék / Burgenland-iakon kívüli - osztrák állampolgárságú magyarok egyedüli - mint azt neve sugallotta: Központi - képviselője. (Az új tagok által megváltoznának a vezetőségen belüli erőviszonyok is!)

Másrészt görcsösen ragaszkodik az osztrák népcsoporttörvény betűjéhez, miszerint csak a Várvidék / Burgenland-i és Bécs / bécskörnyéki osztrák állampolgárok tekinthetők a magyar népcsoport (az ausztriai magyar kisebbség) tagjainak, tehát ausztriai magyarnak. (Mellékesen: A KSZ tagegyesületei között valószínűleg már nincsen egyetlen sem, mely ennek a feltételnek megfeleljen!) Tehát a javarészt fiatalabb korosztályhoz tartozó migránsok képviselőit sem tudja befogadni, így nem lehetetlenül halad az előregedés útján.

Nyilvánvaló tehát, hogy emiatt a KSZ alkalmatlan az ausztriai magyarok kizárólagos képviselőjére.

Ennek ellenére – és mint a népcsoport tanácsági kizárólagos jelölési jogigény reflexe - a KSZ vezetői habozás nélkül elvállalták a belpolitikailag súlyos nyomás alatt álló, és a Bush elnökével vetekvő szimpátiákat élvező Gyurcsány-adminisztráció felkérését az ausztriai magyarság képviselőjére a magyar állam határon túli magyarsággal foglalkozó szerveinél – a többi ausztriai magyar szervezet konzultálása nélkül. A szoros határidőre utaló szemforgató mentegetőzés a mobiltelefon és az internet korában eléggé neveléses.

A kialakult helyzetben a hangnem egyre élesebb lett, kritikát sértés követett, burkolt és nyílt személyeskedések az „Adjon Isten – Fogadj Isten”-logika szerint követték egymást.

Az Ausztriai Magyar Fórum Munkaközösséget, és annak kezdeményezőit a cikk a „békétárgyaláson” elért minimális közeledés dacára lekezelő és egyoldalú beállításban említi.

Lehetséges hogy írójának a további párbeszéd el lehetetlenítése volt valódi célja?

(Eredeti szövegközlés)

Szemerédi Tibor

Szög a zsákból

Három írás fekszik előttem: a Bécsi Napló legutóbbi számában megjelent *Ausztriai egyenlenségek* című tudósítás, az erre reflektáló Szemerédi cikk, s a megjelenés előtt álló Kaláka-Club évkönyvből egy közvéleménykutatást ismertető Cserján Károly tollából.

A Bécsi Napló tudósítása némi sajnálkozással „magyar átokként” számol be arról a széthúzásról, a Központi Szövetséget immár hosszabb ideje érő támadásokról, amelyeknek mélyén az a kérdés áll, hogy ki képviselje az ausztriai magyarságot.

Az világos, hogy a KSZ a többség hangja, a Cserján dolgozat leszögezi: „A válaszolók 84 %-a - közöttük 15 % fenntartással - alkalmasnak tartja a Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségét a közös ausztriai magyar érdekképviselet betöltésére”. (Lásd ehhez még Bécsi Napló 2008/3. száma) Az is kiolvasható a Naplóban megjelent cikkből, hogy ezt néhány szervezet megkérdőjelezi, sőt, új egyesület létrehozására törekszik.

Eddig még akár normális is lehetne a dolog, hisz a publikált írás párbeszédet sürget, s éppen a problémák nyilvános megvitatását tartja üdvözítőnek. Bár e levél írója – mint a Bécsi Napló egyik szerkesztője – tudja, az ellentét mögött személyes sértettségek és bántódások húzódnak meg, amire végül kellő türelem híján rámehet az egész érdekképviselet. Ismert ez ideát, idehaza Magyarországon.

Rendben volna az is, hogy egy írásra – amely nem állásfoglalás – válasz érkezik. De itt nem válaszról van szó, elég csak egymás mellé tenni a két dolgozatot.

Vádaskodásról, személyeskedésről, a KV vezetőinek sértegetéséről, hogy kimondódhasson a konklúzió: „a KSZ alkalmatlan az ausztriai magyarok kizárólagos képviselőjére.” Hogy ez mi alapján van így, arra objektív magyarázatot e kissé szélsőséges írás nem ad a kívülről figyelőnek. Így kapaszkodóul az a Cserján statisztikához fordul!

A „válasznak” egyetlen gondolata érdemes még említésre. A megfogalmazás azt sugallja, hogy a Gyurcsány-adminisztrációnál az ausztriai magyarság képviselőjére talán nincs is szükség, hisz a jelenlegi magyar kormány vállalhatatlan, talán kapcsolatot sem kell vele tartani. Illetve ott van a mondatok mögött az, hogy miért ők, miért nem mi?

Tekintsünk el attól, hogy a magyar miniszterelnök és adminisztrációját mindenkinek szabad szeretni vagy utálni, de attól nem lehet, hogy az érvényes európai szisztéma szerint került hatalomra, s éspézt, nemzetben gondolkodó szervezet nem mondhat le a kapcsolatról.

Ami a Bécsi Napló cikkére írt „választ” illeti, közléstől azért sem ózodunk, bár minden sajtóorgánum maga dönti el, milyen olvasói reagálásoknak ad teret és a provokáció nyilvánvaló, mert látnia kell az ausztriai magyarság tagjainak, hogy veszély fenyegeti szervezetüket, a bomlás és bomlasztás veszélye.

S ha e választ kísérő, fenyegetőző levelet is közli a Bécsi Napló, akkor jár el helyesen. Ennek stílusa, agresszivitása leleplező. Szépen fogalmazott Babits: „A stílus maga az ember.”

Böröndi Lajos

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2008/6. számában közzétett 39.987,81 Euro összeg 2009. január 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

ABAFFY Judit	20,—	LÁSZLÓ Géza	50,—
ADORJÁN István	30,—	LAURINGER Vilmos	25,—
ÁGOSTON József	30,—	LIETZ Magdalena	10,—
Dr. ALBERT Ludwig	25,—	Dr. LOMOSCHITZ Karl Horst	10,—
Dr. ANDRÁS Imre	20,—	Dkfm. MAJLÁTH-POKORNY	20,—
ANDREEWICH Edith	10,—	Dr. MARTINY Josef	10,—
ARANY Gertrude	7,—	Dr. MARTON Georgeta-Maria	30,—
ARÁNYI-ASCHNER György	15,—	Dr. MIHOCZY László	20,—
Dr. AUMÜLLER Peter	9,—	MILETITS György	20,—
Dr. ÁVED Levente	40,—	MILLER-AICHHOLZ Isabella	30,—
Mag. BARKI Éva Gabriella	15,—	MUSZKA László	10,—
BEDE Sándor	15,—	DI NAGY Albert	10,—
BEHRING Beatrix	10,—	NAGY Tibor	15,—
DI BEZZEGH Ferenc	15,—	DI NAGY-KISZELY György	10,—
Prof. Dr. BIRTALAN Iván	50,—	Dr. NÉMETH Balázs	10,—
Dr. BOHUS Márton	30,—	DVV. NÉMETH Karl & Jolanthe	30,—
CATOMIO István	15,—	Dr. NÉMETH Nándor	20,—
CZIFRA János	20,—	PÁLL Alexander	15,—
CSEBITS Ignaz	30,—	Dr. PALOTAI Tamás	20,—
CSIKY Csaba	10,—	Dr. PATHY Lajos	29,—
CSOERSZ Lajosné	10,—	PATKA Etele	50,—
DÉNES Alexander	20,—	PERLAKY Mária	10,—
Dr. DERÉKY Pál & Melinda	15,—	Dr. PETR...	50,—
Prof. Dr. DÉZSY József	10,—	PIROSKA Ferenc	20,—
DOMBI Csaba	20,—	PRICE Ilona Katalin	12,—
ENDRÉDI Barnabás	15,—	POGÁNY Eugen Géza	20,—
FERENCZ János-Róbert	15,—	Dr. PÖSCHEK Mária	10,—
FERENCZY Béla	30,—	DI PRIKLER Pál	25,—
FÖLDES György	5,—	PUSZTAY Csaba	15,—
Dkfm. FORGÓ László	100,—	STIPKOVICH Walter	20,—
FÖRDŐS Flórian	20,—	STIPSICZ Katharina	25,—
Mag. GALAMBOS Zsuzsanna	5,—	RODRIGUEZ KOCSIS Susanne	20,—
Prof. GERGELY Hugó	100,—	RUDÁN Péter	30,—
GUZI Ludwig	10,—	Dr. SCHINDLER Tibor	50,—
Mag. SCHUSTER GYENGE Judit	15,—	SÓSKUTI Ede	20,—
DI GYÖRGY Béla	25,—	SIMONFFY Erika	15,—
Dr. GYÓRI Vilmos	50,—	Dr. SZENTKERESZTY György	40,—
Fam. Dr. HENICS	20,—	SZABÓ Margit	10,—
HORVÁTH Béla	30,—	SZOKODY Tibor	5,—
HORVÁTH Gábor	50,—	TARCSAY József	50,—
Dr. HUNYADY Péter	30,—	THURNER Evelyn	10,—
ILONA-STÜBERL	15,—	Univ.Prof. Dr. TONCZÁR László	100,—
JUHÁSZ László	20,—	Dr. TÖRZSÖK Anna	30,—
Dr. KAISER József	30,—	TSOHOHEY Tamás	10,—
KALTENEGGER Éva	25,—	DI TURANITZ Károly	20,—
KÁNTÁS Susanne	20,—	UDVARI Katalin	30,—
KECSKÉS Illés	10,—	UGRI Mihály	15,—
KEMENESI Ferenc	50,—	ULLRICH Nikolaus	3,—
Dr. KERESZTES Árpád	100,—	VADÁSZ Gabriel	15,—
Dr. KILYÉN Adalbert	30,—	Dr. VADON Mária	25,—
Dr. KIPROV-HAJMÁSY Hajnal	20,—	VALENTINY Géza	200,—
Dr. KIRÁLY László	5,—	VARGHA Tamás	10,—
KOCSIS Béla	50,—	Dr. VASS Karl	30,—
Dr. KOLLER Manfred & Ildikó	10,—	Dr. ZIMICS Béla	30,—
KOSZMOVSKY Maria	20,—	ZACHAR István	15,—
Mag. KOTSIS Péter	50,—	ZINGRABER Aladár	50,—
Dr. KÓKUTI Etelka	20,—	Névtelen	15,—
Dipl.Geol. KÖVES Zsuzsanna	50,—	N.N.	20,—
KÖVI László	5,—	N.N.	10,—
KRISTON Ferenc	50,—	N.N.	20,—
KULMANN Ernst	20,—	összesen:	3.170,—

A támogatások eddig befolyt teljes összege 43.157,81 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök, Radda István főtűtő, Kántás János pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000, IBAN: AT 556 000000007255731 BIC: OPSKAT WW

Magyarországi helyzetkép

Új évkor interjú készült Hankiss Elemér szociológussal, amely „Magyarország megalázott ország” címmel a Hírszerzőben 2009. január 5-én jelent meg. Az értékkutató szociológus másutt az igazságosságról nyilatkozva kifejtette, hogy fel kell ébrednie a magyar társadalomnak; az önszerveződő társadalomnak meg kell születnie Magyarországon, hogy megvédjük magunkat. Meg kell védenünk egymást és saját jogainkat. A XIX. századi Magyarországra utalva úgy fogalmazott: a magyarországi politikai osztálynak és közéleti értelmiségnek el kell kezdenie egyfajta reformkori szellemet. Alábbiakban a Kósa András által készített a beszélgetés rövidített változatát közöljük. (Szerk.)

Eppen tíz éve jelent meg az Egy ország arca című cikk, amelyben arról ír, Magyarországnak nincs karaktere, nem tudjuk felhívni a figyelmet, eladni magunkat a világnak. Azóta felkerültünk a világtérképre, mint egy olyan ország, amely eltékozolta lehetőségeit az elmúlt években - egyetért ezzel az értékeléssel?

A 90-es évek elején Magyarország dinamikus fiatal demokrácia képét sugározta a világra. Ma egy meggyötört, zavaros arcot lát az, aki ránk tekint; ránk, egy válságból válságba bukdacsoló, vesztes országra. Azt is mondhatnám: megalázott országra. Megaláz saját kudarcunk és mások sikere. Jó lenne, ha előbb-utóbb mosolyra derülhetne ez az arc.

Lát erre esélyt? Ezzel az állapittal párhuzamosan a politikai megosztottság is soha nem látott mélységeket ért el.

Megosztottság mindenhol volt és van a világon. Voltak olyan korok és országok, ahol a szakadék a mai magyarországi szakadásnál mélyebb volt. – A mi történelmünkben is voltak a mainál mélyebb szakadékok. A hajdanvolt kurucok nemcsak szavakkal ölték egymást, mint ahogy mi tesszük manapság; 1956-ban is nagyobb feszültségek robbantak ki, mint a mi mai elenitéink. Ami persze nem azt jelenti, hogy a mai állapot ne lenne káros és szegényteljes, és ne kellene minden erőnkkel változtatni rajta.

De van itt egy bökkenő. Túlon túl sokat beszélünk a politikai/ideológiai szakadásról a szociál-liberális és a konzervatív tábor között, és alig-alig veszünk észre egy ennél mélyebb és veszélyesebb szakadékot: a viszonylagos jólétben és biztonságban élő két-három milliós ember, és a mindennapi nyomorúsággal küszködő két-három milliós ember között húzódó mély szakadékot. Pedig ennek az utóbbinak a léte nagyobb baj annál, mint hogy mondjuk Orbán Viktor és Gyurcsány Ferenc nem ül le egymással.

Ez a szakadék 2009-ben még tovább mélyülhet, a szegények még szegényebbek lesznek, és többen kerülhetnek a létbizonytalanság állapotába. Lehet ezt valahogy tompítani?

A társadalmi igazságtalanság és a szegénység nem fátum, amin ne lehetne változtatni. Voltak máshol is nagy társadalmi ellentétek, és voltak országok, amelyek képesek voltak a megújulásra, egy igazságosabb

és méltányosabb társadalmi rend kialakítására. Társadalmi szerződés megkötésével, hatékony társadalombiztosítás és egészségügy megszervezésével, új oktatáspolitikával és így tovább. Ehhez persze józan, felelősségteljes társadalmi szereplőkre, politikusokra, társadalmi szervezetekre, véleményformálókra, állampolgárokra volt szükség. És ezen a téren mi ma nem állunk valami fényesen.

Mi lenne a legsürgősebb teendő?

Egyet említek. Magyarországon ma elfogadhatatlanul alacsony a társadalmi mobilitás, mint akár száz éve volt. Annak az esélye, hogy egy szegény gyerek polgári élet pályára léphessen, ma szinte alacsonyabb, mint száz éve volt. Igaz, annak idején a kis Arany Jánosnak se volt nagy esélye a fölemelkedésre. – Egy isten háta mögötti faluban született, szerény körülmények között élő családban. De volt egy olyan tanítója, aki kézen fogta és elvitte a debreceni kollégiumba. És annak idején gyerekek ezrei kezdtek így felfelé lépegetni a társadalmi létrán. Az 1930-as években is nagyobb volt a mobilitás, mint most.

A Kádár-rendszer sok súlyos és maradandó kárt tett az országban, de az kétségtelen, hogy a hetvenes-nyolcvanas években százezrek emelkedtek ki a proletár vagy paraszt-proletár létből és jutottak fel egy kispolgári-polgári szintre. Felőtt egy első generációs szakértelmiség is. 1989 után a helyzet rosszabbodott. – Pedig önszorsromból az a társadalom, amely nem tesz meg mindent annak érdekében, hogy a társadalom minden rétegéből, mélyrétegeiből is felszínre hozza a tehetségeket. Az utóbbi egy-két évben szerencsére – Csermely Péter s mások hősies erőfeszítésének köszönhetően – már elindult néhány kiváló tehetséggondozó program.

Ma tömegek lételménye lehet, főleg a kistelepüléseken, hogy az állam magukra hagyta őket, a minimális anyagi biztonságukat sem tudja garantálni például.

Magyarországon az államszervezet hatalmasra dagadt, mégis gyenge. Nem tud érvényes szerezni a törvényeknek, nem tudja megvédeni polgárait, nem tesz eleget azért, hogy életük egyszerűbb s könnyebb legyen. Nem szolgáltató, hanem bürokratikus és parancsolgató állam. Ide-oda rángatja, főlőlegesen bosszantja, gyakran megalázza polgárait. S legfőképpen: tehetetlenkedik.

Ebből a szempontból 2008-ban javult, romlott, vagy stagnált a helyzet?

Nehéz megmondani. A pénzügyi válság néhány gyors döntésre kényszerítette a kormányt, az EU-s pénzek szétosztásánál is hatékonyabb ügyintézés ígérnek. De ha a szakértelemnek azt a hiányát, azt a zűrzavart és tehetetlenkedését látjuk, ami mondjuk a budapesti metró-építést vagy a kulturális főváros pécsi előkészítését veszi körül, akkor értetlenül áll az ember, és már-már elveszti a bizalmát ebben az országban. Különösen akkor, ha látja, hogy például Csehországban vagy Szlovákiában milyen gyors és szakszerű döntések születtek s születnek számos területen.

A gazdasági konszolidáció, a befektetési kedv visszatérésének egyik legfontosabb feltétele a korrupció visszaszorítása lenne, ebben éppen hogy visszacsúsztunk.

Nem látok én sem javulást. Pedig lehetne, csak felelősségteljes politikai vezetés kellene hozzá, és itt most nemcsak a kormánypártokra gondolok. Persze más országok is voltak ilyen helyzetben, és előbb-utóbb kilábalnak belőle. – Magyarországon még nem következett be ez a fordulat. S hadd tegyem hozzá: a korrupció bizonyos mértéke nálunk is elviselhető volna.

Ezt hogy érti?

Például úgy, hogy ha a korrupció révén egyébként hozzáértő, az ország javáért is dolgozni képes és hajlandó emberek kerülnének kulcspozíciókba, nem lenne ennyire rossz a helyzet. Akkor van nagy baj, ha a közélet szereplői nemcsak korrupctak, hanem alkalmatlanok is arra, hogy az ország ügyeit jól, szakszerűen, sikeresen intézzék.

Őn szerint mikor lesz akkora társadalmi nyomás a pártokon, hogy komolyan nekifogjanak a korrupció letöréséhez?

Egelőre nem érzékelek ilyen „társadalmi nyomást”. Inkább csak panaszkodunk, káromkodunk. Egy szétzilált társadalom nem tud igazi nyomást gyakorolni politikusaikra, ha már egyszer megdöglősen megválasztotta őket. És van a korrupciónál egy talán még nagyobb baj. A „korrupciós neurozís”. Az, hogy ma már az emberek többsége úgy érzi, hogy minden hiábavaló; mert úgyis mindenki korrupct. S ha mindenki korrupct, „miért legyek én” tisztességes. Így fertőz s bénít meg a korrupció egy egész társadalmat.

Ennek tudja be, hogy a VII. kerületi ingatlanpanamák ügye szinte csak ideiglenesen tudott a főáramú média részévé válni, míg a Tocsik-botrányba még belebukott az akkori második legnagyobb párt, az SZDSZ elnöke? Pedig nagyságrendileg ugyanakkora pénzről is szó lehet.

Korrupct politikusok, bankárok, üzletemberek mindenütt vannak, de jól működő demokráciákban, ha valakit rajtakapnak, szigorúan megbüntetik. Emlékszik, hogy amikor néhány éve Amerikában fény derült egy több milliárdos korrupcióra (az Enron-ügy - a szerk.), az igazságszolgáltatás keményen lecsapott a magas rangú tettesekre, pedig George W. Bush elnök ismerősei is köztük voltak. Ez sem védte meg őket a tíz-husz-harminc év, vagy akár életfogytig tartó börtönbüntetésről. Nálunk az a közhit - s lehet, hogy a tény is az -, hogy a kis tolvajt szigorúan megbüntetik, a milliárdos család pedig, ha megfelelők a kapcsolatai, megússa a dolgot. Ez a hit vagy gyakorlat is rombolja, ronszolja a társadalmat.

Mennyire lenne fontos az elit példamutató szerepe? Nálunk sem a párt-, sem a kampányfinanszírozást, sem a képviselői juttatásokat nem lehet évek óta rendbe tenni.

Egy ország vezetőinek - országgyűlési képviselőknek, politikusoknak, vezető tisztségviselőknek - nem-

Bibi

csak az a kötelességük, hogy jól kormányozzák az országot, hanem az is, hogy példát mutassanak törvénytiszteletből, polgári kötelességtudatból, önmérsékletből. Nálunk ez még nem divat. Pedig már egy-két látványos gesztus is segítené. Például, ha azt mondanák (tudom, képtelenség): csödbe vittük az országot, ezért egy éven keresztül összjövendelmünk felét felajánljuk mondjuk a tehetséges szegény gyerekek iskoláztatására. (A Ford vezetői, bár ők csak egy autógyárat futtattak zátonyra, egy évig 1 dollárért dolgoznak.) Egy ilyen gesztus után az emberek egy kicsit elkezdenének hinni abban, hogy a demokrácia akár működhet is. Mert a demokrácia jól működésének egyik előfeltétele a hatalmon lévők önkorlátozása. Amíg egy ország vezetői is a „kaporj kurta, neked is jut” elve alapján élnek, addig aligha várható el az, hogy a társadalom bármiféle áldozatot vállaljon a „közjó” érdekében.

Van bármi biztató előjel ezek után 2009-re?

Szerencsére a világ változik. A hullámvölgyek se tartanak örökké. 1825-ben ugyanilyen, vagy még nehezebb s reménytelenebb helyzetben volt az ország, de... másfél-két évtized alatt kibontakozott a nagyszerű reformkor. Másfél évtizedes kábulatból mintha ma is kezdene feltápászkodni a magyar társadalom. Lehet, hogy a népszavazás nem a legfontosabb kérdésekre összpontosított; lehet, hogy a sztrájkok, sztrájkolók még ügyetlenkednek; lehet, hogy azok a polgármesterek, akik - látva a kormány tehetetlenkedését - maguk keresnek új megoldásokat, nem feltétlen lesznek sikeresek; lehet, hogy ma még elvesznek azoknak a szakértőknek és polgároknak a gondolatai, akik klubokban, bizottságokban, társas körökben már lázasan keresik az ország lehetséges kiútjait. De a jégzajlás mintha már megindult volna.

Hány magyarországi diák tanul Ausztriában?

Legújabb kimutatások szerint ezer fölé emelkedett az Ausztria különböző egyetemén tanuló magyar állampolgárok száma. A 2007/2008. évfolyam téli szemeszterében 2074-en iratkoztak be. Megszámláljuk egyetemi városok szerint: Bécs 871, Graz 143, Leoben 5, Linz 28, Salzburg 38, Innsbruck 25, Klagenfurt 15. A 2005/2006. téli szemeszterben 833 magyarországi egyetemista tanult Ausztriában; 702, ill. 89 diákkal akkor is Bécs és Graz vezetett.

Nagyságrendben a legtöbben (429) a társadalom- és közgazdaság tudományokat választották, őket követik a szellemtudományokat tanulók (367), de 206-tal jelentős a zenészek száma is. A következő, százon felüli csoportokat a műszaki tudományokat választók (138), ill. a jogászok (106) képezik. Az egyes szakok összeadásából származó „többlet” abból adódik, hogy sokan több irányú tanulmányokat folytatnak egyidejűleg. (Forrás: Statistik Austria)

Karácsony Bécsben

A „BÉCSI MAGYAR ISKOLA” és a 72. SZ. SZÉCHENYI ISTVÁN CSERKÉSZCSAPAT tavalyi is együtt tartották immár hagyományos karácsonyi ünnepélyüket, ezúttal a Bécs VII. ker. Lindengasse-i evangélikus templomban. Vendéglátó volt az Ausztriai Magyar Evangélikus Gyülekezet. Solymár Mónika lelkeszőn üdvözölte az egybegyűlteket és vezette le a műsort, amelyet a soproni evangélikus liceum diákjai adtak elő. A cserkészek Betlehemes játékot mutattak be. A „Bécsi Magyar Iskolát” Hofferné Mentsik Szilvia ismertette, a soproni Berzsényi gimnáziumról Tölly Balázs igazgató tartott bemutatót. Ebben a középiskolában német nyelvű tagozat is működik.

KELET ÉS NYUGAT KÖZÖTT

Folytatás az I. oldalról

mániai magyar „mór”, az RMDSZ is megtette a kötelességét, és elkezdheti ellenzéki tevékenységét, aminek következtében több száz magas beosztású hivatalnok el fogja veszíteni azt az állását, amely révén tehetet valamit a magyarok ügyeiért.

Sajátos Magyarország viszonya az Egyesült Államokhoz, illetve a nagyhatalmakhoz. A mindenkori hivatalos kormánypolitika szorosan kötődik a legnagyobb szövetségeshez, de a politikai elit egyes szegmenseiben és a társadalom mélyrétegeiben komoly Amerika-ellenesség tapasztalható. Először arra gondolhatnánk, hogy az elmúlt politikai rendszer, a posztkommunista erők utóvédharcáról van szó. Konkrétan azonban az a helyzet, hogy kevés politikai kérdésben áll egymáshoz olyan közel a bal- és jobboldali mentalitás, mint ebben. Miközben a média oldalai zsúfoltak az iraki és az afganisztáni háború híreivel, vagy Bush elnök bírálatával, addig a Kaukázusról és a moszkvai alvilágról alig esik szó, Putyin elnök, majd miniszterelnök tevékenységének értékeléséről nem is szólva. Az ellenzék sajtójának vezérhajója, a Magyar Nemzet, nemzetközi rovatában évek óta következetesen bírálja az Egyesült Államokat, miközben mind a grúz kérdésben, mind a gázvitában Moszkvának adott igazat. Ezzel szemben a FIDESZ feltűnően kritikus Oroszország nemzetközi megnyilvánulásaival kapcsolatban. Kérdéses lehet tehát, hogy van-e a legnagyobb ellenzéki pártnak befolyásos sajtója, netán a Magyar Nemzet mögött mégsem az ellenzék áll? Ami önmagában nem lenne baj, ha létezne olyan színvonalas, elemző és független média-világ, amely nélkülözhetetlen támpontokat lenne képes nyújtani a gyakran csak szuverén kommentári segítséggel kibogozható nemzetközi összefüggések megértéséhez.

Amíg a kormány megpróbál egyensúlyozni az Egyesült Államok és Oroszország között, észrevehetően módosítva a korábbi kormányok egyértelműen Amerika-barát felfogását, addig a FIDESZ - kormányképességét bizonyítandó - hangsúlyozza elkötelezettségét Amerika irányában. A nemzetközi politikai csatározásban szenvedő magyar közegben ez kevésnek látszik. Jellemző, hogy miközben a Baltikum, Lengyelország, Csehország és nem utolsósorban az ortodox Románia kritikus viszonyul az orosz külpolitikához, a magyar kormány, a közvélemény jelentős részének a támogatásával - igaz, a gázfegyver közvetlen árnyékában - meglehetősen megértően értelmezi Moszkva törekvéseit.

Bármennyire is meghatározó formailag Brüsszel nemzetközi szerepe, valójában továbbra sem elhanyagolható az európai nagyhatalmakhoz való viszony kérdése. Gyurcsány Ferenc kevésbé viszonzott vonzódása a munkáspárti vezetésű Nagy Britanniá felé Blair távozását óta csökkent. Ennek azonban nincs különösebb jelentősége, hiszen a szigetország továbbra is közömbös az Európa hátsó udvarában történelemmel kapcsolatban. Franciaország már nagyobb érdeklődést mutat, de az nem lehet vitás, hogy Románia mögött bármelyik régióbeli ország is csak másodhegedűs lehet Párizsban. Meglepő a német közömbösség a térség és Magyarország iránt, pedig gazdaságilag vezető szerepe van. Bármennyire ridegek is a német-lengyel és a német-cseh kapcsolatok, ettől nem lett jobb a magyar-német viszony. A nagykoalíció Berlinből nézve nyilván nem szimpatikus az erős magyar politikai megosztottság.

Koncepciótlanság és zavar mutatható ki a szomszédságpolitika terén. Kifejezetten hüvösek a magyar-szlovák viszonyok. Ezzel szemben nyugópontra jutott a magyar-román kapcsolatrendszer. Ukrajna sajnálatos módon az erős és nyugtalan orosz ki-

sebség megrendszabályozására hozott korlátozó kisebbségi intézkedéseit Kárpátalján is végre kívánja hajtani. A Gyurcsány-kormány nem folytatta az Orbán-kormány erőteljes nyitását az egykori társország, Horvátország felé. A szintén történelmi és szintén ambivalens osztrák-magyar kapcsolatot mintha megint az ambivalencia uralná. A magyar oligarchia, amely még néhány külföldi tulajdoni többségű nagyvállalat menedzsmentjét kézben tartja, megriadt az osztrák felvásárlási kísérletek miatt (Magyar Értéktőzde, MOL). A tavalyi politikai élet kivételes pillanata volt, amikor a Parlament túlnyomó többsége, azaz a kormánypártok és az ellenzék együtt szavazta meg az ún. Lex MOL-t., ami nemzeti értéknek minősítette, és törvényi védelem alá helyezte a legnagyobb, formailag még magyarnek tekinthető vállalatokat.

SZABÓ A. FERENC

Hurrá!
Beindult a HU-RÁ

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének magyar nyelvű hálórádiója!

Az aktuális friss adás meghallgatható:
www.hungaronetvoice.net
Új adás heti 3 alkalommal kerül föl a rendszerre.
A régiek az archívumból hallgathatók meg.
Munkatársai a nyugat-európai magyar szervezetek tagjai,
műsorvezető-szerkesztő Fetes Kata.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

(EU)

Megnyitó ünnepség elnök nélkül

Ez év január elsejétől június végéig Csehország töltheti be az Európai Unió soros elnöki tisztségét. A cseh kormány által a prágai Nemzeti Színházban rendezett megnyitó ünnepségen a cseh államfő Václav Klaus nem vett részt.

José Manuel Barroso az Európai Bizottság elnöke és Mirek Topolánek cseh miniszterelnök mondott rövid beszédet. Barroso meggyőződését fejezte ki arról, hogy „a Cseh Köztársaság hatékonyan és a csehekre jellemző fantáziával sikeresen fogja ellátni az elnökségi feladatokat.”

Az államelnökkel folytatott tárgyalása után újságíróknak adott nyilatkozatában Barroso kijelentette: „a lisszaboni szerződést aláíró országoknak ratifikálniuk is kellene a dokumentumot.” Ezzel az Európai Bizottság elnöke arra utalt, hogy Csehország aláírta ugyan a lisszaboni szerződést, de a dokumentumot a cseh parlament egyelőre még nem hagyta jóvá.

Klaus államfő a cseh elnökségtől várja, hogy politikai vitát kezdeményezzen az Európai Unióról és annak működéséről.

Közismert, hogy az államelnök ellenzi a lisszaboni szerződés csehországi elfogadását. A sajtótájékoztató végén Klaus elnök kijelentette: „Remélem, Barroso úr gyakrabban látogat országunkba, és ami a lisszaboni szerződést illeti, sikerül majd elérnem, hogy rövidesen csatlakozik véleményemhez.”

A három koalíciós párt, a Cseh Szociáldemokrata Párt (CSSD), a Polgári Demokratikus Párt (ODS), és a Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja (KSCM) csak a február 3-i parlamenti ülészakban akar szavazni a lisszaboni szerződésről. Az ODS időt akar nyerni ahhoz, hogy saját pártján belül is megfelelő támogatást szerezzen a lisszaboni szerződés megszavazásához. Az ODS ugyancsak a február 3-i ülészakon akarja elfogadtatni a cseh-amerikai radarszerződést is.

Megfigyelők nem tartják kizártnak azt sem, hogy az ODS és a CSSD között egyezség jön létre, mely lehetővé teszi a szerződések elfogadását.

A cseh alkotmánybíróság legfrissebb véleménye szerint, a lisszaboni szerződés nem ellenes a cseh jogrenddel.

Le Monde.fr (FR)

Horvátország EU-tagsága

Az EU-elnökségről leköszönő francia államfő Nicolas Sarkozy az Unió decembervégi strasbourg-i ülésén kijelentette, Horvátország valószínűleg 2010-ben, vagy 2011-ben az Európai Unió tagjává válhat.

Sarkózy a francia elnökség alatt történtek értékelésében kiemelte a klímacsomag elfogadását és az orosz-grúz konfliktus kezelését.

Röviden elemezte a nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság kapcsán kialakult unión belüli helyzetet.

Szlovénia vétőzval el Horvátország Unió-csatlakozási tárgyalásának folytatását illetően. Erre azért került sor, mert a két ország között nem rendezettek a tengeri határok. A horvátok nem biztosítják a szlovének kijárását a nemzetközi vizekre. A szárazföldön is vitatott néhány négyzetkilométer terület hovatartozása.

Borut Pahor szlovén miniszterelnök szerint a december végi tanácskozáson több olyan felyezet is szerepelt, melyben a Horvátország által előterjesztett dokumentumok „prejudikálhatják a közös határt”. A vétő ezen fejezetek legalizálását hivatott megakadályozni, és ezzel felhívni a figyelmet a fennálló kérdések rendezésére.

washingtonpost.com (USA)

Karácsony az Űrállomáson

A Földtől 350 km távolságban 10 éve keringő Nemzetközi Űrállomás személyezte 3 karácsonyfával és egy nap pihenővel ünnepelt január 7-én a Juliánus-naptár szerinti karácsonyt.

Az amerikai űrhajós Michael Fincke, aki orosz származású család gyermeke, földi hagyományaihoz híven január 7-e előtt a Gergely-naptár szerinti december 24-ét is ünnepelte.

Az ortodox karácsonyi ünnepen szeszital nem, de friss gyümölcs, dió, mogyoró és sütemény emelte az ünnepi hangulatot. Az ingyencégeket a Progressz M-01M teherűrhajó november végén szállította az űrállomásra.

Az 1998 november 20-án pályára állított első modul folyamatosan bővítik a Nemzetközi Űrállomáson dolgozó űrhajósok. Az eddig elkészült szerkezet 58 x 44 x 27 méter és a ráfordított összeg 100 milliárd dollár körül mozog. A tervek szerint 2011-re készül el a teljes szerkezet.

A Föld körül keringő kutatóknak lehetőségük van olyan kutatások elvégzésére, melyek a Föld felszínén nem kivitelezhetők. Ezek segítségével, új gyógyszerek, anyagötvetetek, technológiai eljárások kerülnek az emberiség birtokába. Rendkívüli tisztaságú anyagokat, rácszabótol mentes tökéletes kristályokat állíthatnak elő, melyek gyakorlati alkalmazására számtalan lehetőség nyílik. Az emberi szervezetet is a földi viszonyoktól eltérő módszerekkel vizsgálhatják a súlytalanság állapotában. Ez már eddig is sok új felismeréshez vezetett.

NAPLÓ (HU)

„Ha Krisztus növekszik...”

A debreceni Református Nagytemplomban tartott újvíz istentiszteleten, Bölcseki Gusztáv a Magyar Református Egyház Zsinatának lelkes elnöke Keresztelő Jánosra utalt: „Ha Krisztus növekszik, azzal mi nem veszítünk, hanem nyerünk”. A 2009-es évre vonatkozóan figyelemztetett arra, hogy a világ fel kell végre ismerje, hogy a növekedés nem mehet így tovább. Így nem lehet már emberségesen élni, „hiszen az élet nem a javak gyors felhalmozásából és elfogyasztásából áll”.

A református egyház számára 2009 fontos év. Július 10-én ünnepli a világ, a svájci reformáció sikeres ága létrehozója Kálvin János születésének 500. évfordulóját. Az általa létrehozott –kálvinizmus néven is emlegetett– alapokon működnek ma is világszerte a református egyházak.

The Daily Telegraph (GB)

A rasszizmus jelen van életünkben

A York Egyetem kutatói szerint sokan úgy gondolják feltudnának lépni a rasszizmus ellen, mégis legtöbbször közönyösek, ha életükben előfordul.

A kutatók arra a kérdésre kerestek választ, hogyan lehetséges, hogy a rasszizmus éltelendőnek számít, mégis gyakran találkozunk vele mindennapi életünkben.

A kísérlet során kiderült, hogy azok, akik csak halomból értesültek rasszista megnyilvánulásokról, jobban fel voltak háborodva, mint azok, akik maguk is átérték az eseményeket.

A kísérlet egyértelműen kimutatta, hogy az emberek gyakran túlbecsülik reakciójukat. Hajlamosak akár tréfaként is értelmezni a rasszista megnyilvánulásokat, csupán azért, hogy ne keljen közbeavatkozniuk.

la libre.be (BE)

10 éves az euró

1999. január elseje óta használják az Unió országában az eurót. Eleinte csak könyvelési valutaként, de 2002. január 1-je óta fizetni is lehet vele.

A papírpénzt az EU akkori összes tagállamában kiír pályázatot nyertese az osztrák Robert Kalina tervei alapján készítették el. A bankjegyek Európa szerte egyformák. Az 5 eurós bankjegy a klasszikus stílus, a 10-es a romantika, a 20-as a görög, a 50-es a reneszánsz, a 100-as a rokokó, a 200-as a fém- és üvegépítészeti, az 500-as pedig a 20. századi modern építészeti elemeket ábrázolja. Pénzjegy elején egy korabeli ablakot, a hátulján egy, az azonos korban épített hidat ábrázol.

A nemzeti érmék minden eurót használó országban érvényesek, de kinézetükről a forgalomba hozó ország maga dönt.

Ez a közös fizetőeszköz lassan terjed a tagállamok között, egyrészt, mert a monetáris unióhoz tartozás előfeltételei szigorúan meghatározottak, másrészt pedig egyes tagállamok kormánya még a régi pénznemhez ragaszkodik.

Az euró nem csak Európában használatos fizetőeszköz, hanem az egyes Unió országokhoz tartozó szigeteken is. Például az Azori szigeteken, Madeirán, Francia-Guajanán, Galapagoszon, a Kanári-szigeteken, Martiniqueon, és Reunionban is. A szigetek grafikai ábrázolása a pénzjegyek hátulján jelenik meg.

Az Európai Pénzjegy Bank szerint 2010-ben egy új papírpénz sorozat jelenik meg. Ezeket is a megmarad az eddigi stílus, csak a biztonsági feltételek lesznek kidolgozottabbak.

Ez év január elsejétől Szlovákia is a közös pénznemet használó tagállamok közé tartozik. A bevezetéséhez szükséges első bankjegycsomagokat Ausztria kölcsönözte szomszédjainak. Az érméket Körmöcbányán verték. Az eurókon a címerben levő hármashalmon álló kettős kereszt, a nagyobb centeken a pozsonyi vár látképe, a kisebbeken pedig a Tatra egyik csúcsa látható.

Magyarország és Bulgária előreláthatólag 2012-ben csatlakozik az eurót használókhöz.

Berlini napilap a szlovákiai magyarokról

A német főváros egyik napilapja a „die tageszeitung” 2009. január 19-iki száma „Identität und Aggression” címmel az elmérgesedett szlovák-magyar viszony kapcsán terjedelmes írásban számol be a Szlovákiaiban élő magyar kisebbség helyzetéről. Szerzője Frank Leonhard, a lap bécsi tudósítója, aki a szerkesztőség felkérésére írta meg cikkét. Említett szerző írásához az adatokat többszöri szlovákiai látogatása során, konkrét személyekkel történt beszélgetésekből gyűjtötte össze.

A cikk elején, külön keretben, pár mondatban végtelenül leegyszerűsítve szól a szlovákok és magyarok több mint ezeréves együttéléséről a Kárpát-medencében. Leszögezi, hogy ez nem volt kiegyensúlyozott viszony, „hagyományosan a magyarok voltak az urak, a szlovákok pedig a szolgák és földművelők”. Hasonló módon ír a két nép 19. századi történelméről is. Továbbá megállapítja, Szlovákia jelenlegi lakosságának mintegy 10 százalékát teszi ki a magyar kisebbség, amely főleg a magyar-szlovák határ mentén él „azon határ mentén, amelyet a győztes nagyhatalmak az első világháború után jelöltek ki, és amelyet a magyarok egy része kilencven év elteltével sem tud elfogadni”. Megjegyzi, hogy „Nagymagyarország” víziója a mai Magyarországon létező szélső jobboldali csoportok jelszavává vált.

A komáromi Marianum egyházi alapiskolában és gimnáziumban tett látogatása kapcsán leírja, hogy milyen felháborodást váltott ki a magyar szülők és pedagógusok körében a szlovák iskolaügyi minisztérium által kiadott honismereti tankönyv, amely nem alkalmas a földrajzi és helynevek magyar elnevezéseire. Külön hangsúlyozza, hogy az iskola valamennyi kapott példányt visszaküldte a minisztériumnak, így nem tudták ezt neki bemutatni.

Egy szemtanú beszámolója alapján ír a dunaszerdahelyi futballstadionban történt, szlovák rendőrök által végrehajtott ok nélküli magyar szurkolóverésről, amely a két ország között tovább mélyítette az ellentéteket. Az ellentétek kapcsán egy bekezdést szentel Ján Slota magyarokat becsmérlő néhány nyilatkozatának az ismertetésére.

További bekezdésben Duray Miklóssal folytatott beszélgetését ismerteti a szerző. Az MKP alelnökét és parlamenti képviselőjét olyan „keményvonalas” politikusként mutatja be, mint aki „nem adta fel a magyarok által lakott területek számára az autonómia elérésének célját”. Az autonómia követelésekre azonban a szlovákok idegesen reagálnak. Ugyanis Szlovákia önállósodási törekvései 1989 után szintén autonómia követeléssel kezdődtek - jegyzi meg a szerző.

A cikk utolsó részében foglalkozik az EU-ba való belépés (2004) és a határellenőrzések megszűnése (2007) utáni helyzettel, amely oda vezetett, hogy a két terület lassan újra összenő és az a trauma, amely a magyar lakosságot 1920-ban súlyosan érintette, ma már inkább csak a fejekben létezik. Felsorolja, hogy

mennyien járnak át rendszeresen Szlovákiából a határtól nem messze fekvő magyarországi gyárakba dolgozni. Említi az esztergomi Suzuki-t, a komáromi Nokia-t és a győri Audi-t.

A határ menti mikrorégiókban történő együttműködést a történettudomány terén szintén igyekeznek magvalósítani mindkét oldalon. Ezt Anna Fundárkova, vegyes házasságból származó fiatal pozsonyi történész szavaira hivatkozva állítja a szerző. Magyarországi kollégákkal együtt levéltári kutatások alapján igyekeznek feltárni a közös történelemnek azokat a fehér foltjait, amelyeket az egyoldalú történetírás eddig nem tett meg. Ez a két népet közelebb hozhatja egymáshoz - állapítja meg bizakodóan. Cikkét A. Fundárková egyik mondatának szó szerinti idézésével fejezi be: „Szomorú, hogy a 21. században a nacionalista kártya bevetésével szavazókat lehet megnyerni.” (Bővebben www.taz.de)

A cikk alaposabb elemzése után sem lehet kétségbe vonni a szerző jó szándékát. Néhány tárgyi tévedés és pontatlanság ellenére objektívra törekedett, és a hallottakat és látottakat igyekezett visszaadni cikkében. Kérdés, hogy a németországi olvasó számára ezzel sikerült-e érthetővé tenni a szlovák-magyar szembenállás valós indítékait. Félt, hogy ez a mozaikokból összerakott cikk erre nem alkalmas. Hiányzik belőle ugyanis a nemzetközileg elfogadott kisebbségi jogokra és az európai gyakorlatra való hivatkozás, amely a kérdéssel nem foglalkozó nyugat-európai olvasó számára teljesen ismeretlen. Így tehát nem is tudja megítélni, hogy meddig legitim a kisebbség jogkövetelése, vagy éppen védekezése az asszimilációs törekvésekkel szemben. Ezt látszik igazolni a cikkre beérkezett egyik reagálás is.

Az olvasó egyrészt azon háborodik fel, hogy a szlovák nyelvet Szlovákiában idegen nyelvként tanítják a magyar diákoknak. Másrészt az egyik riportalany azon kesergésén, hogy egy többségében magyar lakta városban, Komáromban, a kórházban az orvosok és a személyzet döntő többsége nem beszél magyarul. Ezeket a kitételeket meglehetősen durva módon ítéli el az említett olvasó. Nem tudja viszont azt, hogy a közszféra munkatársai számára a vegyesen lakott területeken, például Dániában, ahol német kisebbség él, kötelező a kisebbség nyelvét is bírni és azon kommunikálni. Mondhatni ma már ez európai norma. Az olvasó azonban tesz meg egy megjegyzést az olvasottak kapcsán. A hazai németországi viszonyokra utalva negatívumként említi, hogy az útjelző táblákon a cseh határ közelében a csehországi helységneveknek a német változata szerepel, holott 1945 óta már másképpen hívják őket. Nos ez azt jelenti, hogy amit otthon helytelenít azt más országban elfogadhatónak tartja. Ez valószínűleg a náci múlt feldolgozásából ered, az önazonosság tagadásából is elmenő frusztráltságból ered, amely Németországban még ma is gyakran okoz furcsa zavarokat.

VARGA SÁNDOR

Pillantás a hitközség életébe

Szokatlan lépésre szánta magát Bécsben a zsidó hitközség: első alkalommal nyitottak ajtót az érdeklődő kívüliállóknak, akik egész napon át ismerkedhettek azzal, mi történik a hithű zsidók életében a valamikori császárvárosban. Anno dazumal, valamikor több mint 250.000 volt az izraeliták száma, pontosabban még 1923-ban, vagyis az első világháború után is 200.000-rel Bécs lakosságának 11%-át alkották. „Sajnálatos események” következtében olyan kevesen maradtak, hogy 1945 őszén Magyarországról deportált magyar kényszermunkásokból alakult meg az új hitközség; a nem hivatalos nyelv sokáig a magyar volt.

Mint kisebbség a zsidóság is a bevándorlóokra szorult ahhoz, hogy távlatosan élő közösséget tudjon alkotni. Ehhez külön integrációs politikát folytatnak; az időközben mintegy hétezerre nőtt hitközség tárt karokkal várja a bevándorlókat, de az anyakönyvi bejegyzések szerint a korábbi 260 után 2008-ban csak 200-an kérték felvételüket a hitközségbe. Már ez a néhány adat is megmutatja, hogy hitélet dolgában a zsidók sem mutatnak jelentősebb eltérést mondjuk a megkeresztelt és gyakorló katolikusoktól, ugyanis több mint a kétszeresére, kerekén 15.000-re becsülik a Bécsben élő zsidók számát.

AJÁNLÓ

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem (Bázel) 40 éves fennállását ünnepli. A 2009. április 27 – május 2. között az ausztriai St. Georgen am Längsee (Karintia) festői konferenciaközpontjában tartandó találkozón Az alapítók öröksége: egy független magyar szellemi műhely címmel előadások, kerekasztal-beszélgetések, munkacsoporthoz emelkednek a Szabadegyetem alapítóira és négy évtizedes működését meghatározó személyiségeire. Arra a kérdésre, hogy mi a jövője ennek a független szellemi műhelynek, egy fontos kerekasztal próbál válaszolni Balog Zoltán ref. lelkész, Deák Ernő történész, a Bécsi Napló főszerkesztő-

je, Masát András nyelvész professzor és Puskás-Vajda Zsuzsa antropológus részvételével, Nagy Ildikó pozsonyi újságíró vezetésével. A Szabadegyetem az ökömené szolgálatában témát Balla Bálint (ev.) szociológus, Boór János (r. kat.) filozófus, Szent-Iványi Ilona unitárius, Varga Pál és Kuti József ref. lelkészek vitatják meg. Reggeli áhítatok, hangversenyek, irodalmi- és filmest, kirándulás és ökömené istentisztelet egészítik ki az ötnapos gazdag programot. Érdeklődés, jelentkezés: Deák Péter, Bellerivestr. 59, 8008 Zürich, tel.: 044-383 85 37, e-mail: peter.deak@zh.ref.ch (március 6-ig).

A VILÁGMÉRETŰ MONETÁRIS ÉS PÉNZÜGYI VÁLSÁG II.

Ellenőrizhetetlen banki formák és műveletek véges elburjánzása

Banki formák és típusok

A bankoknak rengeteg formái és típusai vannak, amelyek főleg az utóbbi harminc évben burjánzottak el, azóta, hogy a Bretton Woods-i nemzetközi monetáris rendszer megszűnt. Alapjában, két nagy bank-típust különböztetünk meg: betéti bank és üzleti bank.

- Betéti bankok

A betéti bankok egyének, közületek, vállalatok stb. betéteit, megtakarításait és számláikat vezetik, kezelik, s ezeknek is számtalan formái és elnevezései vannak: takarékbetéti, ipari, mezőgazdasági, szövetkezeti stb. bankok. Legfontosabb tevékenységük a hitelnyújtás minden változatban.

- Üzleti bankok

Ezek a bankok (franciául: *banque d'affaires; angolul: investment bank*) elsősorban pénzpiacokon, tőzsdéken stb. tevékenykednek, de igen fontos közvetítő szerepet is játszanak vállalatok felvásárlásában, fúziójában, pénzügyi tanácsadásban. A 20. század eleji modern kapitalizmusban, elsősorban az Egyesült Államokban, összenőttek a betéti bankokkal és pusztító, romboló szerepük volt az 1929-1933-as pénzügyi válság kirobantásában és elhúzódásában. Ezért 1933-ban az Egyesült Államokban törvényt hoztak (Glass-Steagall Act), amely szigorúan szétválasztotta a két banki tevékenységet (betéti és üzleti), s megtiltotta, hogy egy bank mindkettőben tevékenykedjen. Idővel azonban, a két banki tevékenység közötti határt egyre inkább lazábban kezelték az amerikai bankfelügyeleti hatóságok, míg végül az 1933-as törvényt megváltoztatták 1999-ben, elsősorban a hat legnagyobb, amerikai üzleti bank politikai és gazdasági nyomására (Bear, Stearns; Goldman Sachs; Lehmann Brothers; Merrill Lynch; JP Morgan; Morgan Stanley), úgy az Egyesült Államokban mint Európában. Egy és ugyanazon bank ezentúl már mindkét alapvető banki tevékenységet végezhet (betéti és üzleti), feltéve ha meg volt hozzá a szükséges alaptőke. Így aztán egyetemes, univerzális, hatalmas és ellenőrizhetetlen banki konglomerátumokká alakultak át és behatoltak a hitelpiacok minden válfajába, zengugába, elsősorban az amerikai jelzálog-hitelpiacon, ahol, ugyanúgy mint 1929-1933-ban, pusztító, romboló tevékenységet végeztek („subprime” jelzálogpiac). A jelenlegi pénzügyi válság legfőbb okozói ezek az üzleti bankok. Közülük a Lehmann Brothers már csúfosan és szegyénteljesen becsődött (az amerikai Állam nem mentette meg), a Bear, Stearns-t és a Merrill Lynch-et más bankok felvásárolták állami segítséggel, de a többiek még folytatják a realgazdaságot romboló tevékenységüket. Határtalan profit-éhségük, kapzsiságuk, fukarságuk, gögös üzleti magatartásuk valamint szoros, korrupt összefonódásuk a politikai hatalommal továbbra is igen nagy veszélyt jelentenek a realgazdaságra (Henry Paulson, az USA volt pénzügyminisztere korábban a Goldman Sachs vezérigazgatója volt).

Banki műveletek („termékek”)

A központi/nemzeti bankok által az utóbbi 30 év folyamán végbevitt, hatalmas, ex-nihilo pénzteremtés és pénzkibocsátás következtében óriásira duzzadt a piacokon lévő pénztömeg, amelynek eredménye az lett, hogy a pénzügyi gazdaság (bankok; biztosítók; tőzsdék alkuszok/brokerek; különféle pénzügyi társaságok stb.) teljesen elszakadt a realgazdasági folyamatoktól (árak és szolgáltatások termelése, eladása, exportja-importja; infrastrukturális beruházások

stb.). Gazdálkodni kellett ezzel a hatalmas, „égből hullott” pénztömeggel, „fialtatni a pénzt”, pénzből pénzt csinálni, élősködő, parazita módon. De ehhez, az egyszerű, klasszikus banki műveletek (hitelnyújtás; vagyonkezelés stb. átlagos, tisztességes profittal) már nem voltak sem elegendőek, sem kielégítőek a határtalanul profitéhes, kapzsi, mohó és immorális banki részvényeseknek és gögös bankmenedzsereknek. Új, nagy rizikókat magában rejtő, banki műveleteket („termékeket”) hoztak tehát létre, sokszor bonyolult, ellenőrizhetetlen áltudományos matematikai formulákra alapozva, amelyeket még a vezetők sem értettek, csak a speciális menedzserek. Ma már ismert, hogy nagyon sok ilyen új „termék” nemcsak igen nagy spekulációs rizikóvállaláson, hanem csaláson, szemfényvesztésen is alapul. Hely hiányában nem térhetünk ki részletesen ezekre, ezért csak nagyon vázlatosan ismertetünk néhányat.

- Származékos „termékek” (options; futures; swaps stb.)

Ezek olyan eladható, tőzsdén értékesíthető értékpapírok, amelyek nem egy létező vagyontárgyat (aktívát) képviselnek, hanem ennek a vagyontárgynak a pénzügyi „deklínációját”, „ragozását”. Például, ha egy részvényre (aktíva/vagyon) vásárlási opciót/jogot szerzünk, akkor származékos termék (opció) keletkezik, amely egy új értékpapír, s amelyet egy másodlagos piacon/tőzsdén lejegyezhetünk, eladhatunk (3, 6 vagy 9 hónapos határidőre) vagy megtarthatunk. Ennek a tőzsdési mechanizmusnak érdekessége „emelő hatásában” rejlik: viszonylag kevés befektetéssel (az opció ára csak töredéke a részvény árának), a végén sokat lehet nyerni de veszíteni is. A származékos termékek piacán kötött szerződések összege (részvények; kötvények stb.) messze felülmúlja az eredeti, valódi termékek (részvények; kötvények stb.) piacán kötött klasszikus szerződések összegét. Senki nem tudja pontosan, csak tapogatózó becslések vannak arra vonatkozóan, hogy mekkora összegre rúghat az összes származékos termékek piacain kötött szerződések összege. Az egyik ilyen becslés szerint: 55'000 milliárd dollárra, ami egyenlő a világ havi össztermékével (GDP). Ez egy hihetetlenül magas összeg, amely időzített bombaként ketyeg a világ realgazdasága felett.

- Spekulatív fedezeti alapok (Hedge Funds)

Ezek a pénzügyi társaságok spekulatív, vagyis egy átlagos befektető számára szélsőségesen nagy kockázatot vállaló fedezeti alapok, jelentős tőkeáttétellel dolgoznak, azaz ügyfeleik induló befektetéseinek akár többszörösére rúgó ügyleteket köthetnek. Nem véletlen, hogy a 2007 júliusában kirobbant amerikai, jelzálogpiaci hitelválság kiváltói ezek az alapok voltak. Nevük ugyan fedezeti alapot jelent, de ez csalás, mert nem árfolyam-fedezeti, hanem árfolyam-kockázati ügyleteket kötnek, amelynek során nem a kockázat minimalizálására töreksenek, hanem épp ellenkezőleg: a minél nagyobb nyereség érdekében hajlandók különösen nagy rizikót vállalni. Agresszív befektetési politikával kiemelkedő hozamra törnek, vállalva, hogy akár jelentős veszteséget is szenvedhetnek. Kaszinózáásra emlékeztető módon „fogadnak” devizák, értékpapírok, tőzsdeindexek, nemesfémek vagy éppen a kamatszintek jövőbeni alakulására, meglehetősen koncentrált módon, nagy tételekben. Ehhez az általuk kezelt tőke mellé azt gyakran többszörösen meghaladó összegű kölcsönt is felvesznek, többnyire anélkül, hogy ellenügykeltet mérsékelnék a kockázatukat és remélt hasznukat. Ebből fakad rendkívüli rizikójuk és veszélyességük. Az ilyen ala-

pok száma 9500 (!) körül volt 2008 elején, s az általuk kezelt vagyon pedig 1'900 milliárd dollárra rúgott. A most zajló jelzálogpiaci és pénzügyi válság megmutatta ezen alapok rendkívüli kockázatoságát és veszélyességüket a realgazdaságra. Nagyon sok közülük már csődbe ment, s vagyonuk 1'400 milliárd dollárra csökkent 2008 végén. Egyre inkább sürgetik az eddig szabályozatlan hedge fundok megválasztását, sőt betiltását, mondván: túlságosan „laza” a jelzálogpiacra épített „termékek”, így például az átsomagolt értékpapírok „jogi” háttere. Magyarul: közönséges csalásokra épülnek.

- „Értékpapírosítás” („Titritation”)

Az igen nagy számú és változatos, új banki termékek elterjedése magával hozta ezen új termékek „értékpapírosítását” is, vagyis kereskedelmük (adás/vétel) lehetővé tételét a pénzpiacokon (tőzsde stb.). A legfontosabb cél az volt, hogy a hatalmasra felduzzadt, eredeti adósság- és hiteltömeget (elsősorban: jelzálog hitelek/adósságok) eladható/megvehető, új elnevezésű értékpapír-címekre („köntösre”) változtassák át. Ez az ellenőrizhetetlen banki tevékenység tág teret és kaput nyitott a legkülönbözőbb csalások és szélhámosságok előtt.

Az amerikai ingatlanpiaci „subprime buborék” kipukkadása mint a pénzügyi válság elindítója

Ez a válság az Egyesült Államok jelzálogpiacán 2001 óta felhalmozódott, óriási mértékű és „buborék”-jellegű adósság-tartozáson robbant ki 2007 júliusában, és valóságos aknamezővé változtatta a globális, pénzügyi világot. 2007 júliusa és 2008 októberé között senkinek nem volt pontos képe arról, mely pénzintézet mekkora halom értéktelenné vált jelzálogpiaci tartozáson ült („megmérgezett banki termékek”). Az amerikai jelzáloghitelek piacán minden ötödik/hatodik adós gyenge - azaz: „subprime” vagyis a „legjobb alatti” -, s közülük minden ötödik/hatodik már csődbe ment vagy megy, tehát fizetéképtelen. A bajokat tetézte, hogy a hatalmas, globális, üzleti bank-konglomerátumok - mint például Bear, Stearns, Citibank, Deutsche Bank, Goldman Sachs, JP Morgan, Lehmann Brothers, Merrill Lynch, Morgan Stanley, UBS és még sokan mások -, a kihelyezett értékes és értéktelen, jelzáloghiteleket 2005-től egyre nagyobb mennyiségben szétszelelték, más gyanús („mérgezett”) pénzügyi termékekkel keverték, újraszomagolták („titritation”), majd mint értékes tartozást („származékos terméket”) eladták más bankoknak vagy befektetési alapoknak. Ezeket a komplikált, mérgezett és homályos nevű „terméksomagokat” előzőleg rendszeres bevizsgáltatták a nagy hitelminősítő intézetekkel (az amerikai Standard & Poor's és Moody's; az angol Fitch Ratings stb.), amelyek nagyon sok, teljesen megbízhatatlan, gyenge adósok jelzáloghiteleire - egyszerűen hanyagul, túl optimistán vagy cinkos, korrupt módon - bökénnyel nyomták rá a legjobb hiteleknek kijáró AAA minősítést. A hitelkockázattól ímígyen megszabadult üzleti bankok érdekeltége szinte megszűnt abban, hogy foglalkozzanak egy adóssal, s szép szóval vagy fenyegetéssel rábírájk kamatfizetésre, hiteltörlesztésre vagy visszafizetésre.

A globális pénzügyi aknamezővé vált, senki nem tudta - és még ma sem - mennyi rossz, mérgezett hiteltől van szó. És azt is kevesen tudták - vagy tudják -, hogy a tulajdonképpen fedezetlenné vált jelzáloghitel-papírcsomagok (mérgezett termékek) melyik pénzintézetnél, mekkora tömeggben tartározódtak fel. 2007 nyarán, az USA központi bankja (Federal Reserve Board) csak 100 milliárd dollárra becsülte a

Nonfiguratív

gyenge, fizetéképtelen amerikai adósok jelzálogpiaci tartozását tartalmazó papírok értékét. 2008 tavaszán-nyarán, a Nemzetközi Valuta Alap (IMF) már 950 milliárd dollárra taksálta a globális veszteségeket. De ma már tudjuk, hogy ez az összeg inkább 1'500-2'000 milliárd dollár, vagy még több, között lesz. 2007 és 2008 között közel ötmillió (!) amerikai volt képtelen fizetni a kamatokat, törleszteni a házára felvett kölcsönt, majd, végül, kényszerűségből kiköltözni házából. S ez a trend folytatódik. Májris 8-10 millió amerikai mondhatja el magáról, hogy háza kevesebbet ér, mint amennyi kölcsönt felvett rá, s ez a piac még zsugorodhat. Becslések szerint az amerikai összes ingatlanvagyon 6'000-7'000 milliárd dollárt veszíthet összértékéből (kb. 12'000 milliárd dollár), ami egyenlő az USA összterméke (GDP) kb. felével.

Ez a hatalmas, jelzálogpiaci „subprime” hitelválság óriási veszteségeket okozott nagyon sok banknak, befektetési alapnak, nyugdíjalapoknak stb. szerte a világon (hely hiányában nem tudjuk felsorolni hosszú listájukat). A jelzálogpiaci válság átcsapott egy *bankközi, bizalmi válságba*, vagyis befagyasztotta a bankok egymás közötti hitelezését, amely korábban egy nagyon jól működő piac volt. S ha a bankok egymás között nem hiteleznek, akkor megtorpan a realgazdaság (ipar, kereskedelem, turizmus stb.) is, mivel nem jutnak pénzhez a különböző jól teljesítő termelők és szolgáltatók. S ha ők buknak, akkor magukkal rántják partnereiket (beszállítókat stb.) az örvénybe, egy általános gazdasági válságba. Ez a globális, monetáris és pénzügyi válság kristálytisztán megmutatta a bonyolult, homályos, zavaros és sokszor csalásokra alapított, új banki műveletek („származékos termékek”, „titritation” stb.), a spekulatív fedezeti alapok (Hedge Funds) valamint a monopóliumra törekvő, hatalmas globális üzleti bank-konglomerátumok rendkívül veszélyes tevékenységét és hatását a realgazdaságra, ezen keresztül a nemzetközi politikai és gazdasági kapcsolatokra, s végeredményben a világ békésen dolgozni akaró népeire, nemzeteire.

UNGER LÁSZLÓ, közgazdász (Genf)

Folytatás a következő számban:

A válság következményei, felelősei és tanulságai

E-MINŐSÉG forradalma

AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM állásáról, gondolkodva tudunk kell, hogy globális, európai és nemzeti ügyről van szó. A kultúra közvetítőinek különleges szerepe jut ebben a gondolkodási folyamatban. Át kell gondolunk, mit kell tennünk annak érdekében, hogy Magyarország ne kikerüljön a világ meghatározó áramlataiból, hanem oda bekerüljön. Ha ez nem történik meg, akkor az amerikai indiánok sorsa vár ráink. Kapnak némi pénzt meg kaszinó koncessziót, de azon kívül, hogy látogatókat fogadnak, nincsenek benne a világban. Az információs társadalom az egész világot átfogó, globális jelenség, melynek meghatározó tendenciái most nem nyugatról, hanem keletről jönnek. Ha Bacsányi János újra írja versét, akkor ma vigyázó szemünket Indiára, Kínára, Szingapúrra kell vetnünk, mert amit információs társadalom projektnek nevezünk, a maga globalitásában keletre mutat nyugat felé.

A TUDÁS, MELY EBBEN AZ ARCHITEKTURÁBAN keletkezik, nagyon új, ugyanakkor elképesztő mértékben kollektívalódik. Ebben a tekintetben ez a korszak a tudás legrégebbi forrásaihoz nyúl vissza. Ami régen a népi tudás volt, az ma a wiki-tudás. A wiki-wiki eredetileg egy szoftver neve volt, mely úgy született, hogy a szoftver fejlesztője egy alkalommal a honolulu repülőtéren türelmetlenül várt egy autóra, mellyel átmehetett volna a másik terminálra. Az autó nem jött, és amikor odament a pulthoz, ahol egy alkalmazott ült, s kérdezte, „mikor

jön az autó, mely engem átvizs a Honolulu 1-ből a Honolulu 2-be?”, akkor a válasz mindig az volt, hogy „wiki, wiki”. Ez azt jelenti, hogy hamar, hamar (Moszkvában nyilván az lett volna a válasz, hogy szicsasz, szicsasz). A kocsi nem jött gyorsan, s így a szó megragadt Cunningham fejében. Ő hozta létre az első kollaboratív szoftvert, melynek lényege, hogy mindenki hozzáteheti a magáét a fejlesztéshez, s az eredmény ennek következtében jobb lesz, mintha mindenki külön-külön fejleszgetett volna. A szoftver működésének alapja, hogy amit én tudok, azt te nem tudod, de amit te tudsz, azt én nem tudom, s ezért tegyük össze a tudásunkat. Épp most jelent meg Tapscott könyve a wiki-gazdaságról, ahol alapos leírás olvasható a wiki-jelenségről, amelynek egyik első terméke volt a wikipédia. Ez a lexikon névtelen szerzők kollektív alkotása. A szócikkek folyamatosan korrigálódnak és megújulnak, hiszen az egyik szerző tévedését kijavítja a másik, s az új eredmények azonnal beépülnek a szócikkbe. A wiki, mint metafora nem is annyira a gyorsaságot foglalja magába, hanem a névtelen együttműködést. A tudás eredendően kollektív természetű a magyar nép is ismeri. Tudjuk, hogy „több szem többet lát”, bár a szkeptikus magyar azt is tudja, hogy „sok szakács elsózta a levest”. Tehát a wiki nem feltétlenül a kollaboráció fölényét jelenti. A kollaborá-

ció eredménye lehet a romlás, a süllyedés is. De bárhol legyen is, a wiki jelenség fontos, mert ez teszi lehetővé, hogy az internet közegében sokkal, de sokkal többen vegyenek részt a klasszikusnak nevezhető kulturális tartalmaknak a létrehozásában.

A WIKI-TUDÁS ALULRÓL ÉPÍTKEZIK. Ezt fejezi ki a „folksonomy” kifejezés, mely a szó eredeti értelmében vett „népi” tudásszervező elvre utal. Csakhogy ebben az esetben a nép az egész emberiség, hiszen az internetre kapcsolódva egy-egy tudástartalom kialakításában mindenki részt vehet, függetlenül attól, hogy hol, melyik nemzeti állam keretében él. Ennek az elvnek az alkalmazásaképpen jelentősen könnyebbé válik a keresés, hiszen az internetre kerülő minden egyes tartalmat, legyen az videó vagy szöveges blog, képeslap, fénykép, vers stb. maguk a befogadók kategorizálják. Korábban az a módszer uralkodott, melyet Liné alkalmazott a növények kategorizálására. Gondoljanak a könyvtári katalógusrendszerre, mely a maga univerzalitásában apriori meghatározza, hogy mi mit jelent, mit hova kell sorolni. Ez a valóság fölülről diktált konstrukciója, mely helyett most egy alulról fölfelé építkező valóságkonstrukció jön létre, hiszen maguk a felhasználók mondják meg, hogy mi mit jelent számukra, és ezáltal annyiféle valóságsgzemens jöhet

létre, ahányféle felhasználó van. Persze ez nincs így, mivel sokan vannak, akik hasonló kategorizációt alkalmazzanak. Ők tudás-közösségeket képeznek. Ha én egy videó blogot úgy ítélek meg, hogy az detektív-történet, akkor biztos lehetek abban, hogy lesznek mások is, akik hasonlóképpen vélekednek. Ilyen felhasználó lesz még száz, akkor nekünk az egy detektív-történetet fog jelenteni. Előbb-utóbb ki fog derülni, hogy nemcsak egy dologban gondolkozunk hasonlóan, hanem más dolgokban is hasonlóan gondolkozunk. És így jönnek létre új közösségek. A hagyományos, hierarchikus apriori határok eltűnnek, de nemcsak a tudásban, hanem eltűnnek magában a világban is. A schengeni egyezmény értelmében az államhatárok határok javarészt észrevehetetlenné váltak, hétköznapi értelemben véve eltűntek magyar viszonylatban. Eltűnnek a fizikai, földrajzi, politikai, biológiai határok. Lesznek azonban új határok. Olyanok, amelyek már tőlünk függenek, amelyeket nem örökölünk, nem kapunk készen, hanem mi magunk hozunk létre, s mi változtathatunk meg. Ilyen szempontból az emberi szabadság és önszerveződés teljesen új lehetőségeit látom az új világban, mely jóval aktívabb, jóval szabadabb kulturális tevékenységnek ad majd teret.

(A Magyar Művelődési Intézetben 2008. január 4-én elhangzott előadás rövidített változata)

Folytatás a következő számban

Szomorú évfordulóra emlékeztetve

Tibet emigrációban élő szellemi vezetője Tenzin Gyatso, a 14. Dalai Láma 50 évvel ezelőtt 1959. február 10-én kényszerült elhagyni országát. Az akkori fiatalember, aki az 1956-os magyarországi forradalmat tökéletesen megértette és a helyzetet teljes szívvel átérve, véleményének annak idején több szinten hangot is adott; napjainkban felteszi magának a kérdést „Megérté-e az akkori vérontást? Jobbá vált-e a tibeti nép helyzete?”

Az indiai Dharamsalaban élő államfő összehívta a szenátust, mely egyhetes tanácskozás után arra a véleményre jutott, hogy bármilyen áron is, de ki kell harcolni Tibet teljes autonómiáját. Ez a döntés több problémát is felvet.

Egyrészt, Kína természetesen mindent elkövet, hogy a tibetieknek ne legyen még annyi szabadsága sem, mint a többi kisebbségnek. Kínának stratégiai és gazdasági szempontból Tibet rendkívül fontos, az ott lévő ásványanyagok, valamint földrajzi fekvése miatt jelentős szerepet játszik a tartomány Kína fejlődésében. Ide telepítette Kína jelenleg egyetlen atomtehetőjét is.

Másrészt az őslakosság száma jelentősen csökken, mert a tartomány lakosságát folyamatosan kínaiakkal töltik fel. Lhszámban, a fővárosban a tibeti lakosság száma mintegy 100 ezerre tehető, de a betelepített kínaiak száma ennek már a duplája. A 2008-as olimpiai játékok után a kínai kormány 1 millió kínai Tibetbe telepítését tűzte éves céljai közé.

A Dalai Láma rendszeresen egyezkedni akart a kínai vezetőkkel, de kérése nem talált meghallgatásra. Minden hatalmat, gazdasági irányítást át adott volna, csupán a buddhista vallásgyakorlás lehetőségét és a kultúra, azaz a nyelv megtartását kérte. Kína vezetése azonban tisztában van azzal, hogy egy nemzet összetartozásának alapja a vallás és a nyelv. Így megtiltotta ezek gyakorlását és a Dalai Lámát elenségné kiáltotta ki. A buddhista szerzetesek, mivel vallásuk alapelve az erőszakmentesség, könnyű ellenfeleknek bizonyultak a kínaiakkal szemben, nehezen tudtak szembeszállni a túlerővel.

Az elmúlt ötven év alatt mintegy 1,2 millió tibetit végeztek ki saját otthonában.

Az új nemzedék már maga is csak a kínai nyelven írt újságot tudta olvasni, hiszen a tibeti nyelv használata tilos volt. Így nem csoda, hogy miután hagyományaitól, szokásaitól megfosztották, maga is modern társadalmat akar.

A tibetieket élteti a belső dac. Ez lehetett a mozgatóereje a szenátus döntésének is.

A Dalai Láma ennek hatására arra a következtetésre jutott, hogy gyakorlatba át ültetheti azt a 600 éves elméletet, mely szerint a Dalai Lámának joga van dönteni országvezető szerepéről. Ha az erőszakmentességet elveti a szenátus, akkor a Dalai Láma insztitúciójának - melynek alapja az erőszakmentesség - nincs létjogosultsága. Ez és Kína jelenlegi magatartása vezette Tenzin Gyatsot arra a gondolatra, hogy megakadályozhatja Kína kontrollját reinkarnálódása fölött, és ezzel meghiúsíthatja a népe megtörésére irányuló kínai terveket, ha lemond reinkarnálódásáról. Pusztá személye, a felé irányuló politikai szimpátia miatt komoly megtorlások érik a védtelen tibetieket.

Az elmúlt évtizedek alatt, a Nobel-békedíjjal kitüntetett Dalai Láma lefegyverző kedvessége, lelki ereje a világpolitikában, a kulturális és vallási különbözőségek elsimításának egyik mozgatója lett. Aki magát csak „egyszerű tibeti szerzetes”-nek vallja, a modern világban tanításaival befolyásolta a Föld legkülönbözőbb részén lakó emberek életét.

Tibetből való kiűzetésének 50. évfordulója alkalmából 2009. február 10-én Baden-Badenben átveszi a Német Média díjat.

Magyarország gazdasági és kulturális kapcsolata Kínával évről évre szorosabbá válik. Pekingben magyar kulturális rendezvénysorozatra került sor, Budapesten fiókot nyitott a Bank of China, a város külvárosában kínai-magyar iskola működik és a két főváros között lenyújt légi járat köti össze. A kormány nagy súlyt helyez a gazdasági kapcsolatokra épülő jó viszony ápolására.

Mind ezek figyelembe vételével kiemelt jelentősége van annak, hogy a magyar ellenzéki pártok a parlamentben törvénytervezet terjesztettek elő, melynek szövegében szerepel, „Magyarország fontosnak tartja, hogy Kína tegyen meg mindent az emberi jogok érvényesülése érdekében”. Kitér arra is, hogy Kína folytasson tárgyalásokat a Dalai Lámával „Tibet új státuszának meghatározására, amely politikailag biztosítani tudja Tibet autonómiáját a vallási, társadalmi és kulturális életben egyaránt”. Az országgyűlés ez év elejére tűzte napirendre a törvénytervezet tárgyalását.

Ezzel kapcsolatosan nem árt emlékeztetni arra, hogy Alfred Gusenbauer volt kancellár Peking fenyegetőzése ellenére fogadta a Dalai Lámát. kafe

Vész-üzemmmód – nem csak gázzal

Folytatás az 1. oldalról

vállalta, hogy 2009. januárjától a 450 dollárban megjelölt európai ár mínusz 20 százalék, vagyis 360 dollár lesz az Ukrajnába szállított földgáz ára. Cserébe Kijev lemond a nevétségesen alacsony, száz kilométerenként és ezer köbméterenként 1,7 dolláros tranzitdíj növeléséről. A Naftogaz tehát, amely néhány nappal korábban még elfogadhatatlannak minősítette és elutasította a Gazprom 250 dolláros ajánlatát, most kész örömmel belement a 360 dolláros árba. Az ukrán tárgyalóküldöttség Gereben Ágnes szerint „valószínűleg úgy számolt, hogy mire elfogy a tartalék, addig az akkor feltehetőleg 40 dollár körüli kölajárhoz rögzített – azt néhány hónap késéssel követő – földgázár 230 dollárra zuhan.”

Zuhanni mindenképpen fog. Vlagyimir Putyin orosz miniszterelnök már elkezdte újratervezni az idei költségvetést, mivel a kőolaj ára a tavalyihoz képest a harmadára csökkent. Még egyszer idézzük Gereben Ágnes: „Gazprom-közel, sőt Gazpromon belüli források szerint a válság igazi oka, hogy a kizsigerelt, lepusztult oroszországi lelőhelyeken – amelyekről a Putyin-érában hol ökológiai, hol adóhatósági intézkedésekkel kiebrudalták a korszerű technológiával dolgozó nyugati nagyvállalatokat – zuhanásszerűen csökkent a földgáztermelés.”

Ezen a ponton talán érdemes utalni egy „történelmi” tényre: január 25-én volt egy – szerencsére már majdnem húsz éve nem létező – szerzetes „születésnapja”: 1948-ban alakult meg az a KGST rövidítéssel fémjelzett „Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa”, amelyben a Szovjetunió energiát és nyersanyagokat fegyverként használva gyakorolt nyomást kelet-európai „szövetségeseire”. Hogy akkor még Oroszország és Ukrajna együtt harcolt? Nahát, Magyarország és Szlovákia is „testvéri országok” voltak...

Ma a volt Szovjetuniót nyugatról körülvevő kisebb és kis kelet-európai országok ugyanúgy az Európai Unió tagjai mint a Szovjetunióból kivált három balti állam. De ez mit sem változtat azon a tényen, hogy geopolitikai különbségek és energetikai eltérések miatt nem hajlandók vita nélkül elfogadni a brüsszeli elképzeléseket.

Bulgária és Szlovákia nem csak most kezd egy-egy új atomerőművet építeni; mindkét ország közel áll ahhoz, hogy megint bekapcsolja azon erőművét, melynek üzemén kívül helyezésséről külön-külön egyezményt kötött az EU-val, Bulgária a Kozloduj-it, Szlovákia a Jaslovské Bohunice-it (Jászószentmihály).

Nem csak José Manuel Barroso mondta: A gázválságból le kell vonni a tanulságokat. Összeurópai távlatból ez sok mindent jelent, köztük a felhasznált energiatípusok, az energiabeszerezési források és a szállítási útvonalak diverzifikálását. Magyar szempontból is, de abból elsősorban az utóbbit. Wolfgang Rutenstorfer, az osztrák OMV vezérigazgatója fogalmazta meg a lehető legegyszerűbben: A közép- és kelet-európai gázszállítási rendszereket össze kell kapcsolni. Utána majd lehet gondolkozni azon, hogy milyen formában lehetne részesedni egy vezetékrendszerben, melyen Spanyolország algériai gázt pumpálna Közép-Európába. Olaszországból és talán Horvátországból cseppfolyós észak-afrikai gáz jöhet, a Nabucco vezetékén a Kaszpi-tengerin kívül még talán iráni is.

Akkor talán nem is olyan „kitalált” az a hír, mely szerint Moszkva nem ellenzi a Nabucco gázvezetékét, mely Oroszország elkerülésével juttatna gázt Európába? A Nabucco jó, ha van hozzá gáz, mondta Szergej Lavrov orosz külügyminiszter egyik sajtóértekezleten. Emlékeztetett arra, hogy Oroszország európai partnereivel már régebben dolgozik az Északi és a Déli Áramlat gázvezetékek projektjén, amelyekhez garantáltan elég gáz fog rendelkezésre állni. „Amennyiben ugyanilyen alapon valósul meg a Nabucco projekt, mi nem látunk benne a magunk számára semmiféle problémát. Ellenkezőleg: minél több útvonalon megy a gáz, annál biztonságosabb lesz Európa ellátása” – mondta Lavrov. Szép tőle, hogy európai „szemüveget” vett fel. És az is szép, hogy hozzátette: Oroszország, amely még soha nem szegte meg szerződéses kötelezettségeit, mindig az energiabiztonság mellett lépett fel.

A múlt ismeretében a kérdés csak az: kinek az energiabiztonsága mellett?

MARTOS PÉTER

A nemzeti identitás változásai Szerbiában

(VMDP, Hírlevél, VII. évf. 2. szám, 2009. január 6.) Szerbiában a nemzeti identitástudat az elmúlt időszakban jelentős változásokon ment át. Josip Broz Tito idejében, az akkori nagy Jugoszláviában az elnök haláláig nőtt a magukat jugoszláv nemzetiségűnek vallók száma. Ez különösen a vegyes házasságok és a hatalomba beépült kisebbségekre volt jellemző. Akkor az egyének előnye származhatott abból, ha jugoszlávnak, azaz délszlávnak vallotta magát és elhallgatta valós nemzeti hovatartozását. A kétféle, nemzeti szempontból heterogén Vajdaságban 1961 és 1991 között 174.000-rel 50-szeresére nőtt a magukat jugoszlávoknak vallók száma.

Tíz év múlva a nemzeti eszmék előretörését követően már 50 ezerre esett vissza a „jugoszlávok” száma. Tito halála után és a térségben szárnyra kapó nacionalizmus térhódításának időszakában már nem sok előnyt jelentett munkába lépéskor, érvényesüléskor a jugoszlávok, ennek eredményeként a darabjaira hullott egykori nagy ország utódállamaiban mára mindenütt erőteljesen csökkent a magukat jugoszlávnak vallók száma, habár még ma is akad belőlük. Ma ott tartunk, hogy Szerbiában a szerbrel testvérménzzet, a montenegrói is kisebbségi helyzetbe került, ami Montenegró elszakadása után azt eredményezte, hogy körükben is erőteljesebbé vált a nemzeti öntudat. Különösen annak következtében, hogy a Szerb Pravoszláv Egyház minden eszékkel akadályozza, hogy Szerbiában templomot építhessen és működtethessen a Montenegrói Pravoszláv Egyház. Történik ez akkor, amikor Vajdaság szerte gomba módra szaporodnak a szerb ortodox templomok. Azt tudni kell, hogy azokon a településeken, ahová Tito országjárása idején kerültek montenegrói, boszniai, horvátországi és koszovói szerb telepések, ötven éven át sem léteztek templomok. Ma már vannak.

A vajdasági magyarok...

A magyar identitástudat vonatkozásában érdekes változásoknak lehetünk tanúi. 1990-ben az első vajdasági magyar politikai szervezet, a történelmi VMDK kimondta, hogy magyar érvvel rendelkező nemzeti öntudattal rendelkezők, de e mellett segíteni akarja Szerbiában a demokratikus folyamatokat és az Európához való felzárkózást. Ugyanakkor – és ez súlyos kijelentés volt a háború kezdetén – kimondta azt is, hogy a magyarok nem kívánnak beleszólni a délszláv

népek történelmi vitájába és a szerb nemzeti kérdésekbe. Közben az egységes magyar érdekvédelem szálkát jelentett nem csak Slobodan Milošević és szocialistái szemében, hanem bukását követően a magukat demokratikusnak mondott pártok és az ultra-nacionalisták szemében is. Ezért a könnyebb érvényesülés, a politikai karrier reményében szép számban léptek be magyarok is a nem magyar előjelű hatalmi pártokba. Ők már nem azt mondták, hogy nem szólnak bele a szerb nemzet szempontjából fontos sorskérdésekbe, mint tették és teszik ezt a magyar szervezetek. Így történt ez akkor is, amikor az elmúlt évben, ki tudja hányadszor, memorandumot fogadott el a szerb parlament, amelyben kimondta, hogy Szerbia sohasem fog lemondani déli tartományáról, Koszovóról. Ekkor a Magyar Koalíció képviselői tartózkodtak. A demokrata párti Tóth Tamás viszont az akkori hangfelvétel tanúsága szerint ezt mondta: „A Demokrata Párt és jómagam a rezolúcióra fogunk szavazni”.

A demokrata párti honatyához hasonlóan szavazott Koszovó ügyében Kismárton Ottó is, aki az előző parlament időszakában még a Szerb Radikális Párt képviselője volt. Hogy mit keres magyar a szerb radikálisok között?

Kérdésemre akkor így válaszolt.
- Kikindán a Szerb Radikális Pártnak négyezer tagja van. A tagság tíz százaléka magyar. Úgyhogy ez nálunk nem számít különlegességnek. Különben meg nem értem, hogy a magyaroknak miért kellene tartózkodniuk a Szerb Radikális Párttól. Szerintem nem lehet a legfontosabb, hogy a magyarok mind magyar pártokban legyenek. Nem azért tudom sodortam be ide, hogy nyelvet cseréljek, továbbra is magyar vagyok. A vallásomat sem akartam cserélni, római katolikus vagyok. A fiaimat a római katolikus templomban kereszteltük meg. Tehát továbbra is magyar akarok maradni, azzal, hogy Szerb Radikális Pártban vagyok. Nincs ebben az országban olyan jog, amelyet a többség élvez, a magyaroknak pedig nincs megadva. A feleségem szerb nemzetiségű. A fiam beszélnek, írnak és olvasnak magyarul és szerbül. Szerb iskolába járnak, de csak azért, hogy a feleségem tudjon nekik segíteni tanulni.

- A felesége is beszéli a magyar nyelvet?

- A feleségem is megtanult magyarul, de nem

Folytatás a 8. oldalon

Vajdasági magyar civil szervezetek levele

Göncz Kingához

(Vajdaságma.info • 2008. december 19.) Nyolc vajdasági magyar civil szervezet levéllel fordult Göncz Kinga magyar külügyminiszterhez kifejezve egyet nem értésüket a vezető diplomatának a Dnevnik újvidéki szerb napilapban megjelent interjújában kifejtett állásfoglalásával - illetve annak nyilvános kifejtésével - a területi autonómia és a kettős állampolgárság kérdésében. A levelet az alábbiakban ismertetjük.

„Tisztelt Külügyminiszter Asszony!

Civil szervezetként fordulunk Önhöz, akit a magyar kormány felelős emberének tartunk a tekintetben, hogy nem csupán jogokkal rendelkezik, hanem felelősséggel is tartozik Magyarország népeinek valamint a magyar nemzet tagjainak sorsa iránt.

Megismerkedtünk az újvidéki Dnevnik című szerb nyelvű napilapnak adott interjú tartalmával. Ezzel kapcsolatban akarjuk személyesen Önnel, s az Ön személyén keresztül a Magyar Kormány tudomására hozni a véleményünket. Erkölcsi felelősségünk tudatában fordulunk Önhöz, hogy válogatott szavakkal fejezzük ki nemtetszésünket, vigyázva a jó ízlésre, amire Ön nem volt tekintettel.

Sajnálattal állapítjuk meg, hogy, a mi értékítéletünk szerint, az interjújában kifejtett gondolatai nem fedik a magyar állam és a magyar nemzet érdekeit. Szöges ellentétben állnak vele, károsak, nemzet- és országbomlasztók, a délvideken élő magyarság közel kerek két évtized óta küzd ellenük politikai eszközökkel. Némely magyar kormány mégis csökönnyösen ragaszkodik hozzájuk. Azoknak az érdekeik védve és erősítve, akik az utódállamokban a magyarok jogainak semmibevevését képviselik, s a magyarság nemzeti és emberi érdekeinek sorozatos megsértését követik el, s akik Magyarország nemzetközi súlyának csökkentésén ügyködnek. Ezen érvünk

alátámasztására csupán annyit mondunk, tessék figyelembe venni, hogyan alakul Magyarország és Szlovákia viszonya.

A délvideki magyarok illetékes szervei számtalanszor kifejtették már, milyenek az elképzeléseik a megmaradásunkért folytatott küzdelmükben. Célkitűzéseinket Ön nem vette figyelembe. Nem is tudjuk megfejteni, kinek az érdekeit képviselite az interjúban.

Alkalmatlannak tartjuk Önt a külügyi tárca tisztiségének betöltésére. Szeretnénk, ha önmagában nézve felülbírálná cselekedetét, bocsánatot kérne az ezen interjúban kifejtett véleményéért, majd visszaadná a megbízatását.

Tisztelt Miniszter Asszony!

A Dnevniknek küldött helyreigazítási kérelmünk sorsából azt a következtetést vonjuk le, hogy a saját maga által képviselt elveket sem meri vállalni.

Ez már emberi gyalogság!

Igyekezünk őszinte véleményünket pontosan megfogalmazni, és a nyilvánosság tudomására hozni. Amennyiben igényli, indokolni is tudjuk.

Kelt: Újvidéken, 2008. december 18-án

Árgus – Vajdasági Magyar Kisebbségjogi Civil Egyesület, Újvidék, mgr. Bozókai Antal elnök. Fény – Civil Szervezet, Magyarkanizsa, Hege-dűs László elnök.

Nagy Sándor – Műemlékvédő és Hagyomány-ápoló Egyesület, Újvidék, Papp Ferenc elnök. Újvidéki Diáksegélyező Egyesület, Újvidék, Matuska Márton elnök.

Újvidéki Magyar Olvasókör, Újvidék, Matuska Mária elnök. Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete, Újvidék, Nagy Margit elnök.

Nagyapáti Kukac Péter – Hagyományörző és Néprajzkutató Társulat, Topolya, Kovács László elnök.

Vox Humana, Topolya, Sípós Piroska elnök.

ÉVKEZDŐKÉNT

ÉSZREVÉTELEN KEZDŐDÖTT AZ ÚJ ÉV, semmi égi jel nem mutatott arra, hogy éjjelkor valami befejeződött és merőben új kezdődött volna. Újak legfeljebb az ilyenkor szokásos elhatározások, szándékok, főként elvárások: feltétlen legyen jobb az új esztendő, mint az éppén eltel 366 nap.

AMENNYIBEN A 2009. ÉV nem jelent kezdetet, fordulatot, – az óévre is gondolva – folytatásnak tekinthetjük mindennapjainkat. Idestova minden megszokottá válik, olyannyira, hogy megszűnnek fantomfájdalmaink, leépülnek vágyaink, még hiányérzetünk is alábbhagy. Elfogadjuk, ami adva van.

MINÉL SZÜRKEBBNEK, EGYHANGÚNAK, határok nélkülinek tekintjük is a nagyvilágot, annál szűkebb, behatárolható a mi kis világunk, amely mindamelllett törekény, esetlen is. Pedig idestova éppen ezen a téren, ezekben az arányokban lesz úrrá rajtunk a megcsókás, közöny. A rantörődömség egyenlő a beletörődéssel. Több mint sztoikus nyugalommal már nem szemlélődünk, gondolkodunk el, inkább elfordulunk azoktól a dolgoktól, jelenségektől, amik netán nyugtalanságot keltenek bennünk.

TALÁN SOKAN IDEGENKEDVE FOGADJÁK ezeket a lemondó kézlegintésnek tűnő sorokat, nem gondolva arra, netán bárki tükörnek is tekinthetné önmagára nézve. Vegyük például a mi kis ausztriai magyar valóságunkat a maga nyomorúságával. Minden rendben van velünk és körülöttünk? Mindent megtettünk annak érdekében, hogy semmi okunk ne legyen a töprengésre, nyugtalanságra?

A LEGUTÓBBI NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEKÉNT kezdtük hangoztatni: mi, magyarok vagyunk a legnagyobb népcsoport a törvényileg elismert kisebbségek között. Csak kevesen néztek a számjegyek mögé, tették fel a kérdést: miből adódik ez, és hogyan kell számolni az adatokon túl az egyes embersorsokkal? Kikkel van dolgunk, hogyan viszonyulunk egymáshoz? Kisközéllé vált két-három évtizeddel korábban: kisebbségek szórványban biológiaiilag sem képesek az önfenntartásra, ezért szinte kizárólag újonnan érkezőkből tölthetik fel soraikat. Akkortájt fogalmazódott meg: a ma menekültjei a holnap népcsoportja.

AMIKOR A VÁLTOZATLANSÁGRÓL MERENGÜNK, szinte észrevétlen vesznek körül és szembesülünk a változás jeleivel. A rendszerváltozás évtizedei előtt becslések szerint nagyobb létszámban érkeztek magyarok menekültként Ausztriába mint 1956 késő őszen, 1957 telén, igaz, hozzájuk hasonlóan a legtöbben továbbvándoroltak. Az ötvenhatosok visszahúzóda, sőt a közösséggel szembeni idegenkedése kiegyenlítődt azokkal, akik a hatvanas-hetvenes években maradtak itt, ill. települtek le, majd pedig a nyolcvanas években Romániából származtak ide. Az akkori viszonyok hazájuk, szülőföldjük végleges elhagyására ösztönözték az érintetteket, vagyis Ausztriában eleve arra törekedtek, hogy a menekültjog elnyerésén túlmenően le is települjenek, aminek legfontosabb cselekménye az osztrák állampolgárság felvétele volt.

MINDÉZ MEGVÁLTOZOTT 1990 óta, még inkább 2004-ben Magyarország EU tagságával. Mindazok, akik az elmúlt 10-15 évben hagyták el Ausztria irányába hazájukat, a legtöbbjük számára ez nem jelentett végleges elhatározást, vagyis nem azzal a szándékkal érkeztek, mint ha itt új életkörülményeket akarnának teremteni maguknak. Eltekintve az itt eleve átmenetileg tartózkodó egyetemi hallgatóktól az ausztriai magyarok között egyre nagyobb számban találhatók azok a személyek, akik – 2007-ben 19.200-an – elsősorban megélhetési, kereseti lehetőségek céljából munkavállalókként vehetők számba. Ezek között – különösen a határmenti körzetekből – számosan vannak a heti, sőt, napi ingázók, de azok is, akik állandó tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, de nem számolják fel magyarországi háztartásukat, hanem egyfajta kétéltséget folytatnak nem törekedve Ausztriában a honosításra.

A HELYZET ALÁTÁMASZTÁSÁRA ÁLLJANAK ITT számadatok: a 2001-ben kimutatott 40.583 magyar nyelvű között 14.699 volt külföldi, tehát nem osztrák állampolgár. Ez a létszám az 1971., ill. 1981. évi népszámlálás idevágó adatainak többszöröse, de még az 1991. évi fölötte is van, igaz, akkor 13.821 személlyel 41,31%-ot alkottak, míg a fentebbi szám a teljes létszám 36,22%-nak felel meg. Amikor az 1981. évi kimutatás szerinti nagy visszaesés után 1991-ig több mint megkétszereződött a magyarok létszáma, nyilvánvaló volt, hogy az öröndetes növekedés a bevándorlásból származó honosításoknak volt köszönhető. Egy évtized alatt 33.459-ről 40.583-ra emelkedett a létszám, ami újabb 21,29%-os növekedésnek felel meg. Addig tehát helyes volt a fentebbi nézet.

A XXI. SZÁZAD ELSŐ ÉVTIZEDÉBEN még beszédesebbek a számok, bár előre kell bocsátani, hogy – ha a jövőben még egyáltalán tartanak is népszámlálást – már nem kérdeznék rá sem a vallási, sem pedig a nyelvi-nemzetiségi hovatartozásra. Ennek ugyan nagy pártfogói az Államszerződésben védelembe vett szlovének és horvátok, akik diszkriminációt, kiszolgáltatottságot véltek felfedezni a létszámbeli kimutatásokban, ellenben a jövőre vonatkozóan még inkább becslésekre kell majd hagyatkoznunk. A tervbe vett eljárás ellenére állnak

rendelkezésre adatok, amelyek segítségével nyomon követhető a létszám alakulása. A korábbi irányzattól eltérően változások jelei olvashatók ki a honosítások számának alakulásából: 1981-1990 között 2.992 magyar állampolgár vette fel az osztrák állampolgárságot, 1991-2000 között 3.308.

MIELŐTT TOVÁBBI ADATOKKAL ÉRVELNÉNK, nem kerülhet meg az a tény, hogy a 2001-ben kimutatott 25.884 osztrák honosságú magyar közül csupán 9.565 vagy 36,95% ausztriai születésű, 16.369, közel a kétharmaduk Magyarországon, Romániában, Jugoszláviában, Szlovákiában született. Ezekben az arányokban megmutatkoznak a beolvadás valóságos méretei. Amikor tehát a létszám öröndetes növekedésével legnagyobb népcsoportként emlegetjük a magyarokat, nem szabad elfeledkezni arról, hogy a bevándorlásból adódó utánpótlás nélkül egyenesen végzetes beállítottással van dolgunk: a leteleplő magyarok már az első, menekültek, bevándorlók generációjában sem fektetnek kellő hangsúlyt identitásuk megtartására. 1946-1980 között összesen 14.949 korábban magyarországi illetőségű személy vette fel az osztrák állampolgárságot; ez a szám legalább 20.000-re kerekíthető az "erdélyi", szlovákiai, jugoszláviai leteleplőkkel. A burgenlandi magyarokat is hozzájuk számítva 1981-ben legkevesebb 25.000 magyart kellett volna kimutatnia a statisztikának. Ezzel szemben – hivatalosan – 12.043 volt az osztrák honosságú magyarok száma. (Amikor egyszerű összeadásból jutunk erre az eredményre, abból kell kiindulnunk, hogy a halálozások ellenére legalább egy-egy utóddal kellene számolnunk.) A két szám összehasonlítását viszont 48,17%-os veszteség állapítható meg.

NAGYON ELEVENRE TAPINTOTT az az osztrák belügyminisztériumi ügyvivő, aki, amikor "erdélyi" menekültek kihallgatásához magyar-német tolmácsot kértünk, nem állta meg megjegyezni: milyen érdekes, ezek az emberek azért hagyják el szülőföldjüket, mert ott magyarokként elnyomják őket, itt, Ausztriában viszont megszűnve a korábbi nyomás, önként adják fel azt, amiért elmenekültek, nemzetiségüket. Néhai Padányi Erzsébet cserkészparancsnok hasonló módon vélekedett: addig ragaszkodnak magyarságukhoz, amíg nem sikerül nekik megfelelő kapcsolatokra szertenniük az osztrák társadalomban; 10 év elteltével már jelentősen csökken a magyar egyesületi élet iránti érdeklődés.

VISSZATÉRVE AZ AUSZTRIÁBAN ÉLŐ MAGYAROK megváltozott magatartására – mint már utaltunk rá – az újjak közül a legtöbben nem szándékoznak tartósan berendezkedni, netán letelepülni és osztrák állampolgárokként élni tovább. Akik mégis ezt az utat választják, bár nem szaktják meg a családi, rokoni kötelezeteket, ellenben számukra nélkülözhető az egyesületi életbe való (aktív) bekapcsolódás. Ez nem jelent kizárólagosságot, hiszen igenis akadnak, akik keresik a kapcsolatokat, sőt, szerepet is vállalnak, de ők egyrészt inkább kivételek, másrészt bármikor kivál(hat)nak, mihelyt ismét visszaköltöznek Magyarországra. A honosítások 432-vel 1981-ben lényegében tetőztek, azóta – kivéve az 1998-as (416) és az 1999-es évet (409) – folyamatosan csökkentek, különösen 2000-tól (352), oly mértékben, hogy 2006-ban már csak 106-an, 2007-ben pedig csupán 75-en éltek az osztrák állampolgárság lehetőségével, ami az előző évhez viszonyítva 29,2%-os visszaesést jelent. Hasonló irányzat mutatható ki a többi "jövendőnépek", nevezetesen Románia – 53,7%, Szlovákia – 54,08% esetében is.

KÉT ELLENTMONDÁSOS IRÁNYZATTAL VAN tehát dolgunk: egyrészt a magyarok aránytalanul magas beolvadási készsége, másrészt az újonnan érkezők átmenetisége. Egyik sem kedvez a magyar népcsoport fennmaradásának hosszabb távon. Egyre többen vannak, akik számolnak a teljes beolvadással, ami ugyan nem jelenti, hogy a következő években, évtizedekben nem élének magyarok Ausztriában, de az ő jelenlétük inkább az egyesületi kereteken kívül képzelhető el. Mindenképpen számolni kell az amúgy is növekvő kiöregedés drámai méreteivel, ez pedig válságos helyzetet idéz elő. Vitan felül áll, hogy bármely kisebbség a településterületen kívül, vagyis szórványban egyedül szervezett közösségi kereteken belül őrizheti meg önazonosságát. Az ausztriai magyarok pedig, jelesen még Burgenlandban is, szórványjellegű mutatnak, nem is beszélve a nagyvárosokban élő szórványokról.

AMIKOR AZ ÉV KEZDÉTEEN az állandóság-változás viszonylatában töprengünk önmagunkról, személyes életünk-ről és magyarságunkról, sztoikus nyugalommal ugyan szembenézhetünk a végzet jeleivel, de nem lenne-bölcsebb azon gondolkodni, hogyan állíthatnánk meg ezt a vérses folyamatot, netán cselekedni ellene jobb kötelek kialakításával, összefogással, civódás és elvtelen vetélkedés helyett egyetértéssel? A széthúzás, egymás elleni acsarkodás még kevésbé teszi vonzóvá az egyes (kis)közösségeket. Csakis az otthonosság kiépítése és megerősítése teszi – a mi esetünkben – nem egy vonatkozásban virtuális közösségeinket vonzóvá, ahova érdemes tartozni. Ha eddig még nem határozunk idej terveinkről, szándékainkról, akkor nagyon is időszerű lenne ezt most megtenni közösen, egymással párbeszédben.

Új püspökök kinevezése

XVI. Benedek pápa **Böcskei Lászlót**, a temesvári katolikus egyházmegye általános helynökét nevezte ki 82. **nagyváradi** megyés püspökké. A 43 éves főpap Témplői József püspök örökébe lép, aki már 2006-ban, amikor 75. életévét betöltötte a Vatikántól nyugdíjazását kérte. Böcskei László püspökké szentelésére március 7-én, a nagyváradi székesegyházban kerül sor.

Böcskei László a Temes megyei Gátalján született, 1965. július 11-én, teológiai tanulmányait a Gyulafehérvári Hittudományi Főiskolán végezte. Pappá Sebastian Kräuter temesvári püspök szentelte 1990. június 24-én. Lelkipásztori szolgálatát a temesvári Erzsébetváros plébániáján kezdte, amíg püspöke 1991-ben saját tikkárává és a székesegyház szertartásmesterévé nevezte ki. Martin Roos, az új temesvári megyés püspök 1999-ben nevezte ki az egyházmegye általános helynökévé, II. János Pál pápa pedig 2003. január 15-én prelátusi címet adományozott neki.

Vladimír Filo lett a rozsnói egyházmegye püspöke

Vladimír Filót nevezte ki a rozsnói egyházmegye püspökévé XVI. Benedek pápa a 75. életévét betöltött Eduard Kojnok helyére.

Vladimír Filo a jog- és filozófiatudományok doktora. Gányban született 1940. január 15-én. 1962-ben szentelték pappá Pozsonyban, majd többek között Szencen, Nagyszombatban, Gútán és Érsekújváron is szolgált. II. János Pál 1990-ben nevezte ki püspökké. Rozsnó új püspöke magyarul is jól beszél.

Csabítás

Újabb honfoglalás

(Krónika, 2008. december 29.) A határ menti magyarországi falvak elnéptelenedésének problémáját a romániaiak áttelepülése látszik megoldani: a közelmúltban egyre több Szatmár megyei vásárolt házat a határ másik oldalán. Az átteleplők továbbra is Romániában dolgoznak, ide fizetik az adót, csupán lakhelyet – és természetesen országot – váltottak. Tapasztalataik szerint jobb az életszínvonal, kedvezőbbek a szomszédok, és akár ötven százalékkal is olcsóbbak ott az ingatlanok, mint idehaza. A határ menti magyarországi települések lakói viszont legszívesebben nyugatabbra költöznének.

„Hazateleplőnek”. A határ közeli Vállaj rendezett utcái, komfortos házai miatt népszerű. A szatmáriak körében magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határközeli falvaiban már teljes utcák vannak, ahol Romániából átköltöztek laknak, az ottani előregedő falvak kiürült házait ugyanis nagyrészt romániai magyarok vásárolják meg. Olyan Szatmár megyei családokkal is találkozhatunk, akik gyerekeiket a szomszédos magyarországi településre járatják iskolába, és ezek a gyerekek rendszerint már kinn is maradnak, mert ott tanulnak tovább, és munkahelyet is ott keresnek.

„Sokan vannak a faluban meg a szomszéd településeken is, akik az elmúlt években Romániából költöztek át ide Magyarországra. Csak magyar anyanyelvűek jönnek, nem hallottunk olyanokról, akik ne tudnának magyarul” – magyarázta a Krónika érdeklődésére egy mérki (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) kisbalt eladója. A kiszolgáló szerint jó, hogy jönnek a határon túliak, mert egyre kevesebb a falvak lakossága, a gyereklétszám is csökken, sorra zárják be az iskolákat. Az új telepések megmenthetik a térséget az elnéptelenedéstől. „Lassan kiöregednek a települések. A fiatalok mind elmennek Nyugatra. Tetszik tudni, ez itt a világ vége, innen már csak elfelé érdemes menni, nem ide jönni – teszi hozzá az árus. – Megszűntek a munkahelyek, bezártak a régi üzemek is, itt nincs miből megélni. Azt gondolom, Romániában sem lehet sokkal jobb a helyzet, ha ide jönnek az emberek, lehet, nekik ez a Nyugat.”

Olcsóbb a magyarországi otthon
Nemrégiben egy szamoskrassói család is eladta kertés házat, és Szatmár megye romániai részéből átköltözött a magyar oldalra. A kapott pénzből egy határ menti kistelepülésen két házat vettek, és elmondásuk szerint még meg is maradt valamennyi. „Az ottani házak nagy része teljesen közművesített, vezetékves víz, gáz mindenütt van, és a lakások állapota is felülmúlta a várakozásainkat. Ha nincs túl messze a ház a határtól, még a mobiltelefonunknak is van tereje” – részletezte átköltözése okát egy volt szatmári lakos. Úgy tudja, akik itthon városban éltek, azok tömbházlakásuk árából nagyobb

kertes házat vehetnek ma Magyarországon. „Mi Nagyvárolyban eladtuk a tömbházlakásunkat, az árából vettünk egy nagy házat Magyarországon, és még pénzünk is maradt – mondta el a Krónikának Oláh Ilona, aki nyár óta Vállajon lakik. – Nem is kell olyan sokat módosítani a házon, inkább csak a saját ízlésünkre szabjuk.”

Összetartanak az új telepések

Az átköltözések miatt új közösségek alakulnak ki a határ túlsó oldalán. Oláh Ilona elmondta: új otthonuk körül szinte minden házban romániaiak laknak. Utcájukba legalább hat Szatmár megyei család költözött be, de a faluban sokkal többen vásárolnak házakat. „A munkahely és a lakásunk közti távolság tíz és fél kilométer. Az út vámigazoltatással együtt maximum 12 perc, így nem jelent nagy gondot az ingázás” – mesélte az újdonsült vállali. Elmondása szerint a falubeliek és a szomszédok szívesen látják őket, „nem közösfítik ki a jövevényeket”. „Nagyon jó a környezet, szép a táj, még a levegő is más, mint Nagyvárolyban – fűzte hozzá Ilona. – Én nagyon vágytam már átköltözni, mert 40 évig betonömbben laktam, és most végre igazi házam lehet. Emellett sok ismerősünk is lakik már túloldalt, gyerekkori barátok, akik csak jót meséltek az itteni életéről, így nem kerültünk teljesen idegen környezetbe. Amikor időnk engedi, összejárunk, igazi kis közösség alakult már itt ki.”

Búcsú a kisebbségi létől

Az új lakók elmondása szerint a számlák és az élelmiszer odaát sem kerül többre, mint Romániában: a vízzel és a gázzal, ha jól utána számol az ember, még jobban is jár. „Nem kerül többre az élet itt sem. Különben is mi szinte mindent Nagyvárolyból viszünk, Magyarországon viszonylag kevés dolgot vásárolunk” – véli Oláh Ilona. A legtöbb átköltözött romániai megelégszik a magyar lakcímgazóló kártyával, és nem kér állampolgárságot. A Szatmár megyeiek közül sokan mesélnek, a rendszerváltás előtt számos romániai magyar a zöldhatáron át szökött Magyarországra életüket kockáztatva. Volt, aki egyedül jött, „előkészítette a terepet”, és aztán az éjszaka leple alatt átcsémpészte a család többi tagját. Akkoriban menedékjogot kaptak a magyar államtól, házat, földet és állampolgárságot. Az önkormányzatok kiutaltak nekik lakatlan ingatlanokat. Mint kiderült, az év elején még olcsók voltak a házak a határ mentén, a kereslet miatt azonban felmentek az árak. „Ezek a családok mind magyarok, mindegyiknek van itt rokona, hisz annak idején egy országban éltek, csak elszakították őket egymástól” – véli a mérki eladó. A legtöbb átteleplőt az anyagiakon kívül érzelmi okok is vezérik, hiszen a kisebbségi lét után most „igazi” magyarnak érzhetik magukat.

VÉGH BALÁZS

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Végel László

A Vajdaság, ez a Dráva, Száva, Duna, Tisza közé beágyazott, egykoron a Monarchia élőkamarájának nevezett, sok nemzetiségű, viszontagságos időköt megélt terület, olyan hírességeket adott a magyar kultúrának, mint Kosztolányi Dezso, Csáth Géza, Herczeg Ferenc. Ritka alkalom, hogy egy ma is a Vajdaságban élő és alkotó magyarral beszélgethetek az ottaniak helyzetéről, gondjairól. Az újvidéki Végel László író, a PEN Klub tagja, többek között a Pulitzer-díj és a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjének a birtokosa, akinek Ex-territorium című német nyelven is megjelent naplójegyzékéről nemrég a bécsi Standardban olvashattunk dicsőítő kritikát, most éppen ösztöndíjjal Bécsben tartózkodik.

Milyen ösztöndíjat kap egy vajdasági magyar Ausztriában?

A Kelet-Közép- és Délkelet-Európa kulturális életét támogató „Kulturkontakt Austria” meghívására jöttem. Különböző előadások keretében alkalmunk nyílik műveink bemutatására és kapcsolatok teremtésére. Az írók helyzete sehol sem könnyű, ezért nagy segítség ez nekünk: kitörhetünk az izoláltságból, kiadói és egyéb kapuk nyílnak ki előttünk, kedvet kapunk egymás műveinek a fordítására és nagyobb rálátásunk lesz a világra.

Őn nem panaszkodik, hiszen írásai angol, szerb, szlovén, német, horvát, holland és albán fordításban is megjelennek!

Igen. Már az első regényem, az Egy makró emlékirata is megjelent szerbhorvát nyelven és azóta tulajdonképpen mindegyik. Esszéimben, regényeimben főleg szűkebb hazám neuralgikus történelmi eseményeit dolgozom fel. A következő regényem íránt a nagy hírű Suhrkamp kiadó érdeklődik. Nyugaton eddig főleg antológiaiakban jelentek meg írásaim. Persze az írásból kisebbségben lehetetlen megélni. Most már nyugdíjas vagyok, de a munkanélküliségi szakaszokat kivéve mindig volt megélhetési foglalkozásom is. A 60-as években egyik újvidéki ifjúsági hetilap munkatársa, majd főszerkesztője voltam, a 70-es években a Magyar Szó kulturális mellékletét szerkesztettem, a 80-as években dramaturgként dolgoztam az újvidéki televíziónál, amíg Milosevics hatalomátvételével ki nem „tisztogattak” onnan. 1992-ben a Soros alapítvány újvidéki irodájának lettem a vezetője. Közben rendszeresen írtam, foglalkoztam irodalom és színházkritikával is. Független író vagyok, soha nem voltam semmilyen pártnak sem a tagja, nem politizálok.

A vajdasági magyar egyesületek, pártok életében sem vesz részt?

Nem. A Vajdaságban hat magyar párt van. Ez sok. Egymással marakodnak, ami teljesen megfelel a belgrádi hatalom érdekeinek. A magyar politikai állapotok ide is kihatnak, megosztják a vajdasági magyarokat. A meddő „Gyurcsány vagy Orbán viták” miatt baráti kapcsolatok bomlanak fel és a kisebbségi élet problémáinak az elodázása a vége. Persze a mindenkori magyarországi kormány anyagi támogatása nélkül nem létezhette a Vajdaságban egyetlen magyar párt, egyesület, iskola sem.

Mennyi a magyarság létszáma a Vajdaságban?

Fogas kérdés, nehéz reális képet alkotni. Úgy 250 000-en lehetünk, de fogyunk, mint a gertyaszál. A 2002-es nagyon felületes népszámláláskor már sokan dolgoztak Magyarországon vagy Nyugat-Európában. A szülők, azonban sokszor úgy adták meg az adatokat, mintha ott hon élne a gyerekeik. Pedig az az igazság, hogy aki egyszer eltávozik, az már várhatóan soha nem tér vissza végleg. Az elcsatlakosított 1921-ben még kb. 600 000-en voltunk. Sajnos a Vajdaságnak a történelemben sanyarú sors jutott. A törökidőszak idején szinte teljesen elnéptelenedett. Mária Terézia németeket, magyarokat és a határvidékre szerbeket telepített be, de jöttek szlovákok, zsidók, románok is. A Duna-Tisza csatorna építések során franciák és spanyolok is érkeztek: Nagybecskerek például szinte tiszta spanyol település lett. Az én nevem is német elődökre utal, bár mindig magyarnak vallottuk magunkat. A németeket, mintegy 30%-át a lakosságnak, a második világháború alatt és után megölték vagy elűzték. A Vajdaság már a Monarchia alatt is elhanyagolt területnek számított. Amikor az első megszálláskor a szerbek 1919-ben vagyonösszeírást végeztek, megdöbbenve vették tudomásul, hogy a hatalmon lévő nemzet a legszegényebb. A néhány magyar mágnási nagybirtok ellenére is a magyarok többsége bérmunkásként, napszámosként és cselédként tengette életét.

A leggazdagabbak a németek voltak, utánuk a szerbek jöttek. A letelepedett határőrkatonák ugyanis földet kaptak, amit idővel gyarapítottak. Trianon után a jómódú magyarok elmenekültek, a szegények maradtak. Ez történt 1941–1945 között a visszacsatolás után is. Az a szegény magyar, akinek nem volt hova mennie, átélte a szerb bosszút. A mai napig nem tudjuk hány magyar került tömegsírbá. A tízezres szám valószínűleg kevés! A 60-as években kezdett a magyarság is gyarapodni. Különösen az a réteg, amelyik közel állt a hatalomhoz vagy olyan foglalkozása volt. Igen ám, de jött a háború 1992-ben! A magyar törvények szerint csak az települhetett át Magyarországra, akinek lakása volt ott. Megint mi történt? A leggazdagabbak hagyták el a Vajdaságot! És ez, az otthon maradt szegény réteg élte át a december 5-i népszavazást.

Hogyan élték meg a december 5-i népszavazást?

Óriási csalódás, sőt sokk volt! A vajdasági magyar közösség mindig tárt karokkal fogadta az anyaországiakat. 1956-ban bár szegények voltunk, de a táborkban élő, továbbutazási vízumra váró menekült magyaroknak gyűjtéseket rendeztünk, segítgettünk, ahogy tudunk, takarókkal, meleg étellel. Amikor Tito alatt, minden diktatúra ellenére jobban éltünk, mint más kommunista országbeliek, szinte gyártottuk a meghívóleveleket, hogy Jugoszláviába látogathassanak honfitársaink. A népszavazás eredménye mindenkit megrázott. Mi, értelmiségiek meg tudjuk magyarázni, de az egyszerű embereknek fáj. Mi tudjuk, hogy a kérdés pártközi viszályok áldozata lett. Mégis, a magyar állampolgárság lehetősége valamiféle kárptólást jelentet volna a kisebbségben élő magyaroknak. Mi lett volna a megoldás? Már 1992-ben javasoltam, de egyetlen magyar párt sem támogatta: Lex Specialis! Miután Ausztria, Szlovákia a szavazáskor már EU-tag volt, Románia pedig a kapujában állt, horvát útlevéllel egész Európát be lehet járni, maradt volna Kárpátalja és a Vajdaság. Kárpátalján a magyarság egy tömbben él a határ mellett. A kérdés megoldható kis határforgalommal, az ukrán törvény amúgyis tiltja a kettős állampolgárságot. A szerb viszont nem! Így a népszavazás eredménye a vajdaságiakat sújtja leginkább.

Milyen a szerb-magyar kisebbségi viszony ma a Vajdaságban?

A szerb-magyar kisebbségi kapcsolatnak voltak drámai mélypontjai, például 1990-2000 között meglehetősen magyarellenes hangulat uralkodott; a háború alatt előszeretettel sorozták be a horvát frontra magyarokat, de voltak és vannak példamutató jelei is. Nincs autonómia, de még Milosevics idejében is voltak magyar iskolák, tankönyvek, feliratok. Az, ami ma Szlovákiában remélhetőleg átmenetileg történik, az Szerbiában nem probléma. Hogy magyarverések léteznek, tény. Mi, akik ott élünk, azonban differenciáltabban látjuk a dolgokat. A szerb társadalom még sokkal jobban megosztott, mint a magyar. A Vajdaságban élő őshonos szerbekkel nincsen semmi baj. Viszont a szerb társadalom bizonyos rétege rendkívül agresszív. A végekről betelepített, háborús környezetből érkező szerbeknek az a gondolkodásmódja, hogy nincs békés együttélés a különböző nációk között. Ők a szereplői a magyarveréseknek. Jugoszlávia felbomlása, Koszovo elszakadása is felületet kelt a szerbekben. A hiba ott van, hogy a hatalom tétlen és elkeni a dolgokat. Hiába történt kormányváltás, ha az adminisztráció, a rendőrség, a bíróság még a Milosevics-korszak eszjárásával gondolkodik. Viszont Szerbia is be szeretne kerülni egyszer az EU-ba, és ez reményre ad okot.

Miként látja a vajdasági magyarság jövőjét?

Sajnos a legnagyobb veszélyt az asszimilációban látom. Szomorú, de igaz, hogy minél nagyobb a szegénység, az elnyomás, annál nagyobb az összetartás és a nemzeti öntudat. A jólét beköszöntével felgyorsul az asszimiláció. Így van ez a Felvidéken és Erdélyben is. Amíg például nálunk a magyar gyerekek 40%-a a jobb előrejutás érdekében inkább szerb iskolába jár, a magyarországi egyetemeken kiképzett értelmiség pedig nem tér vissza, addig sötétben látom a jövőt. A magyar kisebbségeknek meg kell tanulnia, hogy úgy tudjunk a gazdasági fejlődésben részt venni, hogy közben a nemzeti hovatartozásunkat is vállaljuk, hogy a nemzeti identitást, a kultúrát akkor is őrizni, védeni kell, amikor az élet könnyebb, amikor nem érnek pofonok. Ez a jövő nagy feladata!

FERENCZY KLÁRA

MAGYAR ÉLET GRÁCBAN

Az ausztriai magyarok jövőjének biztosítása nem utolsó sorban attól is függ, rendelkezünk-e rólok megbízható adatokkal, hiteles leírásokkal. E célból szükséges az egyes közösségek folyamatos bemutatása. Elsőként Ugri Mihály a gráci magyarok múltját és jelenét ismerteti.

A stájer főváros, Grác múltjában barangolva rengeteg magyar emlékekkel találkozunk. Álljon itt néhány ízelítőként. A várostól keletre még ma is három Ungerdorft találunk, egykori magyar határőr települések maradvékaként. Az okmányilag először 1128-ban említett Grác történetében az 1250-es években találkozunk magyarokkal, amikor rövid ideig IV. Béla király uralta Stájerországot, fia, István stájer hercegnek nevezte magát. Itt élt gyermekkorában V. László király, akit a koronával együtt édesanyja, az özvegy Erzsébet királyné hozott Grácba a gyám nagybácsi, a későbbi III. Frigyes császár udvarába. A Hunyadiak korában Vitéz János vezette itt a soproni béke előtárgyalásait.

A 16–17. században szinte magyar invázióról beszélhetünk, amikor a katolikus megújulás fellegváraként, a gráci egyetemen 57 Erdélyből és Nyugat-Magyarországról származó jezsuita tanár tanított. Az egyetem rektorai közül heten voltak magyarok. J. Andrichs könyvében 1455 hallgatót említ ugyanonnan. Helyszíne miatt csak két tanár: Pázmány Péter és Faludi Ferenc, valamint két világi hallgató a Zrínyi testvérek nevét említem meg. Magyar főurak, magnások sem hiányoztak. De nem élt mindenki szabadságban. A várhegy börtönébe nemcsak Zrínyi Jánost zárták, hanem hajdúk és kurucok is kerültek ide. A kászárnnyakban magyar katonák, köztük Petőfi is gyakorolták a fegyverfogást, és itt állomásozott a Sándor huszárak egy része, akik 1848-49-ben hazaszöktek.

A 19. században egyre több, a magyar királyság területén született keresztény és zsidó egyén nevével találkozunk, akik elismert személyiségek lettek a helyi társadalmi élet egyes területein, vagy a szerzetes-tartományok itteni anyaházaiban. Példának említem a Sopronban született Benedek Lajost, és a szegedi származású Kőrösi Józsefet, az andritzi gépgyár alapítóját. Megjegyzem még, hogy a Nagyszombatban született Dr. Herzog Dávid főrabbi nevét viseli a zsinágra előtti tér.

Jelentőségteljes változást jelentett a Grácban élő magyarok sorában a 19. század utolsó harmadában feljövő egyesületi élet. Ebben az időben találkozunk egy „Magyar Egylet” majd a „Gráci magyar olvasókör” nével. Az utóbbi az ifjú Baththyány László gróf nevéhez fűződik. De mindkettő megszűnt. A tagok egy részéből Gaál Gyula köré csoportosult egy asztaltársaság, ennek lett riválisa az újralkuló olvasókör, amelyet egy Kosuth Lajosnak küldött távirat miatt feloszlottatott a rendőrség. Dr. Sölymos László kutatása alapján 1888-ban alakult meg a „Gráci Magyar Egyesület” gróf Szechenyi Kálmán kir. kamarás közbenjárásával. E kutatás alapján ünnepelte 1988-ban a jelenlegi Gráci Magyar Egyesület alapításának 100. évfordulóját. Erre az alkalomra brosúrát adtak ki, mely szemelvényeket nyújt az egyesület életéből, amely túlélte mindkét világháborút.

Az I. világháború után a Horthy rendszer elől menekülő nagyrészt szociáldemokraták, de különösen a II. Világháború után a szovjet elől menekülő és átmenetileg (1950-ig a nagy kivándorlások évéig) vagy véglegesen itt ragadt, letelepedett emigráns magyarok teljesen megváltoztatták a gráci magyar életet.

A meglévő Gráci Magyar Egyesület mellett 1949-ben megalakult a Christiana Hungaria, a Keresztény Magyarok Egyesülete. E mellett szinte gomba módra szaporodtak a rövidebb-hosszabb életű, különböző magyar szervezetek: a Magyar Szabadság Mozgalom, a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége (MHBK), a Katolikus Magyar Diákok Szövetsége, a Hungarista Mozgalom, a Grazi Magyar Egységmozgalom. Ezek létéről Mag. Csoknyai Péter adott hírt. Egy részük tevékenysége, mint például az MHBK Ausztria egész területére kiterjedt. Nem ismert ezek egymás közti és a GME-hez való kapcsolata. A Christiana Hungaria meg nem írt történetét, a kitűnően rendezett irattárat a Tartomány Levéltár őrzi, miután utolsó elnöke Dipl. Dolm. Mayer Rudolf elhunyt és özvegye feloszlatta az egyesületet (1998).

Folytatjuk

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Köztársaság Oktatási és Kulturális Minisztériumának Határon Túli Magyarok Titkársága és a Balassi Intézet pályázatot hirdet a kulturális és nyelvi azonosságtudat megőrzésének és személyes erősítésének érdekében magyar állami ösztöndíjra, Románia és Szlovákia kivételével.

Pályázatunk az Európai Unió országaiban élő magyar származású, külföldi állampolgárságú személyek magyarországi felsőfokú tanulmányokra, előkészítő képzésre a 2009/2010-es tanévre.

Az érdeklődők az alábbi telefonszámon kaphatnak további részletes információkat az ösztöndíjjal kapcsolatban: **WURST ERZSÉBET, Austria, tel/fax: 00-43-1-887-3908, mobil: 00-43-664-464-9505**

A pályázati kiírás és a jelentkezési lapok letölthetők a Magyar Köztársaság Oktatási és Kulturális Minisztériuma (www.okm.gov.hu) és a Balassi Intézet honlapjáról (www.bbi.hu).

A nemzeti identitás változásai Szerbiában

Folytatás a 6. oldalról

beszél, mert a gyerekek egyszer kinevették a kiejtése miatt. Egyébként nézi a magyar filmeket, műsorokat a televízióban. Ért magyarul mindent, csak nem nagyon beszél.

- Amikor belépett a Szerb Radikális Pártba, milyen célokat tűzött ki maga elé? Magyar emberként mit szeretne megvalósítani ebben a szerb nemzeti pártban?

- Azért léptem be éppen a Szerb Radikális Pártba, és nem valamelyik más pártba, mert ez az a párt, ahol van valamilyen rend, és ahol követelik tőlünk a munkát, ahol van rend és fegyelem.

Kismárton Ottó azóta hátat fordított Vojislav Šešelj szerb radikálisainak. Ma egy másik, a Szerb Radikális Pártból kiszakadt tömörülésben keresi boldogulását.

Még egy példa: Lódi Gábor, a szerb parlament demokratapárti képviselője, a vajdasági kormány korábbi alelnöke volt az egyetlen magyar azon az ünnepségen, amelyet az elmúlt év november 25-én szervezett meg a tartományi kormány abból az alkalomból, hogy 90 éve szakították el Magyarországtól és csatolták Szerbiához Vajdaságot.

- Én nem tudom azt elképzelni, hogy egy magyar politikus nem jön el, és hogy nem a Vajdaság neki az érdekéke, a jövője, és hogy ezt nem tartja történelmi jelentőségű dolognak. A győztesek írják a történelmet. Ez sajnos Magyarországgal és magyarsággal is megtörtént. Egyébként, ami nagy egy nemzetben, hogy megvan neki a célja. Az EU-s csatlakozás majd

ezt a történelmet valahogy elmossa. Így történt, ha nézzük Németország és Spánia példáját. Így van ez magyarságunk esetében is. Európában az emberek és a rokonok megtalálják egymást. Szerintem ez Vajdaságnak és Szerbiának is a jövője.

A nem magyar pártokban politizálóknak kapcsán el kell mondani azt is, hogy nem igen látni őket a magyarság nemzeti ünnepein, de az 1944-es ártatlan magyarokra való megemlékezéseken sem. Számukra nem a magyar nemzeti érdekvédelem a legfontosabb cél. Ettől függetlenül számítani lehet rá, hogy a kisebbségi nemzeti tanácsokról szóló törvény elfogadása után majd ők is igyekeznek bekerülni a vajdasági magyarok mini parlamentjébe.

Annyit még elárulok, hogy rádiós újságíróként az elmúlt években mindent megtettem annak érdekében, hogy a szerbiai nagy pártok magyar képviselői ne járassák le magukat helytelen magyar beszédjük miatt. Ezt kívánja tőlem a hivatástudat. A magyar pártokban politizálókkal e tekintetben jóval kevesebb gondom volt. Ugyanakkor azt nem állíthatom, hogy a magyar érdekvédelemben ne lennének olyan politikusok, akik saját boldogulásukat fontosabbnak tartják a közösségi érdekvédelemnél és az identitástudat megőrzésénél. Tizenkilenc évvel ezelőtt nem erre tettek ígéretet a történelmi VMDK megalapítói. Úgyhogy bőven akad pótolni való a nemzeti identitástudat erősítése terén a magyar politikusok körében.

TERNÓVÁZ ISTVÁN

Gustav Klimt és a Kunstschau 1908

– Egy kiállítás margójára –

Bécsi művészek egyik csoportja Klimt vezetésével 1897-ben kilép a Künstlerhaus akadémiai egyesületéből, és független társaságot hoz létre Secession (Szecesszió) néven. Alapítói: Gustav Klimt, Josef Hoffmann, Josef Olbrich és Koloman Moser. A szecesszió arra törekszik, hogy a történelmi múlttól elszakadva új, a modern élet lendületét híven kifejező formákat teremtsen, és szabadon áramló formáival a növényvilág stílizált motívumait veszi alapul. Szakít a historizmussal, a történelmi stílusok felújított változataival, a neobarokkkal, az emlékműszobrászattal, a sematikusá vált, bábokat mozgó színpadiassággal, a hivatalos igényeket kielégítő reprezentatív akadémizmussal. A szecesszió mindenekelőtt az iparművészetben, s bizonyos mértékig ahhoz kapcsolódva a képzőművészetben kifejlődő mozgalom. Nem tett különbséget a képzőművészet és alkalmazott művészet között.

A szecesszió újrafarmálja a tárgyi világot a lakberendezési és használati tárgyakat; a plakátot, reklámgrafikát, a nyomtatott betűt, a divatcikkeket, de az erőművek, gépek formatervezésén is látható a szecesszió nyoma. A modern design-szemlélet szándéka ott van benne, és céljaihoz a legkorszerűbb technológiai megoldásokat és anyagokat is felhasználja.

A szecesszió ablakot nyit a korabeli európai művészet világára és kiállításai lehetővé tették azt, hogy az osztrák művészek alkotásai konfrontálódhattak más európai országok párhuzamos áramlataival. Harcot folytatott az osztrák provincializmus ellen, bekapcsolta a bécsi művészeket az európai művészet áramlatába. A bécsi szecesszió a *Der Zeit ihre Kunst, der Kunst ihre Freiheit* - A kornak a maga művészetét, a művészetnek a maga szabadságát - harcos jelszóval indult, ez olvasható a Szecesszió épületének bejárata felett. Ebben a művészeti, világnézetű csoportban jelen volt a szociális indulat, a kifelé fordulás, az életjavítás hitvallása. A szecesszió lapjának első számában - *Ver Sacrum* - Hermann Bahr a következőket írta a csoport művészei számára: „Meg kell valószínűsíteni, ami még sose volt: osztrák művészetet kell teremtenetek...

(Szára olyan holmi között szeretnék élni, ami része a bécsi művészetnek... Burkoljátok be népünket osztrák szépséggel!)”

Az első Szecesszió-kiállítást 1898 tavaszán rendezték a Bécsi Kertészeti Társaság termeiben. Joseph-Maria Olbrich - a bécsi szecesszió-stílus egyik legkiválóbb építőművésze - tervei alapján felépült (1897-98) a Szecesszió kiállítási épülete és ezáltal a kiállítások újabb lendületet vettek. A kiállítási épület belső mozgatható falakkal készült, így lehetővé vált, hogy a teret a kiállított művekhez igazítsák.

Gustav Klimt négy éven át nem állított ki, ez idő alatt többet dolgozott, mint valaha, és szeretete volna munkáit a bécsieknek bemutatni. Ez a szándéka találkozott Franz Metzner, az akkori modern szobrász véleményével és közös barátjuk, művészarsuk Joseph Hoffmann, a bécsi építészek egyik legkiválóbbja, kész volt kiállítási pavilon csoportot építeni az együttes nyilvános bemutatkozása számára. Bécs város telket adott, az osztrák kormány és néhány lelkes magánember pénzt juttatott erre a célra.

Klimt és Hoffmann körül kialakult egy művészcsapat, aminek tagjai szívvel-lélekkel csatlakoztak a tervhez, dolgoztak, kialakították a kiállítást, így jött létre a „Kunstschau”.

Ezen a kiállításon sorakoztak fel a bécsi szecesszió meghatározó alakjai, természetesen Klimttel az élen, és olyan neves festők, mint Schiele, Kokoschka, Carl Moll, vagy Franz Metzner szobrász, aki 1908-tól a bécsi iparművészeti iskola tanára volt. A „Kunstschau” kiállítói között ott voltak a *Wiener Werkstätte* köré tartozó művészek is.

A „Kunstschau” kiállító művészei, nem álltak össze egyesülétté, klubba vagy körre. Klimt, amidőn a Kunstschau-kiállítást megnyitotta, bejelentette, hogy a sok művész, aki e tárlatot létrehozta, a mű befejezése után természetesen széjjelvál.

A kiállításon két kiváló tehetség volt a vezető szerep, Gustav Klimt és Franz Metzner szobrász, de feltehetően meg kell említeni Josef Hoffmann nevét is, aki

finom érzésű, kedves kiállítási architektúrával alkotott számukra ideiglenes otthont. A kiállítás megoldása a kocka-rendszeren alapult és 6.500m² területen 54 kiállítóterem, belső udvarok, kert és kávéház valamint szabadtéri (nyári) színház került megépítésre, több mint 180 művész alkotásai részére. A kiállítóterem egyszerű szobák voltak. Hoffmann úgy vélte - amit jegyzetében kifejtett -, hogy „a kiállítási szobák a kiállított tárgyakért vannak és nem önmagukért, a tárgyak viszont nem önmagukért, hanem a szoba egész hatásáért.”

Az 1908-as Kunstschau, a korszak egyik legfontosabb, a különböző művészeti ágakat egységben bemutató művészeti esemény volt.

A „Kunstschau 1908” 100. évfordulója alkalmából a Belvedere újra életre keltette a századforduló bécsi művészet nagyjait, azzal a szándékkal, hogy a korszak egyik legfontosabb művészeti eseményét a lehető leg-hitelesebben megidézze. Az egykori kiállítás eredeti tér-élményét érzékeltette három teljesen rekonstruált terem, az 50-es, a Wiener Werkstätte vezető mestereinek műveivel, a 10-es, több mint száz, közvetlenül a falra ragasztott plakáttal és a Koloman Moser által berendezett 22-es terem Gustav Klimt főműveivel, amely mint egykor, ma is a csúcspontot jelenti, annak ellenére, hogy néhány egykor kiállított műalkotást jelenleg nem lehet bemutatni, így helyettük a festmény eredeti nagyságú másolata került a falakra. Klimt legismertebb festményében - *Der Kuss* (1908) - most is gyönyörködhetünk mint a száz évvel korábbi látogatók. Carl Moll - aki 1905-ben Klimttel együtt lépett ki a Secession csoportból - színes litográfiáit és fametszeteit csodálhattuk meg a róla elnevezett egyik kiállító teremben.

Az 1908-ban a színházművészetnek szentelt teremből - „Die Welt des Theaters” - is több alkotás került bemutatásra, többek között Richard Teschner monumentális üvegmozaikjai, Alfred Roller marionettfigurái, színpad képei, és tervei, Emil Orlik kosztümvérei, melyeket a Max Reinhardt által rendezett Shakespeare-darabhoz, a *Téli regéhez* tervezett, vagy a Wiener Werkstätte köréhez tartozó Carl Otto Czeschka kosztüm-

Tavas

tervei, melyeket Wagner operáihoz készített. Az 1908-as kiállítás 27-es termében szerepelt Otto Prutscher márványból, ornamentális díszítésű rézmedencéből és üvegvitrinből készült fali együttese, amelynek darabjait Európa különböző részeiből hozták vissza, és így sikerült újra egységes darabként kiállítani. Láthatóak voltak Leopold Forstner - a *Wiener Mosaikerkstätte* alapítója volt - páratlan hatású mozaikjai.

A festészetnek szentelt összeállításban - „Allgemeine Malerei” - láthatóak voltak többek között Adolf Hölzel, Wilhelm List, Elena Luksch-Makowska, Leopold Blauensteiner, Maximilian Kurzweil, Broncia Koller-Pinell, Wenzel Jäger alkotásai. Különleges élményt jelentettek most is a látogatók számára Rudolf Kalvach fametszetei és plakátjai. Ő később Anton Faistauerrel, Franz Wieselével, Egon Schielel egyike alapítója lett a „Wiener Neukunstgruppe” nevű művészeti csoportnak.

ASZALÓS SÁNDOR

Nyelv és zene

A nyelv és a népzene a kultúra és az élet két alapköve. Vajon milyen a viszony a magyar nép beszéde és zenéje között? Az iskolában azt tanultuk, hogy nyelvünk finnugor, zenénk törökös, tehát semmi közük egymáshoz.

Nyelvünk oly gazdag és egyszerű, amilyen csak egy ősi nyelv lehet. Korosságát alátámasztja zenénk régisége is, melyről Kodály Zoltánt idéztem A magyar nyelv lelkéről c. esszéjében:

Környekünkön rokonságot zenénk és nyelvünk benső erejéből tartja magát az idegen közegben. Mi lehet ez a benső erő?

Elemi élményünk a toldalékolás. De mit toldalékolunk? Ha például szemérmelenkedünk szavunkról leszedjük a ragokat, képzőket, jeleket, marad a gyök, amelyből, mintegy gyökérből hajtanak ki a szavak és bokraik. Szem gyökszavunkból népes család sarjadt - a tyúkszemtől a szemérmelenen át a személyig. A változtató hatások megtorpannak, lelassulnak egy-egy szócsoporthoz, mert olykor száznál több szóznak és a bennük rejlő szemléletnek egyszerre kellene módosulnia. Tehát a gyökrend a nyelv benső, megtartó ereje. Erről bővebben lesz szó A magyar nyelv lelkéről c. esszéjében A gyökrendről szóló fejezetében.

Juhász Zoltán bizonyította be, hogy népezénék is apró - gyökszerű - motívumokból épül.

A nyelvjárások rendszerint nyelvbontók, ám a mi tájbeszédeink közti különbség a gyökrendnek köszönhetően csekély; a göcsei nyelvtől teljesen fogja a palócot, a témérít, a szögédit. Zenénkben ugyanígy nem különültek el nyelvjárások! Kodály Zoltán így ír: „A zenei néphagyomány nagy lelki egységről beszél. Eddig nem tudunk külön kun, besenyő, palóc, matyó, stb. zenét kimutatni. Egy két tucatnyi székely és dunántúli dallam bizonyult eddig köztünk. Egyébként mindenfajta dallam közös az ország minden részében. (Meglepő egyezések akadnak a legtávolabbi vidékek között.) Naiv tudatlanságból néha „székely dalok” címen szerepelnek országsszerte ismert dalok. Hogy a székelyek, sőt a moldvai, bukovinai magyarok is tudják, amit az egész ország tud, azt bizonyítja, hogy mily nagy a centripetális erő a magyarság legkülönbözőbb eredetű, egymással nem is érintkező csoportjaiban.”

A közös zenei gyökrend miatt?

Már Kodály kezdeményezte a különféle népezének számítógépes összehasonlítását, ám az akkori technika gyöngének bizonyult. Azóta javultak a gépek, és a világhálón immár hatalmas a géprekész, népzenei adattömeg: Amerikától Kínáig, népenként több ezer dal.

A 2006-os esztendő legizgalmasabb magyarságtudományi könyvét Juhász Zoltán, a Központi Fizikai Kutatóintézet tudósa, a kiváló furulyaművész írta, címe: *A zene ősnyelve*.²

Juhász művében kizárólag matematikai és zenei szempontokat követett. A történelmi, nyelvészeti, régészeti stb. eredményekre csupán tárgyilagosan utal, magyarán kikerüli az ugor-török háború azóta sem csendesült utóharcait, meg a „délbábokat”

Könyvében kilenc népzene egyenként ezernél, olykor kétezernél több dallamát vetette egybe: a kínait, a Volga-vidéket, a szicíliait, a szlovákokat, a magyart, az Appalache-it (kelta: zártan élő ír-skót bevándorlók muzsikája), a németet, a franciát, a bolgárt. A végéremény magyar szempontból: igen szoros összefüggés van az első négy között, erős az Appalache-ival, gyenge a némettel és a franciával, alig kimutatható a bolgárral. Gyakori föllépésén Juhász eljuttatja az összefüggéseket, kötetben pedig tanulmányozhatják a matematikai módszereket, levezetéseket, grafikonokat és persze a kottákat. Az adatokból kiderül, hogy a vizsgált népezének a magyaron keresztül érintkeznek egymással. Juhász következtetése: 1. a kínai-volgai-szicíliai-magyar („keleti”) csoport és a kelta (ír-skót)-német francia-szlovák („nyugati”) csoport zenéje közti kapcsolás a magyar és a szlovák népzene; 2. ha létezett „nyugati” illetve „keleti zenei ősnyelv”, akkor a Kárpát-medence népezeneje mindéggyikből (!) kihagyhatatlan; 3. a magyar egyszerre a leghívebb őrzője a „keleti” és „nyugati” zenei ősnyelv elemeinek - a szlovák a magyaron keresztül kapcsolódik hozzájuk; 4. ez csak közvetlen érintkezés eredménye lehet; 5. a magyar népzene azokban a távoli évezredekben gyökerezik, amelyekben a zenei ősnyelv(ek) alapelvei kialakultak...

Hogy mikor, hol és miként került ilyen mély kapcsolatba a magyar népzene a „keletiekkel” és a „nyugatiakkal”, egyelőre nem tudjuk. Juhász Zoltán időközben folytatta kutatásait.³ Könyve megjelenése óta újabb hét népezénét vizsgált meg, a finnt, a lengyelt, a Bartók által is kutatott anatóliait, a kaukázusi karacsáj-balkárt, a mongolt, a spanyolt, a luxemburgi-lotharingiait, és az Appalache-i ír-skót gyűjteményt kiegészítette az angollal. Összesen tehát tizenhatot.

Magyar: 2.323 dallam; szlovák: 1.940 dallam; volga-vidék: 1.604 dallam; kínai: 2.041 dallam; mongol: 1.568 dallam; karacsáj-balkár: 1.099 dallam; anatóliai török: 2.299 dallam; szicíliai: 1.380 dallam; bolgár: 1.040 dallam; finn: 2.400 dallam; lengyel: 1.572 dallam; skót-ír-angol: 2.207 dallam; francia: 2.048 dallam; német: 2.421 dallam; luxemburgi+Lotharingiai: 1.200 dallam; spanyol: 1.418 dallam.

Kiderült, hogy a finn népezénekincs közelebb áll a magyarhoz, miként eddig a zenekutatók gondolták, de mégis inkább a „nyugatihoz” tartozik, tehát a német, francia, luxemburgi-lotharingiai, spanyol, lengyel társasághoz, melyek közül - meglepő módon a spa-

nyol a legközelebbi rokonunk. Utána következnek a finn, valamint az ír-skót-angol vegyesválogatott. Még izgalmasabb, hogy a tömeges dallamegyezések miatt a szicíliai népzene átkerült a „keleti” csoportba, a kínai, a mongol, a karacsáj-balkár, a Volga-vidéki, az anatóliai és a magyar meg a szlovák mellé.

A kutatás kiterjesztés megerősítette az eddigi eredményeket, ugyanakkor az is kivilágolt, hogy a „keletiek” közt létezik 9 olyan egymáshoz közeli dallamvonal, amely mintegy közös „ős”-nek, dallammagának tekinthető. „Ezek bonyolult, oktáv terjedelmű, ereszkedő, bizonyos esetekben pontos kvintváltó, legtöbbször négysoros dallamok.” Sőt, azt is kirajzolta a számítógép, hogy a szűkített „keleti” csoport szicíliai, karacsáj-balkár, mongol és magyar népezének vizsgált zenekészében 49 közös dallamcsoport található! Ezzel szemben a „nyugati” népzene nem szerveződik egy, vagy több mag köré, a kevés közös elem - 9, illetve 6 - elszórta helyezkedik el a gép által készített „ősnyelv térképén”. A keletiek egységes nagy hangterjedelmű ereszkedő, a nyugatiak kis hangterjedelmű, változatos típusok.

Ezek az egyezések igen egyszerű, kis hangterjedelmű, laza szerkezetű dalocskák. Vagyis a „dallammag” léte nem szükségszerű.⁴ Annyi biztos, hogy népezénék, akárcsak nyelvünk, nem csak ezer esztendőre szilárd tömb, hanem messi rokonosságok egyesítője is. Bartók Béla valami hasonlóra gondolhatott, amikor így írt: „Az a gyanúm, hogy a földkerekség minden népezeneje, ha elegendő anyag és tanulmány áll majd rendelkezésünkre, alapjában visszavezethető lesz majd néhány ősförmára, őstípusra, őstílus - fajra.”

Népdalaink és beszédünk első, és leglátványosabb hasonlósága a képiség. A szó elején, a gyökben kimondott kép a különféle tájszólásokban beszélgetők tudatában ugyanazt jeleníti meg, pl. *tör, dír, durva, dara, törekeny, törek* stb. Az egyszerűbb mondatot ugyanígy szerkesztjük: a mondanivalót helyezzük az élre.

A magyar népdal hajszára ilyen szerkezetű: nagy erejű láttatással indul, melyet szinte ragként illeszkedő további képek egészítenek ki: „Az hol én elmegek, / Még a fák es sírnak, / Gyenge ágaikról / Levelek lehullnak.” Dalainkban a hangsúly ereszkedik a következő mondatig, azaz zenei gondolatig. Kodály írja:

„Az ötfokúság (...) eredete és múltja teljes homályban van. Legújabbban a matriarchátus kultúrájával akarják kapcsolatba hozni.” Az ötfokúságot Bartók is ősréginek tartotta: „Az ősz-zeneinek maradványait még ma is fellelhetjük egyes - zenei hagyományait hűségesen őrző - nemzetek alkotásaiban.”

Nyelvünk további alapereje a szervesség. A befoga-

dott idegen szavakat nyelvünk gyököknek tekintti, s a ragok meg egyéb toldalékok által magába szövi őket. Selmeczi György hívta föl a figyelmemet arra, hogy a zenei anyanyelvünk a gregoriánt pentatonná tette.

Zenénk szervességéről írja Bartók: „A népzene tehát a természet tüneménye. Mai formái olyan környékek öntudatlan alkotásának eredményei, amelyek minden kulturális befolyástól mentesek. Ez az alkotás ugyanolyan szerves szabadsággal fejlődött, mint a természet egyéb élő szervezetei: virágok, állatok, stb. Éppen ezért olyan gyönyörű, olyan tökéletes a népzene.”

Szabad a szórendünk, a szóalkotásunk; ki ne értene, hogy „Az időjónak befellegzett?” E szabadság csillog népezénék helyi változatainak szinte végtelen gazdagságában, sőt, a zenéhez kapcsolódó táncokban is. Talán ez az oka annak, hogy a mi táncaink, különösen a férfiaké nem közösségi, körtánc jellegűek, hanem szólókra, a táncos személyiségére épülnek.

Szülőfalumban élt egy híres táncos, Fülöp Feri bácsi. A néprajzosok sokat filmezték. Megkérdte őket egyszer tőle: Feri bácsi, tegnap ugyanerre a zenére a verbunkost úgy járta, most meg így? Azért, mert tegnap este fehérbort ittam, most meg pirosat.

Lehetséges, hogy zenénk és nyelvünk azért hasonlít annyira egymásra, mert bölcsőjük közös otthonban ringott a messi múltban, amikor még sem „finnugorok”, sem „törökök” nem léteztek?

Megérjük-e, hogy anyanyelvünk belső természete, népezénék és tánc-anyanyelvünk tananyag lesz a magyar oktatásban? Hogy Juhász eredményeit nyelvészeink átveszik, lefordítják-e a maguk tudományára és betemetik a köztük és a magyar ajkúak közt százötven éve mélyülő szakadékot?

Hogy mikor, hol és miként került ennyire mély kapcsolatba a magyar népzene a „keletiekkel” és a „nyugatiakkal” - egyszerre? Külön? A Kárpát-medencében? A Volga-vidéken? Nem tudjuk. Annyi biztos, hogy a kizárólag északra tekintő honi őstörténet-kutatás látkörébe Juhász Zoltán fölfedezése nem illeszthető. A tudós művész mindenesetre folytatja „ásatásait”.

Ma már csupán elhatározás kérdése, hogy Juhász módszerét nyelvészeink átveszik-e, lefordítják-e a maguk tudományára, s elvégzik-e az összehasonlító elemzéseket. Egyelőre ennek nem mutatkozik jele, márpedig az ő ideológiámentes módszere lehetőséget teremtené végre nyelvtudományunk, és a magyar ajkúak közt százötven éve mélyülő szakadék betemetésére.

CSZAKÓ GÁBOR

1 Kodály Zoltán: Magyarság a zenében, Magvető, Bp. 1984.

2 Frig kiadó, Bp. 2006.

3 Juhász Zoltán: A magyar népzene eurázsiai kapcsolatainak vizsgálata mesterséges intelligenciák segítségével, A magyarság és a Kelet, II. Őstörténelmi Konferencia, Magyarok Világ szövetsége, Bp. 2008.

4 Juhász Zoltán, 2008.

Juhász László ravatala előtt

„Mikor egy kéz a másikat megalatja, - az áhitat köréd varázskört terem. Szavak helyett egy mozdulat bűvös kört húz, mint alkonyat vizén, ha gyűrűz a csend.”

(Tollas Tibor)

Ez a vereség utáni pillanat csöndje, de ez a győzelem utáni számvetés és feladatok előtti erőgyűjtés csöndje is. Mert minden emberi veszteség vereség is, a magunk veresége, gyötrelme: mit kellett volna érte, véle másképpen, jobban tenni, küzdelmében erősíteni. De mert veszteség, mert a cselekvő ember erőtere, helye üres marad, mert hiányozni fog, és mert teljes életet élt, ezért ez a hiány az ő győzelme is.

Kölcsey igazával: „Ki tetteiben megemlegettetik, az halhatatlan lesz.”

László! Búcsúzni, a viszontlátás reményével köszönetet mondani, elköszönni igen, de eltemetni Téged sem tudlak.

Most, mikor földi vándorutad bevégeztetett, megidézem nagykunsági református őseidet, őseid földjét, a Hortobágy-Berettyó partját, Mezőtúr városát, idézem szülővárosodat, Somogyországban, a Dráva és a Balaton ölelésében Kaposvárt, a szeretetben gazdagító, nevelő gyermekkort, s megidézem szellemi szülőöthonodat, itt Győrben a Bencés Gimnáziumot, a pécsi és a pesti jogi egyetemem.

1956 nyarán kaptál jogi diplomát, de valójában Téged is 1956 októberre avatott, s kaptál egy életre szóló történelmi diplomát, amely a haza szent ügyének szolgálatára kötelezett.

Evilági, földi vándorutadon 1956. november a megtorlás előli menekülés évszaka, és az útjelző települések: Bécs, München, Fraknó, végül 1993-ban Paloznak, ez a Balatonra néző, erőt sugárzó csöpp falu a Bakony déli lábánál.

Az utóbbi évek billentették a mérleget a hazai föld javára: 35 évet éltél idegenben, de nem idegenek között, hanem a nemzeti varázskörben, a nagyvilágban szétszóratott, a történelmi hazáért áldozatra kész, cselekvő magyarok közösségében.

Harminchárom esztendőn át a Szabad Európa Rádió értékműtő és értéket fölismerő krónikása voltál. A magyarság szent ügyének szolgálata, állandó szellemi készenlét, hivatástudat, szakmai tisztesség, a hiteles tájékoztatás jellemezte szerkesztői munkádat, műsoraidat. Emlékezetes marad a Magyarok a nagyvilágban, a Protestáns világ, a Lármafa, a Tiszta forrás, a Barangolás a magyar múltban. Megtiszteltél azzal, hogy ez utóbbi címmel könyvedet Lakiteleken, az Antológia Kiadónál jelentethetjük meg.

Ezt megelőző könyveid címei is jelzik, hogy a történelmi valóság kutatója voltál, s olyan területekről tudósítottál, gyűjtöttél tényadatokat, tártál föl összefüggéseket, ahonnan ma már hiányos volna a leletmentés: Bécs magyar emlékei, Burgenland, a Várvidék történelmi útikalauza, Magyarok az Újvilágban, Héttoronytól Kufsteinig, Mátyás király Bécsben. 1990 után pedig, többek között Balogh Laci társaságában dokumentumfilmekkel rögzítetted Bécs magyar emlékeit, a kövek üzenetét, vagy hiteles filmet készítettél Győr 1956-os történéseiről. Megszólal a győri vaskakas címmel.

Lakitelek születésének Te is cselekvő részese voltál. 1987 nyarán a szögesdrótakadály túlsó oldalán

ültünk fraknói házad kertjében, Rozália hegyén, s néztük Tollas Tiborral hármásban, a távolban homályló Magyarországot. Arról beszéltem, hogy a bűvópatak alatti másik Magyarország hol és hogyan törhet felszínre. Hinni akartatok nekem, de Ti is és magam is tudtam, hogy a tavaszi áradáshoz több kell, több erő, hogy elmossa a szennyet, hogy érzékelhető legyen a történelmi hévizek, források gyógyító hatása.

Akkor, 1987 nyarán egy évtizedet bizalma volt az esélylatozó, tervezető beszélgetés mögött. A fenyegetett állapotban átcsempészett hírek, tiltott könyvek, újságok, kéziratok, erősítették ezt a feltétel nélküli, kölcsönös bizalmat. Az évek során azt is föl mérhettem, hogy valójában mennyire szabad a Szabad Európa Rádió, és azt is, hogy mennyire lehet szabad egy majdani Magyarország.

László, Ti voltatok azok, Tollas Tiborral, Borbándi Gyulával, a szűkebb Varázskörrel, a nemzeti emigráció legendás személyiségeivel, akik józanító gondolatokkal óvtatok, ha a tervezetésben a valóságtól messzire ragaszkodtam. Ha személyesen nem is, de így voltatok részesei a lakiteleki sátoroknak, az ezt követő országot mozgósító nemzeti erőternek, később a lakiteleki Népfőiskolának, ahol a nemzeti emigráció nem csak levéltári, múzeumi és kiállító helyet kapott, de fórumot is.

Ott voltál 1989 júniusában a Hősök terén, augusztusban filmeztetted a vasfüggöny bontását és ünnepi elégtétel volt, hogy a szabad választások után együtt léptük át a határt Tollas Tiborral.

László, köszönöm földi életedet, a nemzeti önismertető szolgáló munkásságodat. Köszönöm, hogy a szabad választások után itthoni közszolgálatot vállaltál 1993-94 között az MTV hírigazgatójaként, 1996-1998 között pedig a Magyar Rádió Közalapítvány Kuratóriuma alelnökésként.

Rendkívüli körülmények között próbáltad a lehetetlen helyzetben a lehetséges nemzeti törekvéseket erősíteni.

Ezt tetted nyolc esztendőn át a Magyar Örökség Díj Bírálóbizottsága tagjaként is.

1956 élménye, az emigrációs évtizedek, a rendszerváltás történelmi lehetősége, ellentmondása és feszültsége megedzett Téged is. Az alattomos támadásokban is képes voltál belső lelkirojt mozgósítani.

Ellenfelet és ellenséget megemmisítő mosolyodban angyalok derűje volt.

Történelmi példázat marad, ahogy tényadatokkal, mintaszerű alapossgal álltál ki 2005-ben a poszt-kommunista sajtó által méltatlanul meghurcolt Tollas Tibor igazsága mellett.

A bevezetőben idéztem, néked ajánlott vers utolsó szakaszával, a viszontlátás reményével, életműved jelenvalóságának tudatában búcsúzom, köszönök el Tőled, kedves László!

„Csak sejtéd, föl nem foghatod, mi tizennek a csillagok, száguldua szakadatlan. Naparcú Isten biztató mosolya az útravaló, hogy nem vagy egymagadban.”

László, Isten Veled! Isten Velünk!

LEZSÁK SÁNDOR

Győr-Nádorvárosi köztemető, 2008. december 12. (Kis- és rövidített változat)

Búcsú a mecénás Bezerédj Zoltántól

Október utolsó napjaiban még beszélünk telefonon. Beszámoltam neki, hogy miként zajlott le a Bezerédj-díj ez évi átadása Budapesten. A díj, mely az ő és elei nevével viseli.

A magyarországi „rendszerváltoztatás” után a Kölnben élő dr. Bezerédj Zoltán megkereste a magyar Művelődési és Közoktatási Minisztériumot és az emigrációja éveit alatt munkájából félretett pénzét ajánlotta fel „hasznosításra”. Azt javasolták neki, hogy a felajánlott összegből hozzon létre egy alapítványt és jelölje meg a célt. Így tett.

1993 októberétől kezdődően, az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulójához közel eső napon adják át – kezdetben egy, majd két személynek – a Bezerédj-díjat. Dr. Bezerédj Zoltán nevével, önzetlenségét ez a díj örízni fogja évtizedekig. Akik ismerték őt, életünk végéig emlékezünk rá. Arra az emberre, aki az 1956 utáni magyar emigráció önzetlen, a forradalom és szabadságharc eszméit soha nem feledő, meg nem tagadó tagja volt.

Hosszú út vezetett a Somogy megyei Marcaliból (1922. május 6.) Kölnig (2008. november 8.). 1944-ben kapott diplomát a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. 1945-ben szovjet hadifogság követte. 1946-tól a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője, majd középiskolai tanár volt. 1956 decemberében kalandos úton hagyta el az országot, hogy előbb Franciaországban, majd Nyugat-Németországban tanuljon és dolgozzon. A kölni Volkshochschule docense, majd a Deutsche Welle, illetve a

Deutschlandfunk rádióadó magyar szerkesztőségének munkatársa volt évtizedekig.

Rádiós újságírói munkája mellett magyar és német lapokban írt rendszeresen. Számos könyve jelent meg emigrációja éveit alatt – főleg német nyelven –, melyek közül az elmúlt közel húsz esztendőben magyarul is közreadtak néhányat Magyarországon.

Cikkei közül nem kevés a Bécsi Napló hasábjain látott napvilágot. Mindenről volt véleménye és azt következetesen képviselte. A magyarországi „rendszerváltoztatás” nem csak örömmel, de reménnyel is eltöltötte. Bizott abban, hogy új, demokratikus, a kommunista múltjával leszámlálni képes ország születik. Ebben részben csalódnia kellett, de tudomásul vette a „magyarországi helyzetet”. Úgy vélte, az ország jövője azok kezében van, akik Magyarországon élnek. Az egykoron kényszerből hazájukat elhagyni kényszerültek feladata a tanácsadás, az önzetlen segítségnyújtás és a kritika. Ő mind a hárommal élt élet utolsó pillanatáig.

Most már a túlvilágról figyelheti, hogy miként élünk vele mi, akik itt vagyunk még és talán meg-megkérdezi tőlem majd a Bezerédj-díj átadása előtt és után, hogy megérdemelték-e a díjazottak? Magam is úgy látom-e a döntést, mint a kuratórium, amelynek – az első díjazott (1993) jogán – tiszteletbeli elnöke vagyok.

Zoli bácsi! Figyelek ezután is, immáron helyetted is. Nyugodj békében a kölni Melaten Friedhofban, ahova 2008. december 4-én kísérték el barátait, ismerőseid és tisztelőid utolsó utadra.

SZAKÁLY SÁNDOR

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

P.I.Csajkovszkij, Csipkerózsika, balett – St. Pölten, Festspielhaus; márc. 20., 21.

Emanuel Gat Dance, Schubert és Sztarvinszkij, tánc – St. Pölten, Festspielhaus; febr. 14.

Musical Stretching, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; márc. 12.

L.v.Beethoven, Eroika, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; febr. 16.

A gyűrűk bolondja (Strauß, Sztarvinszkij, Wagner), koncert – Grafenegg, Auditorium, Reitschule; márc. 21.

Egon Schiele, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; márc. 15-ig

Az erotika a karikatúrában, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; febr. 8-ig

Báli kalendárium, Alsó-Ausztria: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-niederoesterreich.php>

Bécs

J. Strauß, Denevér, balett – Staatsoper; febr. 2., 4., márc. 6., 9., 12., ápr. 13., 18.

Queen, tánc – Volksoper; febr. 10., 13., 23., márc. 10., 19., 22.

G. Verdi, Un ballo in maschera, opera – Staatsoper; febr. 3., 6., 9.

G.Puccini, Tosca, opera – Staatsoper; márc. 5., ápr. 25., máj. 9., 12.

J.Haydn, Le Pescatrici, opera – Wiener Kammeroper; febr. 24 – márc.21.

W.A.Mozart, Don Giovanni, opera – Schlosstheater Schönbrunn; márc. 26., 27., 30., 31.

Haydn és Mozart, koncert – Michaelerkirche, Kapitelsaal; márc. 19.

Haydn és az állatok, koncert – Michaelerkirche, Kapitelsaal; febr. 8.

MGT – Master Guitar Trio, dzsesszkoncert – Konzerthaus; márc. 2.

The Second City Comedy Club Chicago – Vienna’s English Theatre; márc. 9–14.

G. Feydeau, Floh im Ohr, próza – Theater i. d. Josefstadt; febr. 5., 6., 9., 15., 22., 23., 26.

Pedro Calderón de la Barca, Das Leben ein Traum, dráma – Burgtheater; febr. 8., 9., 21., 22., márc.2.,

Jean Prouvé, kiállítás – Hofmobiliendepot; márc. 11 – jún. 21.

Rembrandt kora, kiállítás – Albertina; márc.4 – jún.21.

Ikonkiállítás – Dom- und Diözesanmuseum; 2009. febr. 28-ig

Ree Morton.The Deities Must be Made to Laugh, kiállítás – Generali Foundation; márc.1-jéig

Ernst Barlach & Käthe Kollwitz, kiállítás – Leopold Museum; febr. 13 – máj. 25.

The Game Is Over, kiállítás – Österr. Museum für angewandte Kunst; febr. 22-ig

Fantázia utazások, kiállítás – Wien Museum; 2009. márc. 29-ig

Báli kalendárium, Bécs: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-wien.php>

Burgenland

W. Shakespeare, Der Widerspenstigen Zähmung, dráma – Jennersdorf, Kulturzentrum; márc. 14.

I. v. Kürthy, Mondscheintarif, próza – Oberschützen, Kulturzentrum; ápr. 2, Eisenstadt, Kulturzentrum; ápr. 3.

Jazz.Connections, koncert – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; márc. 14.

Running Orchestra, különleges koncert – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; márc. 6.

Haydn-koncert – Eisenstadt, Schloss Esterházy; márc. 31.

Orchidea kiállítás és orchidea keresztelő – Eisenstadt, Orangerie; 2009. febr. 13–22.

Báli kalendárium, Burgenland: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-burgenland.php>

Felső-Ausztria

F.Cavalli, La Calisto, opera – Linz, Landestheater; febr. 8., 19., 27.

C. Stylanou, Picknick im Felde, opera – Linz, Landestheater; febr. 20., 24., márc. 6., 24.

P.Ablinger, Landschaftsoper, 3 Tage Wandelweiser, opera project – Ulrichsberg, Jazzatelier; febr. 27., 28., márc. 1.

“Camille Claudel”, próza – Linz, Posthof; febr.17–19.

Egy gyilkos szalon, dzsesszkoncert – Linz, Brucknerhaus; febr. 27.

Monty Alexander Trio JIM’s Support: The New Vocal Music Ensemble, koncert – Linz, Brucknerhaus; márc. 5.

Parov Stelar / Manufactur / Da Cruz, koncert – Linz, Posthof; márc. 27.

Musica Caesarea Ars Antiqua Austria, J. Haydn, K. Kohaut, F. Schubert, koncert – Linz, Brucknerhaus; márc. 4.

A varázslás mestersége, kiállítás – Linz, Nordico Stadt Museum; febr. 6 – ápr.26.

A „Führer” kultúrfővárosa, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; 2009. márc. 9-ig

Báli kalendárium, Felső-Ausztria: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-oberoesterreich.php>

Karintia

Az Operaház fantomja, musical – Klagenfurt, Messe-Arena; febr. 18.

Égi kövek, kiállítás – Klagenfurt, Landesmuseum; 2009. márc. 29-ig

Báli kalendárium, Karintia: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-kaernten.php>

Salzburg

B. Britten, Death in Venice, opera – Salzburg, Landestheater; febr. 14., 18., 21.

Hommage □ Jacques Brel, koncert – Salzburg, Schauspielhaus; febr. 11–14.

Great New Jazz, koncert – Salzburg, Jazzit; febr. 20., 27.

A Tribute to Art Blakey, koncert – Salzburg, Urban-keller; febr. 27.

Sensai, a fehér szín, kiállítás – Salzburg, Residenz-galerie; márc. 13 – ápr. 26.

Nancy Spero, The Woman as Protagonist, kiállítás – Salzburg, Museum d. Moderne; febr. 21 – jún. 14.

175 éve Játék Museum, kiállítás – Salzburg, Spielzeug Museum; febr. 7 – 2010. jan. 9.

A dohány európai kultúrája, kiállítás – Salzburg, Barockmuseum; ápr. 19-ig

Hubert Sattler, Kosmorámák, kiállítás – Salzburg, Panorama Museum; jan. 31-ig

Báli kalendárium, Salzburg: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-salzburg.php>

Stájerország

Rock-Symphonic-Concert, koncert – Hartberg, Stadtwerke-Hartberg-Halle; febr. 8.

Nem végeztetted be az isteni teremtés, kiállítás – Admont, Stift; márc. 29 – nov. 8.

Diagonale, film fesztivál – Graz; márc.17–22.

Báli kalendárium, Stájerország: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-steiermark.php>

Tirol

„Carmen – Don Juan”, tánc – Innsbruck, Landestheater; febr. 21., márc. 4., 18., ápr. 19.

J. Offenbach, Les Contes d’Hoffmann, opera – Innsbruck, Landestheater; febr. 12., 28., márc. 6., 15., 22., ápr. 2., 22., 30.

„LIFE IS STRANGER THAN FICTION”, fotókiállítás – Innsbruck, Foto Kunst Stadforum; febr. 7-ig

Ulrich Peltzer, „Teil der Lösung”, felolvasás – Innsbruck, Literaturhaus am Inn; febr. 5.

„Müllerlaufen”, farsangi szokás – Thaur; febr. 8.

„Schemenlaufen”, farsangi felvonulás – Imst; febr. 15.

„Wampeler Reiten”, farsangi szokás – Axams; febr. 19.

Báli kalendárium, Tirol: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-tirol.php>

Vorarlberg

Th. Jonigk, Diesseits, musical – Bregenz, Theater am Kornmarkt; márc. 7.

A.-Ch. Focke, Himmel Sehen, színmű – Bregenz, Probehühne; febr. 1., 7., 11., 26., 28.

Újdonságok, kiállítás – Bregenz, Landesmuseum; febr. 14 – máj. 10.

Báli kalendárium, Vorarlberg: <http://www.ballkalender.cc/balkalender-vorarlberg.php>

Európa ajánlat

Hats: An Anthology by Stephen Jones, kalapkiállítás – Victoria & Albert Museum, Porter Gallery, Cromwell Road, London, Nagy-Britannia; febr. 24 – máj. 31.

Válogatta Homonnay Lea

Ps.: *Nem volt szerkesztőbizottságunk tagja, de szinte állandó munkatársa. Amíg – saját véleménye szerint – friss volt szellemileg, gyakran jelentkezett cikkeivel, arról az oldalról, ami a Bécsi Napló szemszögének is mondható: nyugati látószögéből figyelni az eseményeket, vélekedni a magyarországi változásokról és példákkal szolgálni egy-egy esemény megítéléséről.*

Az utóbbi években inkább „gyűjtése” átmentésére törekedett, ismétellen megküldve élete dokumentumait. Még hirtelen halála előtt is érkezett tőle anyag, arra kérve, őrizzük meg.

A Központi Szövetség iránt megnyilvánuló törődése abban is megnyilvánult, hogy többször küldött támogatást a „Bécsi Magyar Otthon” fenntartására. Már évekkorábban jelezte, hogy végrendeletében gondolt a Központi Szövetségre is, amiről időközben hivatalos értesítés is érkezett.

Bezerédj Zoltán azon emigráns írástudók közé tartozott, akik a befogadó országban végzett munkájukból éltek meg; a magyar vonalon kifejtett szellemi tevékenységükért nem vártak el ellenszolgáltatást, sőt, lehetőség szerint anyagilag is felkarolták ügyeinket. (Szerk.)

Honvág a négyzetten

Ha jól tudom, Amerikába készültek ők is, mint Szakállas Ábel. Meglehet, épp az ő példáján buzdultak neki annyira, hogy nyakukba kanyarították a tarisznyát, kezükbe vették a vándorbotot, s elindultak a nagyvilágba szerencsét próbálni. Hogy mi jöhetett közbe, mi nem, azt nem tudom, elég az hozzá, hogy tervük megghiúsult. Amerika helyett svéd földön kötöttek ki. Az első hónapok még elmúltak valahogy a fel-fedezés izgalmában, de aztán megjött a jószágú tél, s vele együtt a szomorúság. Bizony nem a zord skandináv éghajlat tette nehezzé szívüket, mert hiszen a csiki telekhez szokott emberfiának nemigen árt még a sarkkőri levegő sem, hanem a honvág meg a mérhetetlen nagy árvaság. Család nélkül, asszony nélkül, a megszórt környezet nélkül olyan árva volt a két székelő atyafi, mint amilyen árva csak Mikos Kelemen lehetett Rodostón, vagy Kőrösi Csoma Sándor Tibetben.

Nehezen teltek a korán leszakadt esték, mert embereink egyre csak hazagondoltak. Otthon ilyenkor minden becsületes gazda óljában ott gömbölyödik egy-két levágni való malac. Székelyeinknek kiváltképpen a reggeli-esti etetések áhítatos szertartása hiányzott, s a moslékba fedkezett hízó elégedett csámcsogása.

Hej, búnak eresztette fejét szegény Benedek, társa alig győzte vigasztalni:

– Hadd el, koma, majd csak lesz valahogy...

Addig okoskodtak, mígnem eldöntötték: karcsonyira disznót vágnak, lesz ami lesz. Hisz, a népi bölcseslet szerint is csak addig nehéz valami, amíg rá nem szánjuk magunkat, utána gyerekként az egész. Arra nézve aztán már nem ad útmutatást a Fennvaló sem, hogy mit kezdjen két ágrólszakadt székelő ezzel a nagy nekibuzdulással, ha épp a vikingek földjére vezette útjukat a sors. Hogyan lesz ebből füstölt oldalas, kocsonya és véres-májás? Hol lehet malacot venni? Egyáltalán: lehet-e élő disznót kapni valahol?

Kis utánajárással kiderült, hogy lehet, mégpedig egy közeli tanyán. Embereink már jó előtte összeesküzhettek az ólacsát, abban hízik majd a malac szép gömbölyűre jó főtt pityókán, korpán, meg finom moslékon. Ha nem is lesz másfél-két mázsás, mint otthon, de legalább hájasodjon egy kicsit, mert nincs annál nagyobb szégyen, mint mikor vékony a disznó hátán a szalonna.

A tanyasi ember csak nehezen tudta felfogni, hogy mit is akar kezdeni egy élő disznóval ez a két, fekete-bajuszú, nagydarab idegen ember, de aztán hagyta, hogy menjenek Isten hírével, miután nagy keservesen betuszkolták kimustrált kocsijuk csomagtartójába a visító állatot. Csendes jószág volt egyébként a malacka, így aztán a

szomszédok észre sem vették, hogy ott van. Az is igaz, hogy székelőink se várták meg, míg éhesen követeli a moslékadagját, ettették szorgalmasan, s mustrálgatták hájacskáját, miközben elégedetten dörzsölték tenyerüket. Olyan disznóölés lesz ez, hogy csak na!

Végre eljött a várva-várt szombat hajnala. Előtte való napon mindent előkészítettek volt, mint ahogy az asszonyép szokta azt odahaza. Volt ott apróra tört bors, főtt rizs, hámozott fokhagyma, szárított csombor, pirított hagyma, májas-véresbe való illatos fűszer, s egy csomó meg paprika. Még húsdarálót is vettek erre a nagy alkalomra, meg egy üvegecske szilvóriomot.

Szikráztak a csillagok, s székelőink csizmája alatt csikorgott, ropogott a csontkeményre fagyott hó, amikor kimentek az ólhoz.

– Na, te Benedek, én mindjárt elszámom magam... Olyan szép ez, mintha otthon lennék, esküszöm.

Hogy egymás előtt szégyenben ne maradjanak, gyorsan leöntöttek torkukon egy kis szív-erősítőt, aztán csak nézték a pálinkásposharat nagy komolyan, s hallgattak rá egy sort. Elsőnek Benedek szedte össze magát:

– Mehetünk – dörögte, s elindult a késsel.

Társa nagy elszántan a nyomában bandukolt. De alig láttak a könnyektől. Talán ez lehetett az oka annak, hogy az első dőfés nem talált. Benedek sok disznót olt odahaza, így aztán nem is számított arra, hogy megtörténhet vele ez a nagy szégyen. Bizony, az ügyel-bajjal előrángatott és lefogott állat épp akkor ugrott meg, amikor a Benedek karja lesújtani készült. A hosszú kés belevágódott a menekülő disznó oldalába, mire az, fellökve tálat, embert, velőtrázó ordítással rohanni kezdett a szent hétvégi álmukat alvó, békés svéd szomszédok házai között.

A hatás nem is váratott magára sokáig. Pillanatokon belül ott termett a rendőrség, kutyástól-macskástól, s hangosbmondón szólították megadásra a halálra rémült bölléreket. Különösebb ellenállást egyikük sem tanúsított, így aztán azonnal őrizetbe vették őket és az áldozat holléte felől faggatóztak. Végül a vérnyomokat követve rábukkantak a sebzett állatra. Ekkor derült ki, hogy nem brutális gyilkosság hiúsult meg itt, hanem békés disznóvágás. De ettől még nem lett egyszerűbb a dolog, hisz állatorvost is kellett hívni, aki megállapította, hogy a disznót egy jól irányított lövéssel azonnal meg kell szabadítani szenvedéseitől. Pár óra további hercehurca, kihallgatás, jegyzőkönyvbe vétel és egyebek után Benedekék végre hazamehettek, de csendháborítás és állatkínzás vádjaiakkal akkora bírságot sóztak a nyakukba, hogy csak pislogni tudtak ijedtükben szegények.

– Még jó, hogy ennyivel megúsztuk – zárta le a vitát egyikük, s ezzel többé disznóvágásról nem is esett volna szó közöttük, ha be nem köszönt a következő tél, s a csípős levegő eszébe nem juttatja székelőinknek az otthoni karácsonyt, meg a jó disznótoros vacsorákat.

Ejnye, nagyokat nyeltek, sóhajtoztak, de annak okáról a világért se szólt volna egyikük sem, míg aztán egy szép napon azzal állított haza Benedek:

– Na koma, mégis csak lesz disznóölés!

Nagyot nézett erre a székelő, s hitetlenül ingatta fejét:

– Hát aztán, az hogy lesz, hogy ne legyen ismét baj belőle?

Benedek hamiskásan mosolygott bajusza alatt:

– Mert mi rosszul csináltuk, s azért lett baj. Itt másképpen szokták. Megérdeklődtem.

Nagy büszkén elmesélte, amit megtudott. Hogy ne érezze a disznó, mikor szúrják, s ne szenvedjen, el kell altatni előtte. A legjobb gáz-zal. Attól úgy elalszik, mint Csipkerózsika. Aztán jöhet a kés.

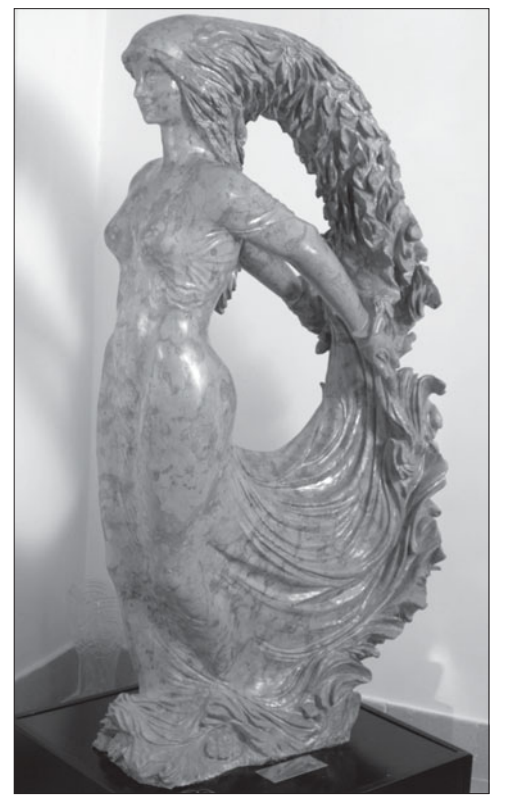
– Az már más – derült fel a koma arca, s lelki szemei előtt ott lebegett már a rúdról lecsüngő jófajta füstölt kolbász, orrában érezte a disznóperzselés mindennél finomabb illatát, elképzelve az asztalon remegő nagy tál kocsonyát, vastag zsírréteggel a tetején, jól megpaprikázva.

Hát ez egyszerűbb, mint gondolták volna. Harmadnapra minden készen állt. A frissen vásárolt malacka ott röfögött a tavalyi ólban, a ház mögött ott állt már a köteg szalma s a nagy, ezüstszínű gázpalack. Most nem sokat dédelgettek a disznót előtte, hanem csak ledugták a csövet a torkán. Kicsit vonakodott a szegény pára, de aztán szépen oldalra dőlt, s meg se nyikkant, mikor Benedek markolatig döfte szügyébe a kést. Szép nagy tál vért csurgattak ki belőle. Ebből lesz aztán a finom véres hurka, az ám! Nosza, rá a szalmára, hadd perzselődjék!

Hogy utána pontosan mi is történt, azt egyikük se tudja visszaidézni, csak egy nagy durranásra emlékeznek, meg arra, hogy utána úgy eltűnt a disznó, mintha soha nem is létezett volna. Véres cafatait a harmadik-negyedik szomszéd kertjéből szedegették össze, hogy mentseik a menthető.

Másodszorra se lett disznótoros vacsora, csak egy újabb hatalmas büntetés. Embereink megegyeztek abban, hogy a bírságot az érdemelné meg leginkább, aki, mikor kioktatta Benedeket a svéd disznóölési módokról, elfelejtette megemlíteni azt az apróságot, hogy széndioxidral szokás elaltatni az áldozatot, nem pedig fűtőgázzal.

VERESS MÁRIA

Európa

Tunyogi Csapó Gábor

Meddig tűr a lélek?

*Volt rács és tüske-drót, volt bányalég.
A kor falában zárvány-emberek.
Sötét felhőben megfulladt az ég.
Megüszkösdödek eltöltött sebek.
Penész – nem hó – takart tar földeket.
Ezernyi torz formát öltött az élet,
holt rendet őrzött gyilkos szörnyeteg...
Mennyit kibír! De meddig tűr a lélek?*

*De támad szélvihar, fölzeng az ég,
és felvillannak tiszta fegyverek,
vad láng süvölt, országnyi máglya ég,
és minden kárpit földig megreped.
A fellegekből vér és tűz pereg,
de milliók szájából száll az ének,
mely robbanón vet szét időt s teret.
Ó mennyit bír! De meddig tűr a lélek?*

*Aztán? Megdermed minden. Itt a vég?
Maradt még élet, mely tovább mehet,
elszórt parázként izzik, még a jég
alatt is átél hosszú éveket?
Így lőn. Az új nap földereghetett.
De eltorzult fények és remények.
Ki forraszt össze tört gerinceket?
Sokat kibír? És meddig tűr a lélek?*

Ajánlás:

*Ó ember! Újra rossz törvényeket
szabnak rád árulók és volt pribékek!
De mégis: azt el nem feledheted:
mindent kibír; de el nem tűr a lélek!*

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Hat éven keresztül tanult művészeti anatómiát és különféle művészeti technikákat *Kolozsvári Grandpierre Miklós*, aki 1950-ben, Budapesten látta meg a napvilágot. Húszas éve elején porcelángrafikusként és könyvillusztrátorként dolgozott. 1975-ben felvételt nyert a Földművészetek Stúdiójába és a Rézkarcoló Művészek Alkotó Közösségébe, ahol lehetősége nyílt nemzetközileg elismert művészekkel is együtt dolgozni. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének 1980 óta tagja. Ebben az évben került megrendezésre első külföldi kiállítása Stockholmban. Ezt követte 1981-ben Frankfurt, 82-ben Koblenz és Barcelona. Ez utóbbi város kiállítása kapcsán élete első külföldi ösztöndíjával, a B.A.T. ösztöndíjjal jutalmazta. Közel száz önálló kiállítása volt, különféle magyar és nemzetközi galériákban. Az osztrák közönség több alkalommal ismerkedhetett meg munkássága különböző területeivel. Művészeti anatómiát is oktatott Németországban, majd Ausztriában. Több jelentős kitüntetés között a Graz városától 1993-ban kapott *Goldene Albrecht Dürer Medaille* egyike az okvetlenül megemlítendőnek. A művész 1995 óta Honton magániskolát vezet, ahol festészetet, grafikát, művészeti anatómiát és szobrászatot tanít tehetséges fiataloknak.

A mai Jászság (Egy erdélyi és egy Duna-melléki szemével)

Egy népcsoport önmegítélésének fontos forrása hétköznapijainak, ünnepeinek művészi eszközökkel történő megörökítése. Bizonyára ezért kértek fel a magyarországi jászok két alkotót arra, hogy tárgyi és emberi világunkat, arculatunkat felmutassák. Ezt tette az elszármazott jászságiakat tömörítő Jászok Egyesülete *Dobos László* ügyvivő vezetésével. Az egyik alkotó *Korniss Péter* Kossuth-díjas fotóművész, a másik pedig egy jeles újságíró, *Szále László*.

Ennek nyomán megszületett 2001-ben *Korniss Péter* Jászság: Tájak, korok, emberek: Land and People: Landschaft und Leute háromnyelvű fotóalbuma, amely azóta már a második kiadást is megérte.

Ezúttal *Szále László* tollából látott napvilágot egy újabb gyönyörű könyv, amelyet *harminc Korniss-fotó* ékít. Minden ízében személyes, átél, átgondolt munka, amely természetesen nem nélkülözi a jászok történetének eddig feltárt tényezőit sem. A szerző belelátott a jászok életébe, és ennek alapján látványban is elegáns, sokatmondó könyvben fejt ki a tájegység számos és beszédes jellemzőjét. A két mű vajszínű összefonódik. A *Korniss Péter-i* vizualitás minden fejezet, részlet meghatározó eleme.

Korniss Péter fotói szinte tapinthatóvá teszik *Szále László* könyvének információit, intellektuális és emocionális összetevőit. Életre kelti az írott szót, egyben csomópontokat jelöl meg és ki.

Ennek következtében közel tudunk kerülni az alkotókhoz, az íróhoz, a művészhez. Mind a két jeles személyiséget befogadta a Jászság, a jászok. *Szále László* így vall arról: „Nem va-

gyok jász, s korábban vajmi keveset tudtam erről a tájról, meg az itt élő emberekről. Életem ajándékának tekintem, hogy ez valamelyest megváltozott.” Ugyanő említi egy fejezetcímében – Akit fogva tartottak és tartanak a jászok – *Korniss Péter* fotóművészt: „Gyönyörű munka volt. De a Jászság nem ereszt. A tavalyi világtalálkozón... újra azt éreztem, hogy én itt mennyire otthon vagyok.”

A szép könyv egyben igazi útmutató, kalauz nekünk, jászoknak is, de különösen azoknak, akik csak hallottak az e tájon élt és élő emberekről. Először szó esik a népvándorlás folyamán a Kárpát-medencébe került jászokról és kunokról, akik ma is azon a helyen élnek, ahová IV. Béla magyar király telepítette őket, sőt, a tájegység megnevezése is sajátos: Jászság, Kiskunság, Nagykunság. Katonai szolgálatuk fontos volt a közelgő tatárok miatt, de a későbbi századokban is. Ezen a földön sokáig szabadok, szabad emberek voltak, míg 1702-ben Lipót király eladta őket a Német Lovagrendnek.

Ez a tragikusan megélt fordulópont valószínűtlenül nagy elhatározásra, az önmegváltásra készítette eleinket. 1745. május 6-án *Mária Terézia* aláírta a jászokunok szabadságát újra szavatoló okmányt. *Szále László* szerint: a jászoknak nem eredetmondájuk van, hanem önmagukra találási mondájuk – önmegváltásban, a redempcióban. A kifizetett 500.000 rajnai forint szinte egyszer s mindenkorra meghatározta a jászok életét.

A szabadságsarc (*Szále László* teremtette szófordulat) a visszanyert szabadság mellett

rendkívül takarékos életre készítette, ha nem kényszerítette eleinket, és ez mindmáig fontos, lényeges vonása ennek a népcsoportnak.

A jász öntudat fontos forrásai az évente megrendezett Jász Világtalálkozók. Ugyancsak meghatározó élmény forrása a *Lehel kürtje* vagy a *Jászkürt* is. Eredete a mondák világába vész. A jászok időről időre öngazolásukat látják benne. A Jász Múzeum legbecesebb darabja, amelyet olykor-olykor meg is szólaltatnak. Az öntudat gyarapítói azok a helyi művészek, pedagógusok, helytörténészek is, akik közül immár 18-an nyerték el a Jászságért Díjat.

Bizonyos, hogy a jászok magukhoz tudják hasonítani mindazokat, akik vonzkörükbe kerülnek. Kemény életük nem nyújtott más lehetőséget számukra. Szinte végig vigyázták kiváltságait, s ennek következtében nagyon meg gondolták, kiket fogadnak be. Akiket befogadtak, azokat igyekeztek segíteni, s a jóakarattal rendszerint meghozta gyümölcsét.

Így alakult a Jászságba telepített ipari üzemek esetében is. A gyűttmenteket befogadták, igyekeztek őket helyhez kötni, mert tudták, hogy csak ebben az esetben lesznek sikeresek, és a Jászság is csak velük együtt munkálkodhat eredményesen. Ez sikerült az egykori *Lehel Hűtőgépgyár* utódjának, a ma svéd tulajdonú *Electrolux*nak fagyasztóládáival, porszívóival. „1991-ben érkeztek a svédkek a Jászságba. Eljászosodásuk folyamatban van.”

Szále László: Az én Jászságom. Korniss Péter képeivel. „A Jászságért” Alapítvány, Budapest, 2007. 144 oldal. 2900 forint

FARKAS FERENC

ELMULASZTOTT ALKALOM

Az amerikai magyarokról

Beszédből világ, elemzések, adatok amerikai magyarokról. Magyar Kültügyi Intézet kiadása, Budapest, 2008, 514 old.

Az MVSZ Nyugati Régiója részéről 1998/99-ben három "Történeti áttekintés és címtár" felmérést adtattam ki A világ magyarsága címmel. Ebben a sorozatban az Amerikai Egyesült Államok, Dél-Amerika és Európa szerepelt, Ausztráliára már nem került sor. Ezek a kötetek megtalálhatók a nagyobb könyvtárakban. Az amerikai címtárban akkor 133 magyar templomot, 25 apátságot és segélyegyletet, 20 iskolát, 7 cserkész intézményt, 27 cserkészcsapatot, 280 egyesületet, 42 újságot, folyóiratot, 9 rádióállomást és 9 magyar televíziót (összesen 552 amerikai magyar szervezetet) jegyeztünk fel. Ezek közvetlen megkereséssel kerültek a jegyzékbe, hiszen az egyesületek legtöbbje nem rendelkezik állandó címmel, a mindenkor változó elnöknek kell írni, egyben kérve a változások visszajelzését a postától. Évente kell egy körlevelet kipostázni ahhoz, hogy valakinek naprakész címjegyzéke legyen.

Az első kudarc után sem adtuk fel a kilincselést. Mint a Magyar Tudományos Akadémia Nyugati Magyar Tudományos Tanácsa tagjai Nagy Károlyal együtt kértük az MTA, a Határon Túli Magyarok Hivatala, és a Teleki Intézet segítségét ilyen felmérés elkészítésére. Végül sikerült a tervet elfogadtatni, és 2005-ben elkészült az első vázlat, másfél évet adva a megvalósításra. Ebből a különböző átszervezések következtében több mint 3 év lett, de végre ez év augusztusára a Magyar Kültügyi Intézet gondozásában megjelent, és a szelterszi társadalomtudományi tábortan Beszédből világ, elemzések, adatok amerikai magyarokról címmel bemutatják a felmérés tartalmazó könyvet.

Az biztos, hogy a kiadvány csalódást okozott. Nem akarom Papp Z. Attila szerkesztő nehéz körülmények és megszorítások között elvégzett munkáját lebecsülni, de a tanulmány nem az, amit az amerikai magyarok elvártak, vagy a jövőben hasznosítani tudnának.

Czoch Gábor és Papp Z. Attila bevezetője után a könyv öt részből áll. Ezek értéke és hasznossága változó. A könyv a bevezetőben megfogalmazott célt: az "Amerikai Egyesült Államokban élő magyarság meghatározó képviselői nyilvánvalóan azt is remélték, hogy fokozottabban felhívhatják a kormányzat figyelmét sajátos problémáikra", nem érte el. Sok mindent ki lehet olvasni a tanulmányból, de azt nem, hogy az miként ébresztené rá a mindenkori magyar kormányt az amerikai magyarok értékeinek megtartásával kapcsolatos felelősségére.

Németh Szilvia fejezete a hétféle magyar iskolák 2008-as helyzetéről ugyan csak öt iskola főbb jellemzőit vizsgálja (Cleveland, New Brunswick, Boston, Sarasota és Los Angeles) és jó értékelést ad arról, hogy mik az eredmények, nehézségek. Az amerikai magyar iskolák történetének rövid áttekintését – nagyon helyesen – olyan kiváló forrásmunkák alapján mutatja be Németh Szilvia, mint Fejős Zoltánnak az 1890 és 1940 közötti időszakot elemző tanulmánya, valamint Kovács Éva 1996-ban készült felmérése. Ezután sem törekszik arra, hogy néhány példából általánosítsa, ehelyett részletesen bemutatja azt az öt hétféle-idegényes iskolát, amely közül négyet személyesen látogatott meg, egyet honlap és távbeszélgetés alapján ismert meg.

Az iskolák (ahogy itt mindenütt) mind a szülők hihetetlen áldozatkészsége segítségével működnek és legfőbb céljuk a magyar nyelv és kultúra átadása a következő nemzedék tagjainak. A szülőknek a nagy távolságok miatt gyakorlatilag egész napjuk rámege a gyermekek iskolába szállítására és hazavitelükre. A tanárok legtöbb esetben térítés nélkül áldoznak fel szabadidejüket az oktatásra. Az iskolafenntartók a tankönyveket, felszerelést maguk veszik meg, és nem minden esetben sikerül térítésmentesen helyet kapniuk egy-egy templomnál, vagy intézménynél. A magyarországi tankönyvek legtöbb esetben nem váltak be, mert nem a külföldi magyar diákok ismereteire építenek. Nagy nehezen sikerült az anyarszági vezetőket még 1976-ban, az Anyanyelvi Konferencia segítségével rávenni, hogy képzett tankönyvírókat küldjenek ki, akkor születtek elfogadható tankönyvek, amelyek még mindig használhatók. (Ugyanez időtájt a Louisiana-i Árpádhon is kapott magyar tanárokat vagy tíz évig, ez volt az utolsó intézményes magyar oktatástámogatás Amerikában.) A jól megírt fejezetnek csak egy szépség-hibája van, hogy az idézetek jelzései sokszor hibásan mutatják az interjúalany kiletét.

A másik sikeresnek mondható fejezet Márton Jánosól van az Egyesült Államokban működő magyar szervezetek, közösségek adatbázisának fontosabb jellemzőiről.

Az általa vizsgált adatbázis, amely az Országos Széchényi Könyvtártól és a Magyar Távirati Irodától származik, összesen 607 elemet tartalmaz. (Ez a könyv megjelenése óta 682-re bővült.) Ellenőrzéskor azonban kiderült, hogy 143 már nem volt megtalálható. Véleményem szerint, ha valaki a megadott címetek felkeresi, legfeljebb ötszáz adat azonosítható. (Az adatbázis nem volt elérhető a megadott MTA kisebbségku-

tató Intézetének honlapján: www.mtaki.hu, sem a kutatásban résztvevő romániai Omnibus Kft. honlapján: www.omnibus-srl.ro). A szervezetek háromnegyede: Ohio, California, New York, New Jersey, Florida, Pennsylvania és Illinois államban található. Az elemzés három kategóriában - helyi, köztes és országos hatáskörű - vizsgálja a szervezeteket és megállapítja, hogy leggyakrabban mely hatáskörrel rendelkezik. Ezek főfeladata a baráti kapcsolatok fenntartása, egyben, főleg a magyar nemzeti ünnepek (1848, 1956) alkalmával, a nemzeti érzés és a magyar kultúra ápolása. A fejezet másik része a szervezetekhez kiküldött kérdőívek feldolgozása. A gondos statisztikai elemzés problémája, hogy a kitöltő határidő ellenére az elküldött 350 kérdőívre csak 45 válasz érkezett vissza.

Ehhez a részhez kapcsolódik Papp Z. Attila angolul is közölt fejezete "Az amerikai magyar szervezeti élet és identitások értelmezési lehetőségei" címmel, amely mintegy az egész kötet összefoglalója. Lényegében arra keres választ, hogy milyen a diaszpóra léti kapcsolata önmagához és az óhazához. A szakmai felkészültséggel megírt cikk végigvezet az amerikai diaszpóra különböző identitás-lehetőségein és vizsgálja azoknak az óhazához, valamint a befogadó államhoz való viszonyát. Megkísérli csoportosítani az etnikailag zárt (csak magyarul működő), illetve nyitott (angol nyelvű és külső kapcsolatokkal rendelkező) szervezeteket.

A Pakot Levente által elkészített "A 2000. évi amerikai népszámlálás jellegzetességei és kihatása az amerikai magyarok számbavételére" című terjedelmes statisztikai feldolgozás végeredményében alig ad többet, mint amit Nagy Károly röviden összefoglalt a „Hány magyar él az Egyesült Államokban a XX. század végén” című cikkében. A 2000. évi népszámlálás 1 millió 398 ezer személyt mutat ki "magyar" vagy "magyar és más" származásúnak. Ezek közül 904 ezer első, 494 ezer fő pedig második generációs. (1990 és 2000 között a magyar származású népesség 11,6%-kal fogyott.) Az otthonában rendszeresen magyarul beszélők száma kevesebb mint tíz százalék (111.320), és ők nagyrészt az újonnan érkezettek közül kerülnek ki. Megítélésem szerint az Amerikában magyarul tudók száma megközelíti a félmilliót.

A tanulmány leginkább vitatható része a címado terjedelmes fejezet, amely interjúk alapján kívánja bemutatni az amerikai magyarságot. Az esetlegesen kiválasztott interjúalanyok által összeállított szöveg inkább "szövegszöveg" álló világképet ad. Hosszan lehetne tárgyalni az írás tévedéseit, mind alaptételét tekintve (lehet-e egy ilyen kisszámú, nem jellemző csoport kiragadott idézeteit általánosítani?), mind az amerikai olvasó számára ellenérzést kiváltó megfogalmazást (magyarkodás, a sajtóról lábjegyzetben közölt pletykák felsorolása stb.), valamint a kihagyásokat. (Magyar News, Nyugati Hírléve stb.). Elfogadhatatlan, hogy a szalagra vett beszélgetések szövegét átolvasásra nem küldik el a beszélőnek. Erre a rövid határidő sem mentés. Összefoglalásként elég azt megjegyezni, hogy enélkül a fejezet nélkül a tanulmány értéke sokkal jobb lenne, annak ellenére, hogy a felvetett témákkal érdemes lenne komolyabban foglalkozni.

Éppen a közölt válótlanságok és nem bizonyított állítások miatt a kiadó - tudomásom szerint - a könyvet levette a honlapjáról és leállította a terjesztést.

PAPP LÁSZLÓ

Sine ira...?

A kötet másfél éves előkészítő kutatás, "pilot study" eredményének tekinthető. Sürgősen szükséges egy alapos, részletes, több éves tudományos kutató, felmérő program megszervezése a magyar nemzetnek az Amerikai Egyesült Államokban élő részéről az eddig megismert tények felhasználásával, történeti és jelenkori értéktérítő munkálkodása további adatainak számbavételével és egyes következtetések, vélekedések felülvizsgálásával.

Hogy miért csak másfél éves "pilot project"-re, s benne mindössze néhányet amerikai terepmunkára jutott felelős szándék, akarat és lehetőség biztosítás, annak természetesen nem a kutatók és a kötet szerzői az okai.

"Sine ira et studio", pártatlanul, harag és részrehajlás nélkül tanítja Tacitus, római történetíró *Annales* című művének bevezetőjében. Hogyan valósítja meg ezt a felkutatást ez az amerikai magyarokról szóló kötet?

Idézzünk néhány mondatot:
"Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a szervezeti élet által generált amerikai magyar etnikus kultúra... ma már inkább 'gyökértelen' (kiemelés NK) (421. oldal).
"...összességükben ezek... az amerikai civil társadalmi eszmény logikáját átvevő *szabadidős*, (kiemelés NK) önként vállalt kvázi szegregált tevékenységek a szélesebb társadalomba vett integrációt erősítik..." (421. oldal).

"... a szervezetek egy része nem tud kellő hatékonysággal működni, ezért gyakran egy sajátos *vidékiség* (kiemelés NK) jellemzi ezeket." (422. oldal). A *provincializmus* (kiemelés NK)... állapotát jól tükrözi az

amerikai magyar közösségek sajátos ellentmondása..." (423. oldal).

"... az Amerikába *szakadt* (kiemelés NK) népcsoportok olyan új közegbe kerültek, ahol az otthonról hozott értékekkel nem tudnak mit kezdeni." (419. oldal)

"Ebben az alfejezetben... az amerikai magyar szóhasználatban '*magyarkodásnak*' (kiemelés NK) nevezett... tevékenység-együttesnek az interjúk során felmerült fontosabb kérdéseit, megállapításait igyekezzünk csoportosítani" (135-136. oldal): a magyarkodás értelmezései és megélése; a magyarkodás mint civil társadalmi tapasztalat; mint kontrasztelekció eredménye; mint időhasználati kérdés; pszichikai kihívásai" (136. oldal).

E vélekedések, feltételezések, minősítések valószínűleg megint csak a káros idő- és költségvetés-megszorítások következményei. Egyedi "pillanatfelvételek" néha inkább sztereotípiákat, torzított eredményeztetnek, mint általánosabb érvényű valóság-ismereteket. (Néha tényleg "nem látszik a fáktól az erdő.") E minősítő vélemények még a könyv adataival sem mindig egybevágók.

Az amerikai magyarság nem *gyökértelen*, hiszen magyar kulturális gyökerei gondozását, művelését, következő nemzedékeknek átadását műveli, a könyv számos adata, leírása szerint is.

Nem *szabadidős* tevékenységet folytatnak. "E nemzetifelt paradigmatban a magyarságmegtartás központi helyet foglal el, amelyet magyarságszolgálattal, nemzetileg elkötelezett módon, hivatással lehet és érdekes művelni. Az ezt vallók számára a magyarság nem 'hobby-magyarság', hanem elkötelezett tevékenység-együttes" (207-208. oldal).

Nem *provincialis, vidéki*, hiszen ha a következő részletes és alapos felmérés kutatói majd átnézik az amerikai magyar szervezetek meghívott előadói listáját, akkor ott olyan nevekkel fognak találkozni mint Illyés Gyula és lánya Illyés Mária, Németh Magda és Wigner Jenő, Sütő András és Teller Ede, Weöres Sándor és Kányádi Sándor, Dobos László és Csoóri Sándor, Faludy György és Farkas Árpád, Czine Mihály és Antall József, Jeszenszky Géza és Duray Miklós, Tornai József, Püski Sándor, Király Béla, Kovács Imre, Deák István, Görömbei András, Nagy Gáspár, Vizi E. Szilveszter és hosszan folytathatnánk a névsort.

Nem *szakadtak* Amerikába magyar népcsoportok, hanem a század elején kivándorolt, a második világháború után, és az 56-os forradalom leverése után kimenekült magyarság nagyon is tudott mit kezdeni az otthonról hozott értékekkel.

Magyarkodás? Hogyan határozza meg ezt a szót a *Magyar Értelmező Kéziszótár?* (Bp. 2003.): "magyarkodás, fn, pejor. Az a tény, hogy vki magyarságát fitogtatja." És az Országos Magyar Angol Nyelvtudományi Központ (Bp. 2002.)? Így: "*magyarkodás*, exaggerated, sham profession of one's being a true Hungarian"; Sham: hamis, ál, nem valódi, csalás, ámitás, színlelt (Ország: *Angol Magyar Nagyszótár*, Bp. 2002.).

Az általam 50 éve ismert mervádó köreinkben nem lebecsülő, pejoratív "magyarkodásnak" hívjuk amerikai magyar szervezeteink, egyházaink, egyesületeink és tagjaik felelős magyarságszolgálati tevékenységét. A könyvben az 53 mélyinterjú adó amerikai magyar közül csak hatan használták a "magyarkodás" kifejezést – ők tudják, miért. Nem indokolt és nem igazságos azt mondani, hogy az amerikai magyar közösségek tagjai általában álságosan és dicsekedve fitogtatják magyarságukat a közösségi életükben. Magyar iskolákat, egyházakat, szervezeteket, egyesületeket, múzeumokat fenntartani, dollár-ezreket a marosvásárhelyi Teleki-téknák összegyűjteni, magyar oral history – szóbeli történelem előadás- és könyvsorozatot szervezni, a Kárpát-medence magyar kisebbségi közösségei jogvédelmére mozgalmakat működtetni, a magyar történelem tényeiről angol nyelvű könyveket kiadni: hamis, álságos, fitogtató "magyarkodás"? Inkább az állapítható meg a kutatás felméréseiből, hogy az amerikai magyar közösségek általában büszkéek magyarságukra, és szeretettel, jelentős mértékű áldozatkészséggel vállalják magyar származásukat, kultúrájukat.

Ahogy Görömbei András akadémikus, a Debreceni Egyetem professzora fogalmazott az amerikai magyar szigetvilág néhány közössége meglátogatása után:

"Rettenetesen szétszórtásgunk óriási jelenlét is a világban... Tapasztalhattam, hogy ezek az emberek nemcsak önmagukért, de magyarságukért is helytállnak a világban... Magyarságukat Nyugaton küldetésnek is tekintik, céljuk, belső törekvésük a magyar nemzeti értékek megbecsülése, védelme, terjesztése... Meggyőződésem, hogy az ithonitól eltérő viszonyítási rendszerük, gondolkodásuk amerikai dinamizmusa, szemléletük több kultúrára tekintő nyitottsága, gazdag nyelvtudásuk adta távlatiaink olyan értéke az összmagyar nemzeti eszmekincsnek, amelyekkel az eddigieknél sokkal elevenebben, nyitottabban kellene élnie Magyarországnak... Az ő munkájuk révén talán Magyarországról is igazabb képet alkot a világ... Veszteségeink erőforrásként is működnek." (Alföld, 1988. I.)

NAGY KÁROLY

Csíksomlyói búcsúval egybekötött

KÉTHETES ERDÉLYI ÚT

1. hét: **Kolozsvár és környéke,**
2. hét: **Székelyföld**

Indulás 2009. május 25-én Budapestről,
visszaérkezés június 6-án Budapestre
Irányár: 390,- Euro

Felvilágosítást ad: Karsay Péter
Mobil: 0664 180 24 96
e-mail: peter.karsay@epm.at

DECEMBER 19-ÉN, A BÉCSI NAPLÓ hagyományos karácsonyi vacsoráján a szerkesztőség és baráti köre felköszöntötte **Monoszló Dezsőt** 85. születésnapja alkalmából. A költő-író Bőröndi Lajos méltatta, Gál András, a „Bécsi Magyar Iskola” 15 éves tanulója Monoszló verseket adott elő. Az ünneplők megzenésített Monoszló verseket hallhattak, végzetül pedig a jubiláns egyik versével szólalt fel.

67 ÉVES KORÁBAN ELHUNYT Kelemen Antal, a Magyar Népcsoporttanács tagja. Lakóhelyén, Oberpullendorf/Felső- és Középpulány fíradhatatlan küzdött a magyar szó fenmaradásáért. Temetése január 13-án volt a Mitterpullendorf/középpulányi temetőben.

Becsületos, jóra való hölgy betegápolást vagy házvezetői munkát vállal.
Pékne Varga Irén. Telefon 0036-20/590-1652

BÉCSI NAPLÓ

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: **A-1011 Wien, Postfach 358.**
Web: www.becsinaplo.eoldal.hu
www.fkkk.tvn.hu

Tel./Fax: **00 43 1 532 60 49**
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/1/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (London), K. Lengyel Zoltán (München), Monoszló Dezső (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyas (London), Sulok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Bőröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Kántás János, Radics Éva, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptansta A-1010 Wien, Graben 11.
IBAN: AT57201100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 1200,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22,- US dollár (25,- Euro).

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Blv. #228, Venice, FL 32429. Tel.: 941 483 4465
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán, Croeselaan 254, NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pestú út 237. Bank folyószám: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: B. Szabó Péter, Magyarház Alapítvány / Ungarnhaus Stiftung Buchmattweg 4, CH-8057 Zürich Bankszámla: UBS AG, 8098 Zürich Konto Nr. 100 100 01F EBAN: CH06 0023 0230 1001 0001F

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Nével vagy betűjellel megjelent cikkekről szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturgasse 1a